صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز منگل مورخہ یکم دسمبر 1998

(بمطابق 11 شعبان المعظم 1419 ہجری)

جلد 13   شمارہ 3

سرکاری رپورٹ

مندرجات

	صفحہ نمبر
1۔ تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ	1
2۔ نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات	15
3۔ رخصت کے لئے معزز اراکین کی درخواستیں	56
4۔ تحاریک التوا	57
5۔ توجہ دلاؤ نوٹس	89

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز منگل مورخہ یکم دسمبر 1998 بمطابق 11 شعبان المعظم 1419 ہجری صبح دس بج کر چالیس منٹ پر منعقد ہوا۔
سپیکر جناب ہدایت اللہ چمکنی مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیطٰنِ الرَّجِیمِ۔ بِسمِ اللّٰهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِیمِ۝
اِنَّ الَّذِینَ هُم مِّن خَشیَةِ رَبِّهِم مُّشفِقُونَ۔ وَالَّذِینَ هُم بِاٰیٰتِ رَبِّهِم یُؤمِنُونَ۔ وَالَّذِینَ هُم بِرَبِّهِم لَا یُشرِکُونَ۔ وَالَّذِینَ یُؤتُونَ مَا اٰتَوا وَّ قُلُوبُهُم وَجِلَةٌ اَنَّهُم اِلٰی رَبِّهِم رٰجِعُونَ۔ اُولٰٓئِکَ یُسٰرِعُونَ فِی الخَیرٰتِ وَهُم لَهَا سٰبِقُونَ۔

(ترجمہ) بے شک وہ لوگ جو اپنے رب کے خوف سے شکستہ (دل) رہتے ہیں۔اور جو لوگ اپنے رب کی نشانیوں پر یقین رکھتے ہیں۔اور جو لوگ اپنے رب کے ساتھ کسی کو شریک نہیں کرتے۔اور جو لوگ (راہ خدا میں) دیتے ہیں جو دیتے ہیں اور ان کے دل (اس لئے) ڈر رہے ہیں کہ انہیں اپنے رب کی طرف لوٹ کر جانا ہے۔ یہی لوگ نیکیوں میں جلدی کرنے والے اور ان میں آگے بڑھنے والے ہیں۔

جناب اکرم خان درانی: پوائنټ آف آرډر، سر- جناب سپیکر صاحب! پرون زما یو تحریک التوا وو- په بنوں کښ چه یو Building ناجائز طور باندے مسمارشوے دے نو د هغے باره کښ زما دغه تحریک التوا وو جی چه د بنوں سیشن جج په نګرانئ کښ انکوائری مقرر کړی، نو لاء منسټر صاحب ما ته ونیلے وو چه زه به چیف منسټر صاحب سره صلاح اوکړم او صبا به تا ته جواب درکړم- نو زما ګزارش دے ورته چه هغے باندے دوئ څه اقدام کړے دے، چه ما ته جواب راکړی-

Mr. Speaker: Honourable Law Minister, please.

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون)، جناب سپیکر! وہ تو ہماری آپس میں گھریلو گفتگو تھی It was not very appropriate to discuss it here. میں نے باہر ان سے جو بات کی تھی تو میری ابھی چیف منسٹر صاحب سے بات نہیں ہوئی جیسے کہ میں نے گزارش کی تھی- کل کی بات کے بعد چیف منسٹر صاحب یہاں سے چلے گئے اور ابھی تک وہ واپس تشریف نہیں لائے- اسلئے میں اجلاس میں بھی Late آیا ہوں- میں آپ کی بات سننا چاہتا تھا- وہ ابھی تک نہیں آئے، ان سے پوچھ کر پھر میں کچھ بات کرسکوں گا ----

----

جناب بشیر احمد بلور، سپیکر صاحب! دا Request کوؤ چه دا خو خبره نه شوه- دا په فلور آف دی هاؤس یوه خبره کیږی- نودا د جوډیشل انکوائری مطلب دا دے چه انصاف اوشی نو ولے دا وزیر قانون صاحب په دے انصاف کښ حائل کیږی؟ او دے وائی چه سیشن جج به انکوائری اوکړی، چه غلط کارشوے وی نو غلط به ورته وائی- د چیف منسټر پورے دا خبره پاتے کیدل، زما په ذهن کښ خو د دے خبرے نه څه قانونی حیثیت شته او نه دا د دے خبرے څه قانونی جواز دے-

جناب سپیکر، بشیر خان! چونکه تاسو پرون په هاؤس کښ موجود نه وئ نو بعضے بعضے څیزونه چه وی نو هغه چه په هاؤس کښ دننه یو Agreement type اوشی، Gentleman agreement نو د هغے د وجے نه دواړو Agree کړی وه بلکه هاؤس هم هغه وخت کښ ورسره Agree کړی وه- لاء منسټر

صاحب اوونیل چه زه تپوس کوم، نو د دے د پاره۔ په دے څه خاص فرق زما خیال چه نه پریوزی ------------

جناب فرید خان طوفان۔ سپیکر صاحب! زه په پوائنټ آف آرډر باندے خبره کومه۔ مونږ خو پرون چه نه وو، هم تاسو ته پته ده چه څه وجوهات وو او د Agreement نه مونږه نه یو خبر۔ یو قانونی غوندے شے دے جی، ستاسو په وساطت سره عرض کوم چه هغه په بنوں کښې چه کومه واقعه شوے ده، د چیف منسټر صاحب په هدایاتو باندے، په آرډر باندے چه کوم Building وران شوے دے، زمونږ د معلوماتو مطابق چه په دے کښې Stay Order شوے وو، د هغے نه پس دا شوے ده۔ مونږ خو دا وایو چه د عدالتونو د فیصلو احترام دغه شتے؟ تاسو مونږ ته دا اووایئ چه حکومت سره دا اختیار شته چه عدالت یوه فیصله اوکړی، د هغے د پاسه هم هغوی کارروائی کولے شی؟ څکه چه زمونږ هه نظر کښې خو دا Contempt of Court دے۔ پکار دا وه چه زمونږه ملګرے چه کوم د هغے نه Affect شوے دے، چه هغه لاړ شی Contempt of Court کښې۔ خو دا خبره کوو چه د عدالتونو احترام نشته دے، د وعدو نے احترام نشته دے، د چا سره چه د خبرو کولو، د Agreement احترام نشته دے۔ آیا د دے حکومت Credibility به کوم ځائے کښې دوئ ښائی؟ مونږ ته د دے جواب د راکړی چه عدالتونه یوه فیصله اوکړی، د هغے نه پس د چیف منسټر صاحب داسے حکم کوی چه نه عدالت منی، نه قانون منی، نه آئین منی، نو د دے صوبے اختتام به په کوم ځائے باندے وی؟

جناب سپیکر۔ د هغے خو فرید خان، دا طریقه وی ----------

جناب سپیکر۔ ایک منٹ، ایک منٹ جی۔ میں آپ کو بتا دوں۔ هغه خو وائی چه د کوم عدالت توهین شوے وی نو د هغه عدالت کار دے د هغے سره لکه څنګه تا پخپله هم اوویل چه هغه د عدالت کار دے، د هغے سره به خبره کیږی۔ ہاں جی، لاء منسٹر صاحب!

وزیر قانون۔ جناب سپیکر! یہ Subject یوسف ایوب خان صاحب کا تھا، وہ کل تشریف نہیں رکھتے تھے اور جناب، آپ نے بھی درست فرمایا کہ کل ہمارے بات ہوئی ہے، I

have asked for that. یہ گردن پر لات رکھ کر تو فیصلے نہیں ہوتے، ہر بات کو Discuss کرنا پڑتا ہے اور جہاں تک یہ بات ہے کہ Violation ہوئی ہے تو There is a legal procedure for that. ہم اس بات پر نہیں جاتے، ہم نے تو آپ کو یہاں Surety دی، برادرانہ طور پر دی مگر آپ اس کو اس طرح سے Discuss کرتے ہیں۔ We have prepared to discuss it then کہ ہم ایک ایشو پر دوسرے ایشو کو Complicate کرنا شروع کر دیں اس کیلئے، Violation of law ہے یا Stay order ہے تو اس کیلئے کورٹ کا Separate procedure ہے، That can not be discussed here. یہ تو Matter ہی Subjudice ہے، ہمیں تو یہ Discuss ہی نہیں کرنا چاہیئے تھا۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، سپیکر صاحب! میں کل نہیں تھا، I am not in a position کہ کیا باتیں ہوئی تھیں، مجھے تفصیل کا پتہ نہیں لیکن اگر ایک دو دن یہ دے دیں تو میں سارا ریکارڈ ان کے اور ہاؤس کے سامنے رکھنے کو تیار ہوں کہ یہ جو پراپرٹی ہے جس پر یہ ایشو بن گیا ہے This was cancelled by the Provincial Government about seven to eight months back. The lease was cancelled because وہ بلڈنگ Illegally بنائی گئی تھی، Polotical favour ہوا تھا جس کی وجہ سے، آج سے سات آٹھ، مہینے پہلے، On record ہے یہ چیز، حکومت کے ریکارڈ میں ہے کہ یہ Lease cancel کی گئی تھی۔ It was an encroachment, if you want I can, سارے پیپرز میں Produce کر سکتا ہوں لیکن مجھے ایک دو دن دیئے جائیں۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! زما سره اوس هم ټول ریکارډ دلته موجود دے، د هغے ټول Document زما سره شته دے، د دے Building جی۔ په اخبارکښں اشتهار راغلے چه لاندے دکانونه دی او پاس باندے Double storeyed building چه څوک ورکوی نو هغه ټول خواهشمند حضرات د هغے ته راشی او حصه د پکښں واخلی۔ د ټول بنوں خلقو په هغے کښں حصه اغستے ده او Last هغه زیاته بولی چه وه، هغه د ملک ریاض روزدے، نیاز، د هغه وه، تین هزار دو سو۔ هغه دیرھ لاکھ روپئ ایم۔سی ته جمع کړی دی او د هغے نه پس ایډمنسټریټر د هغے Approval ورکړے دے۔ بیا سیکرټری بلدیات

هغوی ته اجازت ورکړے دے۔ بیا هغه راغلے دے چیف سیکرټری له او هغوی د هغے اجازت ورکړے دے او دوئ په سیاسی بنیاد باندے وران کړے دے۔ هغه Lease agreement دے د جنورئ پورے، اوس هم دے۔ نو دوئ هغه سیاسی انتقام اغیستلو د پاره، جنوری خولا راغلے هم نه ده او دوئ پکښ درے میاشتے مخکښ فیصله یوسف ایوب خان کړے ده چه دا Lease مونږه ختم کړے دے۔ یوسف ایوب خان به پس ته دا فیصله کوله چه کله Agreement ختم کیدو۔ نو د دے څه ضرورت محسوس شو چه څلور میاشتے مخکښ، جنوری به راځی، په هغے کښ د دوئ ټائم دے د جنورئ پورے او دے شپږ میاشتے مخکښ هغه Agreement deed کوی۔ نه جی، په هغے کښ چیف منسټر Involve شوے دے تیر گورنمنټ کښ او د دے صوبے چیف سیکرټری اجازت ورکړے دے او که د دے صوبے چیف سیکرټری دوئ نه منی نو مونږ په دے کښ څه اووایو جی؟ او ریکارډ ما سره موجود دے۔ زه به تے اوس تاسو ته حواله کړمه۔

<u>جناب سپیکر</u>، ایک منٹ۔ احمد حسن خان بھی کچھ کہنا چاہتے ہیں تو پھر اکٹھے آپ جواب دے دیں۔

<u>جناب احمد حسن خان</u>، جناب سپیکر! چه څنګه د دے حکومت المیه ده چه چیف ایگزیکټیو او د کیبنټ په مینځ کښ هم آهنگی نشته دے او نه د کیبنټ دننه په خپل مینځ کښ څه هم آهنگی شته۔ Law Minister is supposed to be acting on behelf of the Chief Minister او هغه پکښ صرف دا مهلت ستاسو نه غوښتے وو، ټهیک ده چه هغه په هغه وخت کښ بل شان جواب هم ورکولے شو خو هغه د یو اپوزیشن د یوے پارټئ د یو پارلیمانی لیډر او د هغه د مقامی یوے مسئلے پیش نظر ډیره زیاته مهربانی اوکړه، دے ته به زه مهربانی اووایمه چه هغه اوونیل چه دے خبرے سره In principle هغه Agree شو چه څه شوی دی، هغه نه دی شوی او هغه جوډیشل، څه چه مونږه په اخبارونو کښ لیدلی دی او څه چه اوس مونږه د آنریبل لاء منسټر صاحب نه واوریدل چه صرف Subject to approval from the Chief Minister خبره وه ۔ چیف منسټر به ورسره څکه کړے وه چه دے زمه وار دے په دے اسمبلئ

کښې چیف منسټر خو جناب سپیکر، په تیر ټول سیشن کښې دلته مونږ ته خپل خان نه ذے ښودلے، مونږ نه دے لیدلے او نه توقع شته دے چه په دے اجلاس کښې به راشي- که بهر چرته چیمبر ته راځي، راځي به او د بهر نه ځي- مونږ ته خو Responsible لاء منسټر دے- اوس د یوسف ایوب صاحب دا خو بالکل یوه Controversy غونډے پیدا شوه- هغه د اپوزیشن سره دا وعده کړے ده چه هغه Through سیشن جج انکوائري ته تیار دے په شرط د دے چه هغه د چیف منسټر صاحب نه اجازت واخلي- اوس جناب یوسف ایوب صاحب هغه خبره د سره په میرټ باندے راوسټل غواړي- نو که په میرټ باندے دا راوسټل غواړي جناب سپیکر، نو زما بیا تاسو ته دا درخواست دے چه دا Matter تاسو کمیټۍ ته ریفر کړئ چه زمونږ سره کوم ډاکومنټ دے، هغه هم مونږه مخکښې کیږدو او د ده سره په ګورنمنټ کښې څه دي، هغه هم کیږدي- د ده خو دا وینا ده چه دا الاټمنټ دوئ ته په سیاسي بنیادونو باندے شوے دے او زمونږ د اوینا ده چه په هغے کښې سو فیصد حقیقت دے چه دا Cancellation ئے د سیاسي انتقام په بنیاد باندے شوے دے- د بدقسمتۍ نه دا حکومت چه کله راغلے دے، د دوئ په ایجنډا کښې Top priority چه کومه ده، نو هغه سیاسي انتقام دے جناب سپیکر حالانکه مونږ ته به دا څوک او نه وائي خو دا خبره هر چا ته پته لګیدلے ده چه جناب چیف منسټر صاحب د هغے ښار نه د ډیر بهر وتو نه پس بیا هم تپوس کړے دے چه هغه Building وران شو که وران نه شو؟ دا آنریبل اکرم خان صاحب به په دے کښې انشاء اللهٔ تعالیٰ بخل نه کوي او کنجوسي به هم نه کوي او دا به اووائي چه دا حقیقت دے- او دا حقیقت دے جناب سپیکر، د یو سیاسي انتقام په بنیاد باندے د یو Proper procedure تحت دا شے شوے دے- اوس که څوک ګنهګار وي جناب سپیکر، چه چا Recommend کړے دے، چا ورله Approval ورکړے دے، هغه د هم راولي، هغه د کبنیټوي، دغه ریاض خان د هم راولي. کبنیټوي د، کوم چه Owner دے، کوم چه هغه ته Torture او جناب سپیکر، دا اوس د یو فرد مسئله نه ده، دا د بے انصافۍ خلاف د بنوں د عوامو د آواز مسئله ده چه په هغے کښې حکومت اول ذمه وار دے چه مرسته ورسره اوکړي- مونږ سره خو په لاس

کښې څه نشته دے، زمونږ خو د چغے د حده پورے جناب سپیکر، وس کیږی، لهذا زه دا درخواست کوم چه د دے نه د یوسف ایوب صاحب یودوه ایشو نه جوړه وی، دا د Twist کوی نه۔ سیدها ساده خبره ده چه لاء منسټر صاحب، Who is acting on behalf of the Chief Minister in this augest House, جناب سپیکر، هغه ذمه وار دے، هغه وعده کړے ده او مونږ له د دا تسلی راکړی چه صبا به راله جواب راکړی، که کله به راله راکړی؟ چه زمونږه تسلی اوکړی او مونږ هغه غم زده خلقو ته، عوامو ته دا خبره اوکړو چه ستاسو خبره د حکومت زیر غور ده، انشاء الله تاسو ته به دغه ملاؤ شی۔

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! اگر لوگ غم زدہ ہوتے ہیں کہ حکومت کی پراپرٹی ان سے چھین لی گئی ہے، کروڑوں روپے کی پراپرٹی کو ڑیوں کی قیمت پر اگر کوئی لے لیتا ہے اور واپسی پر وہ غم زدہ ہوتے ہیں تو I cant not help them because یہ گورنمنٹ کی پراپرٹی ہے And it belongs to the Government اور Proper طریقے سے کوئی Auction ہوتی ہے یا رینٹ ہوتا ہے، It should be done through proper channel اور Proper طریقے سے ہونا چاہئے۔ کسی ایک آدمی کو Please کرنے کیلئے ہم کروڑں روپے کی اپنی پراپرٹی نہیں دے سکتے ہیں۔ Bannu is a very very expensive place and we can not dish out properties to please some one. انہوں نے کہا ہے کہ چیف سیکرٹری نے دیا ہے۔ لوکل کونسل بورڈ کا ہر قانون سپیکر صاحب، آپ خود سمجھتے ہیں، مجھے یہ بتائیں اگر کوئی پراپرٹی Lease پر لینی ہو تو چیف سیکرٹری کیسے آرڈر کر سکتا ہے؟ Either it has to be the Minister or the Chief Minister becouse کابینہ کا Leasing یا renting پر Ban لگا ہوا ہے۔ چیف سیکرٹری خود بہ خود کسی Lease کی Permission دے ہی نہیں سکتا یا Approve کر ہی نہیں سکتا۔ It has to go to the Chief Minister. جیسے کہ یہ کہتے ہیں کہ چیف سیکرٹری نے دیا ہے، میں تیار ہوں جی، میں سارے Documents ان کے سامنے رکھنا چاہتا ہوں، I can bring it in front of the House, ------------ (شور)

Minister for Local Govenment: There is nothing ------------

جناب احمد حسن خان، بیا خو پکښې مسئله پاتے نه ده جناب سپیکر، بیا خو د کمیټۍ ته حواله شی۔ دے به هم ریکارډ راوړی، مونږ به هم ریکارډ راوړو۔

------ (شور)

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! بیا خو څه خبره پاتے نه شوه۔ Simple
matter -----------

جناب سپیکر، یو یو به په نمبر خبره کوئ جی، خیر دے، واورئ د یو بل۔

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! پورے صوبے میں پالیسی ہے کہ کوئی بھی Leased properties جو Illegal ہیں، ان کو کینسل کیا جائے اور جو Leases ختم ہو رہی ہیں، ان کو Renew نہ کیا جائے، کسی قسم کی پراپرٹی مزید رینٹ پر نہ دی جائے Because the Government is thinking of auctioning all these properties. تو ہم کسی ایک آدمی کو Please کرنے کیلئے، اگر یہ ان کے دوست ہیں، ابھی اسمبلی میں انہوں نے ایسا Issue portrait کیا جیسے بہت بڑا ظلم ہوگیا ہے۔ گورنمنٹ کی پراپرٹی ہے جی، This belongs to the Government. Why should we give it to some one else? اور وہ بھی کوڑیوں کے مول دیں؟

جناب اکرم خان درانی، هغه د دوئ خلق دی، هغوی د ایم-سی دومره جائیداد نیولے دے۔ هغه د ده ملګرے چه دے په بنوں کښ، د بنوں د ایم سی ټوله پراپرټی د هغوی سره ده جی او که دوئ خان ته صفا وی نو Standing Committee ته د لاړ شی، د دوئ څه اعتراض دے جی؟ مونږ به هغوی ته Documents provide کړو۔

جناب بشیر احمد بلور، جوډیشل انکوائری پرے ښه ده کنه۔

جناب اکرم خان درانی، جوډیشل انکوائری ټهیک ده خو ورسره ورسره د Standing Committee ته لاړ شی۔

جناب بشیر احمد بلور، سپیکر صاحب! زه مخکښ پاڅیدلے ووم جی۔

جناب سپیکر، بشیرخان! زه ګورم چه هغوی تاسو نه مخکښ پاڅیدلی وو۔ بیا ورپسے ستاسو نمبر دے۔ د یو بل واورئ کنه۔ خیر دے، په آرام آرام باندے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر! بات یہ ہے کہ کل ایک بڑے خوشگوار ماحول میں ہم نے بات Start کی تھی ------------

حاجی محمد عدیل (ڈپٹی سپیکر)، کل ماحول بھی خوشگوار تھا۔ (قہقہے)

وزیر قانون و پارلیمانی امور . اور خصوصاً جبکہ ہمارے ہاں حاجی عدیل صاحب نہ ہوں تو
ماحول واقعی بڑا خوشگوار ہوتا ہے اور آج ان کی آمد سے پتہ چل گیا ہے اور آپ کو بھی یہ
پتہ ہے کہ We were sitting in تو ہم نے وہ قرارداد' وہ ایڈجرنمنٹ موشن جو کہ اس
وقت قاعدے کے مطابق بھی نہیں تھا اور آپ کی بھی مہربانی کہ اس کو قبول کیا اور ہم
نے بھی رواداری کا ثبوت دیتے ہوئے ان سے وہ بات کی جس پر On the record یہ
بات بھی ہے کہ Honourable Member ' Honourable mover نے اس بات
کو سراہا بھی کہ یہ ایک اچھا اقدام ہے۔ آج جب صحیح بات ہوئی تو میں نے خود
Confidence سے یہ کہا کہ بھئی' ابھی تک میری بات نہیں ہوئی اور ہوگی کیونکہ I did
not want to tell him lie اور یہ کوئی ایسا مسئلہ بھی نہیں تھا اتنی فوری نوعیت کا کہ
ابھی اور اسی وقت یہ ہوگا۔ It takes time وہ بھی جب بلائے گا تو ریکارڈ ہے اور بلدیات
کے وزیر صاحب نے بھی اس کی وضاحت کی ہے۔ اگرچہ آنریبل ممبر' احمد حسن کے
Stand کو میں Appreciate کرتا ہوں کہ That was something which was
resolved by us. I am responsible. What surety I have given before
the House, I am responsible but on the conditions that I said that I
have to speak to Chief Minister because he is my Chief Minister he
may not be anything here but he is my Chief, and he is my Chief
Minister, he is the Leader of the House اور یہ Allegation لگائی گئی ہے کہ
ان کے کہنے پر ہوئی ہے تو I do not know مجھے تو Facts کا پتہ نہیں تھا' نہ کسی اخبار
کا تراشہ میرے پاس تھا ۔ I believe the assertion made by the Honourable
Member of the House that on the instructions of the Cheif
Minister this has been removed, تو میں نے یہ بھی نہیں کہا جناب' کہ اس کے
اور کیا Proofs ہیں' اس کے کیا تراشے ہیں؟ We accepted as such کہ یہ ایک
Honourable agreemnet, honourable accord ہے اور یہ تو بڑے اچھے لوگوں
کی اسمبلی ہے' We are not here کہ کسی کو اونچا اور نیچا دکھا کر بات تو ہم نے نہیں
کرنی ہے' نہ کسی ایک موضوع کو پکڑ کر سندھ کی بات کرنی ہے اور نہ کسی اور کی بات
کرنی ہے۔ Let's talk تاکہ اس مسئلے کو حل کریں کیونکہ اگر ہم اس کی Technicality
میں جائیں گے تو پھر Probably we may say کہ It is not an adjournment

motion. اسلئے جناب، اس کیس کو Plead کرنے کی بجائے ہم اس کو الٹا خراب کر رہے ہیں ۔ I quite agree with honourable Member Ahmad Hasan Khan Sahib کہ یہ جو ہم نے اس پر بات کی ہے، اس کیلئے .We need time to discuss it اور اس کی ہم انکوائری کرائیں گے اور اس میں وہ تمام باتیں جو یوسف ایوب خان صاحب نے بھی پوائنٹ آوٹ کی ہیں کہ Whether it was legal lease or encroachment? This will be a part of the inquiry. تو اسلئے We are also grateful to Durrani Sahib کہ انہوں نے دو باتوں کی نشاندہی کی ہے۔ ایک تو یہ ہے کہ انہوں نے سمجھا ہے کہ یہ کسی کے ساتھ زیادتی ہو رہی ہے اور دوسری یہ بھی ہے کہ اگر گورنمنٹ کی پراپرٹی پر Encroachment ہوئی ہے تو یہ بھی انہوں نے ایک اچھا اقدام اٹھایا ہے کہ اس کو انہوں نے بے نقاب کیا ہے Not only to support the leaser بلکہ یہ بھی ہے کہ گورنمنٹ پراپرٹی کو بھی انہوں نے Support کیا اور میں آپ کو یہ یقین دلاتا ہوں کہ ہم اس میں پوری طرح آپ کے ساتھ تعاون کریں گے۔

جناب بشیر احمد بلور. جناب سپیکر صاحب! لاء منسٹر صاحب خو ډیرے ښے خبرے اوکړے خو زمونږ یوسف ایوب خان وائی چه ہم کسی کو بھی ناجائز کام کرنے نہیں دیں گے اور لیز کینسل کر دیں گے اور یہ کر دیں گے، نو مونږ خو دا وایو چه که چرے هغه غلط کارکړے وی نو دا جوډیشل انکوائری د اوشی - مونږه هم دا نه غواړو چه خلقو ته د په ناجائزه طریقه لیز ملاؤ شی- مونږه هم دا وایو چه دا د حکومت پیسے دی او دا ناجائز خرچ نه شی- دوئ خو داسے خبرے کولے چه لکه اپوزیشن دا کوشش کوی چه خلقو ته د هسے د حکومت جائیدادونه ورکړے شی- د حکومت دا جائیداد خو د عوامو جائیداد دے، دا د قام جائیداد دے او هرڅوک دا غواړی چه هغه په صحیح طریقے سره استعمال شی او حکومت ته د پیسے راشی- دا د غریبانانو پراپرتی ده، دا مونږه څنګه اووایو چه په غلطه طریقے سره د لاړه شی؟ خو د هغے د پاره یو طریقه کار دے. دے وائی چه لیز کینسل دے او په لاکھ روپئ شوے وو او په پنځوس زره باندے اوشو یا په زر روپئ اوشو- دا د نمبرو جوړولو خبرے کوی خو مونږ دا وایو چه د دے د جوډیشل انکوائری اوشی او که هغوی غلطه کړے وی، نو ٹھیک ده او که دوئ غلطه کړے وی نو بیا به ورته ملاؤ شی- خو یو

سړی ته دا وینا چه بس، دا په دے وجه باندے کینسل شو چه دا چیف سیکرټری ولے ورکړے وو؟ چه د چیف سیکرټری اختیارات نه وو نو پکار دا ده چه د هغه نه هم تپوس اوکړے شی چه دا تا ولے کړے دی؟ تا خو ټول هر څه په هغه جوډیشل انکوائری کښې به راشی- نو پکار دا ده چه څنګه دوئ Commitment کړے دے نو د هغے د اعلان اوکړی او بیا چیف منسټر صاحب، څنګه چه احمد حسن خان اوونیل چه په دے Last Session کښې هغوی بالکل یو پیرے تشریف هم نه دے راوړے- نو مطلب دا دے چه هغه به نه راځی نو دا ټولے خبرے به Pending وی؟ نو بیا د Cabinet collective responsibility چرته لاړه؟ نو په دے لړ کښې د لړ مونږ ته لاء منسټر صاحب اووائی-

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! حقیقت دا دے چه مونږه د زړه نه هغه قدر کوؤ خو زمونږ سره داسے Proofs هم شته دے او مونږه به هغه راوړو چه په دے دوران کښې چه یوسف ایوب د فوډ ډیپارټمنټ منسټر وو نو هغوئ زمکه په لیز باندے ورکړے وی په هری پور کښې یا په بل ځائے کښې، نو مونږ به هغه هم راوړو او که چرته د لیز پابندی د ګورنمنټ وی نو په هر یو ډیپارټمنټ باندے به تے وی- دا نه ده چه هغه به صرف په یو ځائے باندے وی، په هر یو ډیپارټمنټ باندے به وی او مونږ به انشاء الله لیز دغه کړو او زه یوځل بیا وایم جی چه که چرته دا Building غلط جوړ شوے وی نو زه د هغه طرف نه کوم، زه وایم چه هغه Building چه څومره غورزیدلے دے، نور د هم اوغورزوی خو که چرته هغه په غیر قانونی طریقے سره جوړ شوے وی- مونږ چرته هم جی د غل Support نه کوؤ- نه د هغه سره د غلا ملګرتیا کوؤ او زه یو ځل بیا دا وایم او د هغه جوډیشل انکوائری د پاره زه په دے باندے خم چه که چرته په هغه سړی کښې څه فرق وی چه هغه هم خلقو ته ښکاره شی او که چرته ګورنمنټ زیاتے کړے وی، چه هغه هم ښکاره شی-

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! میرے حوالے سے انہوں نے بات کی تو میں ان سے -----

جناب سپیکر، ایک منٹ جی، میں آپ کو ٹائم دیتا ہوں- هسے جی په دے باندے خو ستاسو Questions' Hour دے، پرون دا Agree شوے وه او نن هم Honourable Minister for Law تاسو ته دا Assurance درکړو چه ما له دوه

ورخے مہلت راکړئ چه زه د چیف منسټر سره خبره اوکړم۔ اکرم خان! زه تاسو ته عرض کوم جی، نو فی الحال په دے باندے خو دا بحث لاحاصل دے۔ دوه ورځے چه هغه غوښتلے دی نو بیا ورله ورکړئ۔

جناب فرید خان طوفان: یو منټ، جناب سپیکر صاحب۔ بحث په دے باندے پیدا شو چه یو منسټر صاحب د امن، د صلحے او د رورولئ خبرے کوی او بل منسټر صاحب د جنګ خبرے کوی۔ دوئ بار بار دا خبرے کوی۔ دا یو یوه خبره کوی او بل بله خبره کوی۔ دوئ په خپل کورکښ خبر نه دی چه مونږ څه کوو؟ دوئ چه څنګه د جوړے خبره کوی نو مونږه هغه منو خو که څوک بدمعاشی کوی نو مونږه بدمعاشی څنګه اومنو؟

وزیر بلدیات: سپیکر صاحب! میں نے جو بات کی ہے، بشیر خان نے مجھے اس بات پر Support کیا ہے۔ Illegal encroachments, illegal influence کرکے حکومت کی جائیدادیں لینا بہت پرانا فیشن بنا ہوا ہے اور ہم اس Trend کو ختم کرنا چاہتے ہیں۔ I am sure کہ فرید خان اور یہ سب ہمیں اس چیز میں Support کریں گے۔ میرے حوالے سے اکرم خان نے بات کی ہے تو نہ صرف فوڈ ڈیپارٹمنٹ بلکہ کافی سارے اور ڈیپارٹمنٹس کی بھی Off and on میں Look after کرتا رہا ہوں۔ بالکل جو کچھ بھی ہو تو وہ ضرور اسمبلی میں لائیں۔ انہوں نے فوڈ ڈیپارٹمنٹ کی بات کی ہے، فوڈ ڈیپارٹمنٹ کے منسٹر صاحب بیٹھے ہوئے ہیں، میں ان سے خود Request کروں گا کہ ہری پور ہو یا کوئی بھی جگہ ہو، اگر میں نے کوئی لیز پر جگہ دی ہو تو یا خود لی ہو یا کسی کو دی ہو تو اس کو ضرور ہاؤس میں لے آئیں۔

جناب سپیکر: جی حاجی صاحب۔

حاجی محمد عدیل: پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ موضوع بدلنا چاہتا ہوں۔ سینیٹر زاہد خان صاحب آئے ہوئے ہیں، سب سے پہلے جی ہم ان کو ویلکم کرتے ہیں۔ دوسری بات یہ ہے جناب سپیکر، کہ یہاں Agreements کی بات ہو رہی ہے کہ جی کل Agreement ہوا تھا تو جناب، دو، چار دن پہلے اپوزیشن نے واک آؤٹ کیا تھا اور یہ Agreement ہوا تھا، پیر صابر شاہ صاحب اس وقت موجود نہیں ہیں، کہ ٹی وی پر یہ خبر آئے گی کہ یہ انٹری ٹیسٹ سب سے پہلے ہمارے صوبے میں ہوا ہے، تو ٹی وی پر تو خبر نہیں آئی۔ اس کے بعد سنا

ہے کہ کوئی آدھے گھنٹے کا پروگرام ہوا ہے، اس پورے پروگرام میں کسی جگہ بھی یہ نہیں کہا گیا کہ یہ انٹری ٹیسٹ میڈیکل کالج یا انجینیئرنگ کالج کیلئے سب سے پہلے اس صوبے میں ہوا ہے۔ تو جناب سپیکر، پھر ہمارا وہ Agreement کہاں چلا گیا کہ جو انہوں نے کہا کہ تین دن میں ہم اس Agreement پر عمل کریں گے اور پاکستان مسلم لیگ کے صوبائی صدر، پرائم منسٹر کے چیف ایڈوائزر مستعفی یا غیر مستعفی، مجھے نہیں پتہ، تو جناب سپیکر، اس Agreement کا کیا ہوا ہے؟ سنا ہے کہ کل آپ کو کوئی کیسٹ وغیرہ بھی دی گئی ہیں کہ آپ معائنہ کریں۔ تو میں یہ سمجھتا ہوں، میری انفارمیشن ہے کہ اس آدھے گھنٹے کے پروگرام میں کسی جگہ یہ نہیں کہا گیا کہ انٹری ٹیسٹ کا رواج پنجاب سے پہلے اس صوبے میں ہوا ہے۔ تو اس پر بھی ذرا بات کریں۔ کوئی بتائیں۔

جناب سپیکر، دا خو چه هغه نن موجود وے نو بیا به ښه وه چه پخپله نے جواب درکړے وے۔ دا بیا په بل وخت کښې اوچته کړئ۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! ان کے ساتھ چار وزراء، وزیر تعلیم اور دو اور وزراء بھی اپوزیشن چیمبر میں تشریف لائے تھے اور انہوں بڑی بڑی یقین دہانیاں دلائی تھیں، تو وزیر تعلیم تو یہاں بیٹھے ہوئے ہیں۔

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! پیر صاحب غالباً ادھر ہی ہیں تو وہ جس وقت آ جائیں گے، اس سلسلے میں بات کر لیں گے When he comes in the House.

جناب فرید خان طوفان، جناب سپیکر صاحب! په دے کښې یوه خبره ده۔ یو خو حاجی عدیل صاحب زه Correct کول غواړم چه پیر صاحب چه راغلے وو نو د هغوی سره ډیر ذمه وار نور وزیران صاحبان راغلی وو او وزیر تعلیم خو په هغوی کښې د ټولو نه جونیئر سړے وو۔ د هغه سره نور وزیران صاحبان، یوسف ایوب صاحب وو، فتح محمد خان صاحب وو، دا زه Correct کول غواړم۔ هغه خو وروستو راغے وو او هغه چا خبرے ته هم نه پرېښودلو جی۔ زه جی دا خبره کول غواړم چه مونږه د پیر صابر شاه صاحب نه پوښتنه نه وه کړے، مونږه دا سوال دلته اوچت کړے وو۔ دا د حکومت د پاره نه، د دے صوبے خبره مونږه کړے وه چه زمونږ د دے صوبے دا حکومت چه کوم دے که د دے حق تلفی کیږی د مرکز نه، نو مونږه به د هغے د پاره آواز

اوچتوف۔ دا د انټری ټیسټ دا مسئله ما اوچته کړے وه۔ د انټری ټیسټ متعلق په پاکستان ټیلی ویژن باندے داسے تاثر ورکوو، د درے څلور ورځو نه داسے پراپیګنډه کیدله چه دا د پنجاب د پاکستان په تاریخ کښ اولنئ کارنامه ده، نو ما دلته دا اوچته کړه چه نه، دا کارنامه زمونږ صوبے کړے ده او په دے کښ زمونږه د صوبے حکومت زمونږ سره برابر شریک دے۔ اوس دا به د حکومت وزیر صاحب مونږ له جواب راکوی۔ انفارمیشن منسټر صاحب شته دے، هغه د دا خبره اوکړی او د انفارمیشن منسټر صاحب دا ذمه داری ده چه هغه د پاکستان ټیلی ویژن حکام په دے باندے مجبور کړی چه دا خبر نشر کړی۔ دومره خبره وه چه دا مونږ ته انفارمیشن منسټر صاحب اووائی چه دا په ټیلی ویژن باندے بیا ولے هغه ورځ چه مونږه دا مسئله اوچته کړه، ټول خبرونه په ټیلی ویژن باندے راغلل، د پنجاب خبرونه راغلل، د سنده راغلل او زمونږه د صوبے خبر راغے خو زمونږ د اسمبلئ خبر را نغلو؟ د دے اسمبلئ اجلاس شوے وو، په پاکستان ټیلی ویژن باندے د دے زمونږ د دے پختونخوا اسمبلئ د کارروائی ذکر یو منټ د پاره را نغلو۔ نو آیا دا د اسمبلئ اجلاس نه دے؟ دا اجلاس به څوک ورکوی؟ د دے کارروائی پوښتنه به څوک کوی؟ اول به نے حکومت کوی او مونږ به نے Support کوؤ۔ نو اوس د مونږ ته وزیر اطلاعات صاحب د دے وضاحت اوکړی۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

خپلے صوبے له به ټی وی والا څه اهمیت ورکوی که نه؟ بس دا خبره لنډه اوکړه۔

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات)، سپیکر صاحب! دا فرید خان طوفان صاحب چه کومه خبره اوکړه، د دے خو پرون پیر صاحب دوئ له جواب هم ورکړے وو او کیسټ نے هم ورکړے وو۔ تر څو پورے چه زمونږه تعلق دے، نو ما پخپله د ټریژری بنچز نه د دے ټیلی ویژن د پاره آواز پورته کړے وو او ډیرے خبرے داسے دی چه په دے میاشت کښ به انشاء الله د ټولو انفارمیشن منسټرز کانفرنس کیږی او زمونږ خو دا ایمان دے جی چه کوم زمونږ حق دے چه د هغے د پاره د خپل دغه اوساتو او په هغے کښ به مونږ ته د

اپوزیشن د تولو ورونړو د Support ضرورت وی۔ نو زه دا تسلی ورکوم انشاء اللہ جی--------

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! چونکہ انفارمیشن منسٹر صاحب نے یہ فرمایا ہے کہ ان کی میٹنگ ہو رہی ہے تو میں ان سے عرض کروں گا آپ کی وساطت سے کہ اس صوبے میں عوامی نیشنل پارٹی ایک بہت بڑی پارٹی ہے اور اس کے آج بھی اس اسمبلی میں اکتیس ممبرز بیٹھے ہوئے ہیں' اس کی سنٹرل ورکنگ کمیٹی کا اجلاس ہوا ہے' اس کی پراونشل ورکنگ کمیٹی کا اجلاس ہوا ہے اور ٹی وی نیوز میں اس کا ذکر تک نہیں کیا گیا۔ چھوٹی چھوٹی دو ٹانگوں والی جماعتوں کی خبریں جب آتی ہیں تو باقاعدہ ان کے داڑھی والوں کو' ٹوپی والوں کو بیٹھے ہوئے دکھاتے ہیں جن کے پاس ایک ممبر بھی نہیں ہوتا۔ تو میں وزیر اطلاعات و نشریات سے یہ عرض کروں گا آپ کے جو انفارمیشن منسٹرز کی میٹنگ ہو رہی ہے اس میں یہ بات بھی کریں۔ ہمارا یہ حق ہے کیونکہ ہم اس صوبے کی نمائندگی کرتے ہیں اور اس صوبے کی ہم ایک بہت بڑی پارٹی ہیں اور ہماری سنٹرل ورکنگ کمیٹی اور پراونشل ورکنگ کمیٹی کی خبر کیوں نہیں آتی؟

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! حاجی صاحب نے کہا کہ داڑھیوں والے آجاتے ہیں تو میرا خیال ہے کہ پھر ہم سب بھی داڑھیاں رکھ لیتے ہیں شاید ٹی وی پر آجائیں گے (قہقہے)

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! ان کو تو اب رکھنی پڑے گی ورنہ ان کی نوکری چلی جائے گی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! ان کی ناکامیوں کی وجہ سے انشاء اللہ بہت جلد داڑھیوں والے آرہے ہیں (قہقہے) یہ ان کو آخری موقع ملا ہے۔

نشانزدہ سوالات اور ان کے جوابات

Mr. Speaker: Honourable Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No. 776.

* 776 _ جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری از راہ کرم یہ ارشاد فرمائیں گے کہ___

(ا) محکمہ وائلڈ لائف میں کل کتنے افسران ہیں' ان کے نام اور گریڈز کی تفصیل بتائی جائے،

(ب) مذکورہ بالا افسران کن جگہوں پر کب سے خدمات سر انجام دے رہے، مکمل تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب محمد طاؤس خان(وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری)، (ا) محکمہ وائلڈ لائف صوبہ سرحد میں کل چھتیس افسران ہیں جن کے نام اور گریڈز کی تفصیل درجہ ذیل ہے،

نام	عہدہ	گریڈ
۱ ڈاکٹر محمد ممتاز ملک	کنزرویٹر وائلڈ لائف	20
۲ سید اکمائیل حسین شاہ	ڈپٹی کنزرویٹر وائلڈ لائف	19
۳ ملک نذیر محمد	ڈپٹی کنزرویٹر وائلڈ لائف	18
۴ سعید الزماں	ڈپٹی کنزرویٹر وائلڈ لائف	18
۵ سید مبارک علی شاہ	ڈپٹی کنزرویٹر وائلڈ لائف	18
۶ محمد اسلم خان	اسسٹنٹ کنزرویٹر وائلڈ لائف	18
۷ صفدر علی شاہ	اسسٹنٹ کنزرویٹر وائلڈ لائف	17
۸ محسن فاروق	اسسٹنٹ کنزرویٹر وائلڈ لائف	17
۹ اسد لودھی	اسسٹنٹ کنزرویٹر وائلڈ لائف	17
10 محمد عارف	اسسٹنٹ کنزرویٹر وائلڈ لائف	17
۱۱ ارشد حسین	وٹرنری آفیسر وائلڈ لائف	17
۱۲ حبیب اللہ خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف	17
۱۳ عبدل فراز	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۱۴ حضرت سید	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۱۵ عبد الروف	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۱۶ مہتاج خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۱۷ سجاد علی	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۱۸ افتخار الزماں	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۱۹ شیر غازی	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۰ محمد شکیل	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۱ عبدل غفور	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۲ محمد ہاشم خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16

۲۳ فضل باقی	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۴ امتیاز حسین	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۵ محمد بزرگ	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۶ سید مسلم علی شاہ	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۷ سید کمال	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۸ محمد نیاز	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۲۹ غلام جیلانی	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۰ محمد آیاز	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۱ محمد علی	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۲ محمد حسین-I	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۳ احمد خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۴ محمد حسین II	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۵ محمد اسرار	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16
۳۶ محمد فائق خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف	16

(ب) محکمہ وائلڈ لائف صوبہ سرحد کے تمام افسران کی جگہ تعیناتی اور تاریخ تعیناتی کی تفصیل صوبائی اسمبلی کی لائبریری میں ملاحظہ کی جاسکتی ہے۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکرصاحب! شکریہ۔ په دے کښې جی ما غوښتلی وو چه په دے وائلډ لائف محکمه کښې څومره افسران دی؟ د هغوی Stay list مے غوښتلے وو۔ نو دوئ ما ته Stay list راکړے دے۔ خو دا جواب بالکل غلط دے۔ دا نمبر "ون" چه دے ډاکټر محمد ممتاز ملک صاحب، کنزرویټر وائلډ لائف، نو دوئ دا ونیلی دی چه د 16 اکتوبر نه دے په دے پوسټ باندے ناست دے او زما خیال دے جی چه دا ټول ممبران به جی په دے باندے پوهه وی چه د پینځو کالو نه خو مونږه دلته خو راخو چه دے ناست دے نو که تاسو په دے لسټ کښې لاندے لاړشئ نو زه د دے جواب نه مطمئن نه یم۔ دا ټول جواب ما ته غلط راکړے شوے دے۔ او که چرته منسټر صاحب دا اصرار کوی چه دا جواب غلط نه دے نو بیا نے تاسو Standing Committee ته اولیږئ۔ مونږ به هلته د دے مکمل چهان بین اوکړو۔ نو پکارخو دا نه ده چه

محکمه خو اول غلط جواب ورکړی- مونږ خو د دے د پاره کړی وو چه هر چا ته موقع ملاؤ شی چه د چا Stay زیاته ده یا د چا کمه ده؟ نو منسټر صاحب د ما ته د دے جواب راکړی- زه خو د دے نه مطمئن نه یم- د دے سوال ما ته بالکل غلط جواب راکړے شوے دے-

جناب سپیکر، نه کوم Particular reference مونږ د کوم نمبر ورکړو؟

جناب اکرم خان درانی، نمبر "ون" جی-

جناب سپیکر، "نمبر ون" دا ډاکټر محمد ممتاز ملک؟

جناب اکرم خان درانی، او جی-

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، بِسمِ اللّٰهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِیمْ- جناب سپیکر صاحب! دے معزز ممبر صاحب دا سوال چه کوم کړے دے، په دے کښی دا خبره ده چه دوئ ته اعداد و شمار ورکړے شوے دے- مثال په طور اوس که دے وائی چه زه د دے نه مطمئن نه یم نو زه او دے به کښینو چه څنګه دے مطمئن کیدے شی نو انشاءاللّٰه په هغه طریقه باندے به زه دے مطمئن کړم- (تالیاں)

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! مونږه د ده سره نه کښینو، مونږه د ایجوکیشن منسټر صاحب سره خو کښینو خو د ده سره نه کښینو- (قہقہے)

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! د ایجوکیشن منسټر صاحب نه خو د دے قلارشی هغه خو فرید طوفان جونیئر منسټر Declare کړو-

وزیر اطلاعات و نشریات، که تاسو وایئ نو ایجوکیشن منسټر به د ده په ځائے، On his behalf په تخلیه کښی بیا خبره اوکړی- (قہقہے)

وزیر اطلاعات، که تاسو وایئ نو ایجوکیشن منسټر به د ده په ځائے جی، On his behalf په تخلیه کښی بیا خبره اوکړی- (قہقہے)

جناب اکرم خان درانی، که تاسو اوګورئ، دا جواب بالکل غلط دے او زه د منسټر صاحب د پاره وایمه چه محکمے دوئ ته غلط جواب ورکړے دے- نو هغه د بیا دوباره دوئ ټهیک کړی او آئنده د نے راوړی-

جناب پیر محمد خان (وزیر مال و محصولات)، جواب خو ٹھیک دے۔ څه غلط دی پکښې؟

جناب اکرم خان درانی، په نمبر "ون" دوئ لیکلی دی دا Stay د 16-10-97 نه، او د پینځو کالو نه خو ناست دے۔

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، که ته ما سره کښینے او ما صحیح پوهه کړے چه دے او که نه۔ بالکل زه به نے کوم۔ هغه چه ستا کومه خبره ده، هغه به زه کوم۔ (قہقہے ـــ تالیاں)

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! د دوئ دواړو په ناسته کښې څه نقصان نشته، دواړه د کښینی۔ (قہقہے)

Mr. Speaker: Hon'able Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No. 777.

* 777 _ جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) صوبہ سرحد میں کن اضلاع میں کونسی جگہوں پر پرندے رکھنے کیلئے فارم بنائے گئے ہیں،

(ب) موجودہ فارموں میں کونسی نسل کے پرندے موجود ہیں، انکی تفصیل فراہم کیجائے،

(ج) حکومت مذکورہ ہر ایک فارم پر سالانہ کتنی رقم خرچ کرتی ہے اور کتنی آمدن حاصل کرتی ہے، مکمل تفصیل بتائی جائے؟

جناب محمد طاؤس خان (وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری)، (ا) حکومت نے صوبے کے مختلف مقامات پر مندرجہ ذیل مقاصد کیلئے پرندگھر قائم کئے ہیں،

(۱) عوام کو مختلف اقسام کے پرندوں سے روشناس کرانا،

(۲) قدرت کے ان حسین شاہکاروں کے ذریعے عوام میں جنگلی حیات کے تحفظ کا شعور بیدار کرنا اور ان کی بقاء کیلئے عوام کے تعاون کی اہمیت اجاگر کرنا،

(۳) خوبصورت ملکی اور غیر ملکی پرندوں کے ذریعے عوام کو صحت مند تفریح مہیا کرنا،

(۴) اسیری میں پرندوں کی نسل کشی میں مہارت حاصل کرنا اور شائقین کو ضروری

معلومات فراہم کرنا،

(۵) معدوم ہو جانے والی اقسام کو اسیری نسل کشی کیلئے قائم و دائم رکھنا،

(٦) پرندوں پر سائنسی تحقیق کے مواقع مہیا کرنا۔

پرند گھر صوبے کے مندرجہ ذیل مقامات پر قائم کئے گئے ہیں،

نمبر شمار	نام فیزنٹری، پرند گھر وغیرہ	مقام	متعلقہ وائلڈ لائف ڈویژن
۱	ڈھوڈیال فیزنٹری	مانسہرہ	ہزارہ وائلڈ لائف ایبٹ آباد
۲	پی۔ایف۔آئی شنکیاری	مانسہرہ	--------------
۳	پشاور کا پرند گھر	شامی روڈ پشاور	پشاور وائلڈ لائف پشاور
۴	کنڈ وائلڈ لائف پارک	کنڈ نوشہرہ	------------
۵	کوتل وائلڈ لائف پارک	کوتل کوہاٹ	کوہاٹ وائلڈ لائف
٦	لکی مروت نسل کشی فارم	لکی مروت	ڈی آئی خان ڈویژن

(ب) صوبہ سرحد میں پرندوں کی نسل کشی اور تفریحی مقاصد کیلئے مختلف مقامات پر جو پرند گھر بنائے گئے ہیں، ان میں بلحاظ آب و ہوا درج ذیل اقسام کے فیزنٹ اور دیگر پرندے رکھے گئے ہیں،

۱۔ گولڈن فیزنٹ ، ۲۔رنگڈ فیزنٹ ۳۔چیر فیزنٹ ۴۔ سلور فیزنٹ ،
۵۔ کوکلاز فیزنٹ ، ٦۔ کلیج فیزنٹ ۷۔مختلف اقسام کے مور ۸۔ دانہ گیر فیزنٹ۔
۹۔ ریوز فیزنٹ ۱۰۔ کونج ، ۱۱۔ مرغ زرین ، ۱۲۔ مرغابیاں ، ۱۳۔ تلور
۱۴۔ بھورا تیتر ، ۱۵۔ کالا تیتر ، ۱٦۔ چکور

(ج) مذکورہ بالا فیزنٹری اور پرند گھروں (Avaries) پر حکومت تقریباً 9,45,000 روپے سالانہ خرچ کرتی ہے جس کی تفصیل مندرجہ ذیل ہے۔ چونکہ فیزنٹری اور پرند گھر تجارتی مقاصد کیلئے نہیں بنائے گئے ہیں، اسلئے ان سے کوئی خاص آمدن حاصل نہیں ہوتی۔ تاہم چند ایک فیزنٹ کی فروخت سے جو آمدن حاصل ہوتی ہے، وہ تقریباً 20,000 روپے سالانہ ہے۔

نمبر شمار	نام پرند گھر	مقام	متعلقہ وائلڈ لائف ڈویژن	سالانہ اخراجات
۱	ڈھوڈیال فیزنٹری	مانسہرہ	ہزارہ وائلڈ لائف ایبٹ آباد	550000
۲	پی ایف آئی شنکیاری	مانسہرہ	-----------------	50000
۳	پشاور کا پرند گھر	شامی روڈ پشاور	پشاور وائلڈ لائف ڈویژن	50000

۴	کنڈ وائلڈ لائف پارک	کنڈ نوشہرہ	------------------	60000
۵	کوتل وائلڈ لائف پارک	کوتل کوہاٹ	کوہاٹ وائلڈ لائف ڈویژن	35000
۶	لکی مروت نسل کشی فارم	لکی مروت	ڈی آئی خان ڈویژن	200000

کل خرچہ :- 945000 روپے -

جناب اکرم خان درانی. جناب سپیکر صاحب! دے کښې ما په جز (ج) کښې غوښتے وو چه "حکومت مذکورہ ہر ایک فارم پر سالانہ کتنی رقم خرچ کرتی ہے اور کتنی آمدن حاصل کرتی ہے، مکمل تفصیل بتائی جائے"، نو دوئ جواب راکړے دے چه د دے څه خاص آمدن نشته، صرف Pheasants چه کله مونږ څه فروخت کړو د هغے ټوټل سالانه آمدن چه دے، هغه بیس هزار راځي۔ نو دے کښې ما ته څه معلومات دي چه ډهوډیال کښې چه کوم فارم دے، په هغے کښې داسے مور دي چه هغه په اسی هزار جوړه دوئ خرڅوي، جوړه او هغه لکه مختلف ځایونو کښې کیدے شي خرڅ شوے دي نو که یو جوړه هغه خرڅ شي نو صرف د هغے یوے جوړے قیمت پچاس، ساټھ هزار دے او دوئ دلته لیکي چه مونږ چرته نه دي خرڅ کړي۔ نو دا که تاسو اوګورئ، مختلف خلق ورغلي دي، د ډهوډیال فارم نه هلته هغوی مارغان اخستے دي او کافي آمدن دے او دوئ سالانه آمدن ښودلے چه دا بیس هزار دے او یوه یوه جوړه لکه زه به نے نوم نه اخلم، ډیر یو د ښه شخصیت خوے ورغلے دے او هلته نے په ساټھ، ساټھ هزار باندے درے جوړے اخستے دي۔ نو زه دا وایمه چه د هغے هغه آمدن چرته دے؟

جناب فرید خان طوفان. جناب سپیکر صاحب! د اکرم خان صاحب تعلق د جمیعت العلمائے اسلام سره دے د علماء پارټی ده، دوئ ته مونږ خواست کوو چه ستا غونډے سړے چه کوم دے، هغه به خبره په زړه کښې نه ساتي او چه چا کړے دے، د هغه نوم واخله کنه۔ ولے دے کښې څه قباحت دے؟

حاجی عبدالرحمان خان. جناب سپیکر صاحب! زه د دے وزیر صاحب نه هم پکښې یو تپوس کوم چه خرڅ پرے نو لاکھ، چون هزار روپئ سالانه دے او آمدن نے بیس هزار روپئ سالانه دے نو دا خو دا خسارے شے دے۔ نو چه دا نور څیزونه نیلام کوي نو دا ولے نه نیلام کوي؟

Mr. Speaker: Minister, please.

جناب فتح محمد خان(وزیر جنگلات)، که ما ته اجازت کوئ؟

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، ښه جی، دا د دے ---------

جناب سپیکر، فتح محمد! تاسو څه وئیل غواړئ؟

وزیر جنگلات، دا جی کمرشل دغه نه دے۔ دا خو صرف خلقو ته د ښودنے د پاره او د هغوی شوق پیدا کولو د پاره دے یعنی که خان له فرض کړه څوک ساتی نو د هغے د پاره دے او اکرم خان درانی صاحب چه کومه خبره اوکړه د ساټھ هزار، زما په خیال دا لږ ډیر دوئ زیاتے به وئیلے وی خکه چه ساټھ ساټھ هزار باندے پکښ داسے جوړے نشتے چه په ساټھ هزار خرڅیږی او کم قیمت والا دی۔ کوشش دا دے چه دا خلق مونږ، زه چه خپل وخت کښ وومه، ما هغوی ته دا وئیلی وو چه تاسو په ډیر کم قیمت څه کسانو له ورکوئ او هغوی ته ښودنه ښایئ چه دا زیات شی لکه خاصکر مور چه دے، دا ډیر زیاتیږی او که هغه خلق اوساتی خپلو خپلو پنجرو کښ او بیا ئے کورونو کښ ساتی نو د هغے نه به ډیره فائده اوشی او دا صرف د خلقو د کتو او لیدو د پاره او د هغوی شوق پیدا کولو د پاره دے۔ د دے غرض دا دے۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! لالا خو حقیقت دا دے، زمونږ قابل احترام دے۔ زه او باز محمد خان پخپله تلی وو او مونږ د یو یو جوړے د نرخ پته اوکړه چه دا جوړه به په څومره راکوئ، دا جوړه به په څومره راکوئ؟ او که چرته د دوئ دا خبره وی نو هلته خو مونږ لکه یو خل خپله تلے یو، دا باز محمد خان ناست دے، چه مونږ ته ئے په پچاس هزار او په ساټھ هزار، او یوه جوړا چه هغے کښ کونج دی، هغه ئے په ایک لاکھ روپئ، ایک لاکھ ساټھ هزار روپئ جوړګا ئے بعیه کړے وه۔ نو زه صرف دومره وایمه چه دے کښ زیات داسے اوشی چه دوئ وائی چه دا مړ شوے دے، هغه د هغه ځائے نه لاړشی۔ نو منسټر صاحب خو نوے دے، هغه به پکښ کیدے شی یا زیاته نه وی اخستے خو یو خل زه بیا وئیلے شمه چه که چرته ما دا خبره کړے وی، مونږ ته هلته چه کوم ډی ایف او وو، هغه نه مونږ پوښتنه کړے وه چه د دے

نسل څه قیمت دے، د دے نسل څه قیمت دے؟ او Actual په هغے کښې Pheasant چه کوم دے هغه چار هزار روپئ جوړه ده او پکښې لکه نور مختلف قسم مارغان دی۔ نو مقصد مے دا دے چه دے کښې اوس دوئ خو بیس هزار آمدن ښائی، نو بیس هزار خو درے جوړے Pheasants چه ته خرڅے کړے، بیس هزار خو د هغے راځی او په هغے کښې یوه یوه جوړه کافی بچی راوړی نو بیا هغه لوئیږی، هغه خرڅیږی۔ نو مقصد مے دا دے چه که چرته واقعی داسے خبره وی نو بیا د دا اولیږلے شی، مونږ به نے پوښتنه اوکړو چه دا شوے دی او که نه؟ تپوس نے پکار دے۔

<u>جناب احمد حسن خان</u>، جناب سپیکر! بدقسمتئ نه دا مسلسل چه د دے محکمو کوم وزیران په مختلفو حکومتونو کښې پاتی شوی دی، هغوی شاید چه دے محکمے ته هغه اهمیت نه ورکوی، کوم اهمیت چه دے محکمے ته ورکول پکار دی۔ جنګلی حیات او ماهی پروری هغه شعبه دے چه په هغے کښې دا صوبه بے شک ترقی کولے شی او زمونږ د آمدن ډیره ذریعه ده او جناب سپیکر، که دا چرته ډیره اهم محکمه نه وے نو تاسو به په دے نه وئ مجبوره شوے چه د یو اعلیٰ شخصیت د کور نه مو د طاؤسانو نسل نه وو راوړے جناب سپیکر۔ زما په نوټس کښې دا خبره راغلے ده (قهقهه) ----------

<u>حاجی عبدالرحمان خان</u>، ولی خان دا ونیلے وو۔

<u>جناب احمد حسن خان</u>، اوس چه جناب منسټر زما په شانے خنګلی دے یعنی د خنګل د علاقے اوسیدونکے دے (قهقهے) ما ونیل که زه اوس دا اووایم چه جناب منسټر صاحب خنګلی دے نو دا به یک دم په ما باندے رامنده کړی چه هلکه، ما ته د خنګلی اوونے؟ خو مونږه د خنګل د علاقے اوسیدونکی یو او مونږ خان ته بے شک خنګلیان وایو جناب سپیکر۔ اوس چه هغه خنګلی دے (قهقهے) نو جناب سپیکر، هغه د مونږ ته دا اوښائی څکه زه چیف منسټر له او چیف ایګزیکټیو له په دے خبره باندے داد ورکوم، جناب سپیکر، زه په دے خبره چیف ایګزیکټیو صاحب له داد ورکومه چه هغه د یوے اهم محکمے د پاره د یو معقول سړی او د هغے محکمے متعلق د علم لرونکی سړی انتخاب کړے دے نو جناب منسټر به دا ما ته اوښائی، دَ دے کوالیفیکیشن په بنیاد

باندے هغه په دے محکمه کښې د بهترئ د پاره څه منصوبه بندی لری جناب سپیکر؟

جناب سپیکر، جی منسټر! (قهقهے)

وزیر جنګلی حیات و ماهی پروری، جناب! لږ یو دوو خبرو ته غوږ کیږدئ۔ معزز ممبر صاحب وائی چه مونږه ځنګلیان یو، ځنګلی حیوانات یو بل شے وی۔ انسان که په غر کښې هم وی او که په میدانی علاقه کښې وی نو هم انسان وی۔ د هغوی دا سوچ نه دے چه زه ځنګلی یم۔ نه، مونږه ځنګلیان نه یو مګر دا خبره دوئ سوله آنے صحیح وائی چه دا یو شے چه دے نو دا د انسان د فائدے د پاره دے۔ چه دوئ څومره تحقیقات کوی، زه خوشحاله یم۔ څومره تحقیقات کوی، هغے کښې به زه غور کوم، زه به د هغے پخپله تفتیش کوم که کوم هغوی ثبوت راویستو نو هغه ته سزا چه کوم ورکول دی، هغے ته هم زه تیار یم۔ چه کوم په صحیح معنو کښې دوئ ما ته ثبوت راکړی (تالیاں) نو دے کښې دے معزز ممبر صاحب ته وایم چه نه دے ځنګلی دے او نه زه ځنګلی یم۔ دے غلط شوے دے۔ (قهقهے)

جناب اکرم خان درانی، زما خیال دے چه منسټر صاحب پخپله دا اوونیل چه تحقیقات دا اوشی، Standing Committee ته دے لاړ شی۔

جناب فرید خان طوفان، جناب سپیکر صاحب! ماته به بیا موقع ملاؤ نه شی۔

وزیر جنګلی حیات و ماهی پروری، یوه خبره ده جی، Standing Committee ته هیڅ ضرورت نشته، هره خبره Standing Committee ته ولے لیږو؟ مونږ او تاسو به کښینو، Standing Committee ته څه ضرورت دے؟ په هغے باندے زه تا ته وایم چه ته ما ته ثبوت راکړه، زه بالکل هغے ته تیار یم او که هغه محکمے غلط چیک کړے دی، هغے باندے ایکشن اخستو ته زه تیار یم۔

جناب فرید خان طوفان، زه وایم موقع به ملاؤ نه شی؟ نه، وایم چه موقع به ملاؤ نه شی؟ جناب سپیکر صاحب! وزیر صاحب ډیر ښه سړے دے او زه نے د یو کار د پاره شکریه ادا کولو ته ولاړ یم ځکه چه په دے سوالونو کښې خو راځی نه۔ فتح محمد خان صاحب زمونږ ډیر مهربانه دے، زمونږ کرک کښې یو

ډیم جوړ شوے دے، په هغے کښې ما ورته ونیل چه ماهیان راوړه چه پکښې نے پریږدو چه ماهیان پکښې هلته مونږه اوساتو۔ نو وزیر صاحب راغلے دے، کرک ته نے لس زره ماهیان راوړی دی جی۔ شکریه نے ادا کوو۔

(تالیاں)

جناب سپیکر: هسے ---------

وزیر اطلاعات: شکر دے جی چه فرید خان خو د چا شکریه ادا کړه۔ (قہقہہ)

جناب سپیکر: هسے طاؤس خان، صرف دومره حده پورے د ممبرانو صاحبانو دا شک چه کوم دے، د دے متعلق پخپله لاړ پته اولګوئ۔ ولے که واقعی داسے څه قصه وی نو هسے معلومات نے اوکړئ۔

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری: بالکل بالکل، زه به تحقیقات کوم۔ مثال په طور مخکښې هم ما هغوی نه Briefing غوښتلے وو، اوس به هم زه غواړم چه هغے کښې څه غلطیانے وی، د هغه غلطیانو چه څه سزا وی، هغه ورکولو ته هم تیار یم۔ اکرم خان چه کوم Questions کړے دی، دا ټول به کوو۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! تحقیقات به نے زه او دے اوکړو۔ زه به ورسره یم، په یو ځائے به نے تحقیقات کوو۔

جناب سپیکر: او او، کوو به نے۔ خو دا ده چه ته ورسره کیږے نو بیا داسے ځائے کښې باز محمد خان هیر نه کړے، ولے چه زه ګورم چه په هر څه کښې ته وائے باز محمد خان راسره وو، باز محمد خان راسره وو، خو چه د تحقیقاتو ځائے راغے، هغه د ترے اوېستو۔ (قہقہہ) یعنی د هغه، هغه حصه هم ته اوړے۔

جناب والٹر مسیح: پوائنٹ آف آرڈر۔ سپیکر صاحب! میں آپ کو اور سارے ہاؤس کو اس چیز پر مبارکباد دیتا ہوں اور خاص طور پر اپنے معزز منسٹر صاحب کو بھی کہ انہوں نے آج اتنے اچھے جوابات دئیے ہیں کہ ہماری پارٹی کے لیڈر، فرید طوفان صاحب نے بھی ان کا شکریہ ادا کیا ہے اور میں بھی ان کا شکریہ ادا کرتا ہوں۔

Mr. Speaker: Hon'able Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No. 814.

*814 _ جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر جنگی حیات و ماہی پروری از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ــــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ صوبہ سرحد کے مختلف اضلاع میں وائلڈ لائف کے دفاتر کرائے کی عمارتوں میں قائم ہیں؛

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو،

ا۔ ضلعوں کے نام اور ان میں موجود دفاتر کے ماہانہ کرایے کی مکمل تفصیل فراہم کی جائے،

۲۔ دفاتر کرائے پر حاصل کرنے کا طریقۂ کار اور ان دفاتر میں کمروں کی تعداد کی مکمل تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب محمد طاؤس خان (وزیر جنگی حیات و ماہی پروری)، (ا) جی ہاں، یہ درست ہے۔

(ب) ا۔ محکمہ جنگی حیات نے جو دفاتر کرایے پر لئے ہوئے ہیں، ان کی تفصیل درج ذیل ہے:

نمبر شمار	ضلع کا نام	دفتر کا نام	ماہانہ کرایہ
ا۔	پشاور	(ا) ڈی ایف او وائلڈ لائف پشاور	2000 روپے
		(۲) رینج آفس وائلڈ لائف پشاور	2000 روپے
۲۔	مردان	رینج آفس وائلڈ لائف مردان	1200 روپے
۳۔	چارسدہ	------------------ چارسدہ	1200 روپے
۴۔	کوہاٹ	ڈی ایف او وائلڈ لائف آفس کوہاٹ	
		رینج آفس، کوہاٹ --------	5000 روپے
		------------------ ٹانڈہ	1200 روپے
۵۔	کرک	رینج آفس وائلڈ لائف کرک	1200 روپے
۶۔	ڈی آئی خان	ا۔ ڈی ایف او وائلڈ لائف ڈی آئی خان	
		۲۔ رینج آفس وائلڈ لائف	6500 روپے
۷۔	ٹانک	رینج آفس وائلڈ لائف ٹانک	1500 روپے
۸۔	بنوں	رینج آفس ------- بنوں	1500 روپے
۹۔	چترال	---------------- چترال	1300 روپے
۱۰۔	سوات	ا۔ ڈی ایف او وائلڈ لائف آفس سوات	

		۲۔ رینج آفس وائلڈ لائف آفس سوات 6000 روپے
۱۱۔	دیر	رینج آفس وائلڈ لائف دیر 1500 روپے
۱۲۔	بونیر	------------------بونیر 800 روپے
۱۳۔	مانسہرہ	رینج آفس وائلڈ لائف مانسہرہ 1500 روپے

(۲) دفتری استعمال کیلئے سرکاری عمارت نہ ہونے کی صورت میں کوئی بھی سرکاری محکمہ اپنی ضروریات کے مطابق عمارت مالکان جائیداد کے ساتھ باقاعدہ معاہدے کے تحت کرایے پر حاصل کر سکتا ہے۔ عمارت کے کرایے کو مناسب قرار دینا سی اینڈ ڈبلیو ڈیپارٹمنٹ کی ذمہ داری ہوتی ہے۔

محکمہ جنگلی حیات نے مذکورہ بالا تمام تقاضے پورے کرنے کے بعد دفاتر کیلئے عمارات حاصل کی ہیں، جن میں کمروں کی تعداد درج ذیل ہیں۔

نمبر شمار	ضلع	دفتر کا نام	کمروں کی تعداد
۱۔	پشاور	(ا) ڈی ایف او وائلڈ لائف پشاور	تین عدد
		(۲) رینج آفس وائلڈ لائف پشاور	تین عدد
۲۔	مردان	رینج آفس وائلڈ لائف مردان	دو عدد
۳۔	چارسدہ	------------------چارسدہ	دو عدد
۴۔	کوہاٹ	ڈی ایف او وائلڈ لائف آفس کوہاٹ	
		رینج آفس، کوہاٹ ------------	چھ عدد
		------------------تاندہ	چار عدد
۵۔	کرک	رینج آفس وائلڈ لائف کرک	تین عدد
۶۔	ڈی آئی خان	ا۔ ڈی ایف او وائلڈ لائف ڈی آئی خان	
		۲۔ رینج آفس وائلڈ لائف----	چھ عدد
۷۔	ٹانک	رینج آفس وائلڈ لائف ٹانک	چار عدد
۸۔	بنوں	رینج آفس ---------بنوں	پانچ عدد
۹۔	چترال	------------------چترال	
۱۰۔	سوات	ا۔ ڈی ایف او وائلڈ لائف آفس سوات	
		۲۔ رینج آفس وائلڈ لائف آفس سوات	پانچ عدد
۱۱۔	دیر	رینج آفس وائلڈ لائف دیر	تین عدد

۱۲۔	بونیر	---------------بونیر	تین عدد
۱۳۔	مانسہرہ	رینج آفس وائلڈ لائف مانسہرہ	تین عدد

جناب اکرم خان درانی ، جناب سپیکر صاحب ! دا منسٹر صاحب د سوال نمبر 815 په -----------

بیگم نسیم ولی خان، 814 دے۔

جناب اکرم خان درانی، 814؟ 815 دے۔

آوازیں، 814 دے۔

جناب فرید خان طوفان، 814او 815 دا دے کنه۔

جناب اکرم خان درانی، او او۔

جناب فرید خان طوفان، غلط د راویستے دے۔ 814 ٹھیک دے۔

جناب اکرم خان درانی، او او، بس ٹھیک شو۔ دے کښې ما د هغه نه غوښتنه کړے وه خو منسټر صاحب ما ته گوری۔ زه به دا اووایمه چه د دے سوال نه زه مطمئن یمه۔ (تالیاں)

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، د اکرم خان صاحب زه شکریه ادا کوم جی چه دے زما په جواب باندے مطمئن شو۔

Mr. Speaker: Hon'able Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No. 815.

* 815 _ جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ محکمہ وائلڈ لائف میں مختلف اقسام کی گاڑیاں موجود ہیں،

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو،

(ا) مذکورہ گاڑیوں کی تعداد اور نام کی تفصیل بتائی جائے،

(۲) مذکورہ گاڑیاں کن افسران کے زیر استعمال ہیں،

(۳) مذکورہ ہر گاڑی کی قیمت اور ان پر سالانہ مرمت و تیل کے خرچے کی تفصیل ضلع کی سطح پر بتائی جائے؟

جناب محمد طاؤس خان(وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری)۔(ا) جی ہاں' یہ درست ہے۔
(ب) (۱) محکمہ جنگلی حیات صوبہ سرحد میں کل سولہ گاڑیاں ہیں جن کی تفصیل درج ذیل ہے۔

نمبر شمار	گاڑی کا نام و رجسٹریشن نمبر	ماڈل
۱	لینڈ کروزر PRN-1478	1990
۲	ٹویوٹا پک اپ KTA-4455	1989
۳	پک اپ PRN-1917	1993
۴	سوزوکی جیپ PRN-1747	1987
۵	ٹویوٹا جیپ KNA-7672	1982
۶	پک اپ DNC-8484	1995
۷	ٹویوٹا جیپ PRF-1210	1982
۸	پک اپ ADB-4246	1994
۹	پک اپ PRQ-4239	1992
۱۰	ہائیس وین PRH-8726	1991
۱۱	سوزوکی جیپ DNC-896	1991
۱۲	سوزوکی پک اپ ADB 4029	1993
۱۳	پک اپ PRQ-4283	1994
۱۴	پک اپ KTA-5239	1994
۱۵	واٹر ٹینکر KTA-3754	1989
۱۶	واٹر ٹینکر PRQ-4293	1993

(۲) مذکورہ گاڑیاں جن افسران کے زیر استعمال ہیں' ان کی تفصیل درج ذیل ہے۔

نمبر شمار	گاڑی نمبر	نام افسر	عہدہ
۱	PRN-1478	ڈاکٹر محمد ممتاز ملک	کنزرویٹر وائلڈ لائف صوبہ سرحد
۲	KTA-4455	حبیب اللہ خان	ڈی ایف او وائلڈ لائف ڈی آئی خان
۳	PRN-1917	محمد اسلم خان	ڈی ایف او وائلڈ لائف پشاور
۴	PRN-1747	عبدالفراز خان	ڈی ایف او وائلڈ لائف چترال
۵	KNA-7672	ملک نذیر محمد	ڈی ایف او وائلڈ لائف سوات

۶	DNC-8484	حضرت سید	ڈی ایف او ------ کوہاٹ
۷	PRF-1210	سید اکائیل حسین شاہ	ڈی ایف او --------ہزارہ
۸	ADB-4246	فضل اعلیٰ	رینج افیسر وائلڈ لائف ہری پور
۹	PRQ-4239	سید مبارک علی شاہ	ڈی ایف او وائلڈ لائف ایکٹیشن پشاور
۱۰	PRH-8726	محمد نیاز	پبلسٹی آفیسر وائلڈ لائف ایکسٹنشن پشاور
۱۱	DNC-896	سہیل احمد	رینج آفیسر وائلڈ لائف ڈی آئی خان
۱۲	ADB 4029	افتخارحسین	رینج آفیسر وائلڈ لائف ڈھوڈیال
۱۳	PRQ-4283	محمد فائق خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف منکلوٹ
۱۴	KTA-5239	محمد ایاز خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف تاندہ
۱۵	KTA-3754	محمد ایاز خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف تاندہ
۱۶	PRQ-4293	محمد فائق خان	رینج آفیسر وائلڈ لائف منکلوٹ

(۳) مذکورہ ہر گاڑی کی قیمت اور ان پر سالانہ مرمت و تیل کے خرچے کی تفصیل ضلع کی سطح پر درج ذیل ہے۔

پشاور	PRN-1478	650,000	35000	45000
ڈی آئی خان	KTA-4455	420,000	30000	40000
پشاور	PRN-1917	680,00	45000	40000
چترال	KH-1747	250,000	15000	40000
سوات	DNA-7672	250,000	15000	45000
کوہاٹ	DNC-8484	450000	15000	20000
ایبٹ آباد	PRF-1210	250,000	20000	20000
ہری پور	ADB-4246	657000	10,000	25000
پشاور	PRH-8726	500000	18000	21000
ڈی آئی خان	DNC-896	100000	15000	35000
مانسہرہ	ADB-4029	110,000	20000	25000
نوشہرہ	PRQ-4283	90,000	10000	20000
کوہاٹ	KTA-5239	757000	15000	20000
کوہاٹ	KTA-3754	500000	20000	30000

نوشہرہ PRQ-4293 794000 10000 30,000

جناب اکرم خان درانی ، جناب! دے سوال کښې ما غوښتنه کړے وه چه دا څومره گاډی دی، د هغے په سالانه مرمت باندے څومره خرچه ده؟ هغه گاډی د چا چا سره دی؟ نو دوئ جواب راکړے دے۔ د دوئ جواب خو داسے دے چه یوه عجیبه غوندے خبره ده، د هر یو گاډی پندره پندره نه پینتیس پینتیس هزار، لکه Lump sum نے اچولی دی، خو مونږ به دا اووایو چه آئنده د خیال اوساتی چه هغه پیسے په سړی باندے لگی او باقی زه مطمئن یم۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر ------------

Mr. Speaker: Hon'able Akram Khan Durrani, MPA, to please ask his Question No. 816.

*816 _ جناب اکرم خان درانی، کیا وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ــــ

(ا) 1990 سے 1998 تک کتنے ممنوعہ پرندے پکڑے گئے ہیں، پرندوں کی قسم، ضلع اور مقام کی مکمل تفصیل فراہم کی جائے۔

(ب) مذکورہ عرصے کے دوران جو بھی ممنوع پرندے پکڑے گئے ہیں، ان کو کہاں کہاں رکھا گیا ہے، پرندوں اور جگہوں کی مکمل تفصیل فراہم کی جائے؛

جناب محمد طاؤس خان (وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری)، (ا) 1990 سے 1998 تک محکمہ جنگلی حیات صوبہ سرحد نے کوئی بھی ممنوعہ پرندہ نہیں پکڑا۔

(ب) چونکہ مذکورہ عرصے میں کوئی بھی ممنوعہ پرندہ نہیں پکڑا گیا، لہٰذا تفصیل نہیں بتائی جا سکتی۔

جناب اکرم خان درانی، جناب سپیکر صاحب! دے سوال کښې جی ما دا غوښتنه کړے وه چه د سن 1990 نه تر 1998 پورے څومره ممنوعه مرغئ نیولے شوے وی نو د هغے د قسمونو، ضلعو او د ځایونو مکمل تفصیل د راکړے شی نو دوئ جواب راکړے دے چه په دے دوران کښې محکمه جنگلی حیات صوبه سرحد یوه مرشئ هم نه ده نیولے۔ دا جی څه عجیبه غوندے خبره ده۔ زه په دے باندے وایمه چه د دے محکمے بیا څه ډیوټی شوه چه د سن 1990 نه د 1998

پورے، څنګه چه دوئ وانی چه مونږه یوه مرشئ هم ممنوعه نه ده نیولے؟ محکمے بیا څه ډیوټئ شوه چه دوئ د سن 1990 نه 1998 پورے دوئ وائی چه مونږ یوه مرغئ هم ممنوعه نه ده نیولے؟ او دا چیک پوسټونه او په دے باندے اخراجات او دا دومره کسان، پینځه پینځه چه پرے ناست وی او بله خبره دا ده چه ما سره جی پرچے دی، د بنوں خلق هم نیولی شوی دی، د هغوی نه نے سامان نیولے دے۔ زه به هغه پرچه راوړمه چه دا پرچه ورکړے شوے ده او مجسټریټ سره کیس جاری دے۔ د پشاور خلق هم نیولی شوی دی چه هغوی ته پرچے ورکړے شوی دی او هغوی تاریخونه تیروی او بل طرف ته محکمه وانی چه مونږ یوه هم نه ده نیولے۔ نو دا خو داسے یوه خبره ده چه بالکل جی هغه نمر په ګوته باندے پټول دی۔ د دے خو مکمل، ستاسو په ایریا کښ به نے هم نیولے وی نو دے باندے زه، چونکه دا غلط جواب راکړے شوے دے او زما او د دے معزز ایوان استحقاق مجروح شوے دے او دے باندے جی زه استحقاق پیش کوم جی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! ما هم ستاسو په وساطت سره د جناب منسټر صاحب نه دا ضمنی سوال کوو چه آیا وزیر موصوف پخپله باندے د دے سوال د دے جواب نه مطمئن دے؟ لکه ما دا په دے بنیاد ونیلے دی چه د دے جنګلی حیاتیات او د دے ماهی پرورئ په سلسله کښ هغه Proper person for the proper job والا مسئله ده جناب سپیکر، که ډیر تعلیم یافته سړے وی خو هغه پرے دومره نه پوهیږی لکه مونږ د غره خلق چه د غره په معاملاتو باندے ځومره پوهیږو او ظاهره خبره ده دا مرغئ د هغے علاقے سره زیات تعلق لری --------

بیګم نسیم ولی خان، ته ورته غرڅه اووایه۔

جناب احمد حسن خان: او بی بی، دلته کښ لږ فرق دے، په سوچ سمجھ کښ، هسے نه چه ما بیا بهر اووهی۔ (قہقہے) زما مشر ورور دے۔ زه صرف د دوئ نه دا تپوس کوم جناب سپیکر، او دا یقین لرم چه هغه به یقیناً د دے سوال نه مطمئن نه وی۔ یوه محکمه چه په هغے باندے دومره خرچ کیږی، بیا په اخباراتو کښ روزانه راځی جناب سپیکر، اګرچه اوس زمونږ سره Ready

reference نشته خو دومره حافظه مو کار کوی چه په مختلفو مواقع مونږ په اخبار اتو کښې دا وینو چه غیر قانونی طور باندے د دے نایاب پرندو د نیوو په وجه باندے دومره کسان اونیوے شو، په هغوی باندے دا پرچے اوشوے۔ دلته جناب منسټر صاحب هغه جواب پیش کوی چه کوم دوئ له محکمے ورکړے دے۔ لهذا زمونږ ستاسو په وساطت سره د دوئ په خدمت کښې دا عرض دے چه دا جواب بالکل ټهیک نه دے او که دوئ دا وائی چه او، دا بالکل ټهیک دے نو بیا به زمونږ دا مجبوری وی چه څه داسے مثالونه د دوئ په، دا خو د Common sense خبره ده جناب سپیکر، د عقل عام خبره ده چه هغوی په دے باندے سوچ اوکړی چه آیا دا سوال ټهیک دے که غلط دے؟ په یوه محکمه باندے دومره خرچ کیږی، د دے د پاره هغوی پخپله مخکښې د افسرانو یو لوئے تفصیل ورکړے دے، د هغوی د خرچونو تفصیل ئے ورکړے دے، د هغوی د گاډو تفصیل ئے ورکړے دے نو بیا خو د دے دا مطلب دے چه دا محکمه 100 % ناکامه ده۔ بیا د جناب منسټر صاحب بس د دے محکمے د ختمولو اعلان اوکړی چه د دے نه څه فائده نشته۔

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، جناب سپیکر صاحب! دے ممبرانو صاحبانو اووئیل چه پرچے شوی دی، نو پرچے خو په هغے باندے کیږی چه کوم د ښکار د پاره خی۔ مثال په طور باندے هغے کښې هغوی سره صحیح ثبوت نه وی نو په هغے باندے خو پرچے کیږی او غیرممنوع شے چه دے نو هغه خو بالکل، دا خو صفا خبره ده، تاسو ته هم پته ده چه غیرممنوع شے خو څوک نه نیسی، په هغے کښې ممانعت دے۔ زه خو په دے خبرے باندے هم لږ غوندے Agree یم۔ البته هغوی سره به کښینو، په هغے باندے به خبرے اوکړو او چه د کومے خبرے تاسو ثبوت راکړو چه دا غلط کار دوئ کړے دے، چه چا کړے دے، د هغوی خلاف ایکشن اغستو ته زه تیار یم۔ ستاسو په وساطت، هغه پرچے چه شوی دی، هغه دغسے شوی دی۔

جناب اکرم خان درانی، سپیکر صاحب! د منسټر صاحب په خدمت کښې زه عرض کومه چه چرته څوک ښکار له خی نو د هغے اجازت واخلی او دا چیک پوسټونه چه جوړ شوی دی، دا چه څوک په غلا باندے دا مرغئ نیسی نو د

هغوی د نیولو د پاره جوړ شوی دی۔ دوه میاشتے مخکښ شل چکور دوه Poach زه راتلم په چیک پوسټ باندے، زما په مخکښ پرچه ورکړے شوے ده او دوئ یو طرف ته وانی، زما جی سپیشل تاسو ته گزارش دے، د دے دغه نه گپ جوړ شو، دا د استحقاق کمیټئ ته لاړشی۔ دا سوال غلط دے جی او زه په دے باندے اصرار کومه چه دا بالکل استحقاق کمیټئ ته اولیږئ۔ آئنده به غلط جواب څوک نه ورکوی جی۔ زما تاسو ته گزارش دے جی چه دا د استحقاق کمیټئ ته ریفر کړے شی۔

جناب سپیکر، هسے طاؤس خان، د دے خو واقعی څه حل پکار دے۔ داسے که دا سوال څنګه چه Honourable Member insist کوی چه داسے شوی دی او ډیپارټمنټ داسے جواب ورکوی نو د دے چیک کولو د پاره خو دا ډیره ضروری ده چه په دے باندے تاسو فوراً څه انکوائری آرډر اوکړئ او د دوئ نه پکښ صلاح واخلئ۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، جناب! دا سوال مخکښ راغلے دے او دا پرچے روستو شوی دی نو مونږ دا په دے کښ څه اندازه کوؤ؟ د دوئ سوال مخکښ راغلے دے او دا پرچے روستو شوی دی۔ (قہقہے) نو هغے ته هم سوچ کول پکار دی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر صاحب! دومره د زړه د خلاصه رشتیا چا نه دی ونیلی لهٰذا زه اکرم خان ته دا درخواست کوم چه نور نے نه Press کوی۔

جناب اکرم خان درانی، مهربانی اوکړئ جی دا استحقاق کمیټئ ته اولیږئ۔ مختلف ډیپارټمنټ دی چه مونږ ته غلط جوابونه رالیږی او آئنده به بل ډیپارټمنټ هم دا جرأت نه کوی چه دوئ مونږ ته غلط جواب راولیږی او دا خو دلته منسټر صاحب شریف سړے دے جی، زمونږ نه علاوه د دوئ زیاته بے عزتی ده چه محکمه غلط جواب ورکوی۔ نو زما بیا هم تاسو ته گزارش دے جی چه دا استحقاق کمیټئ ته اولیږئ او په دے باندے۔۔۔۔۔۔۔۔۔

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، لاړ دشی، زه په دے کښ Agree یم۔

جناب افتخار الدین، جناب سپیکر صاحب! یو ضمنی سوال دے جی۔ یو ضمنی سوال دے جی چه یو پرمټ باندے زما په خیال پینځه مرغۍ آزادے وی، اته مرغۍ آزادے وی، منسټر صاحب د دے وضاحت اوکړی چه اوسه پورے ښکاریان په یو پرمټ باندے څو ټوپکے اوړی او مازیګر چه راخی څومره مرغۍ ئے ویشتی وی؟

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات و نشریات)، جناب سپیکر صاحب! د دے بے زبانه مخلوق نه دوئ څه غواړی خو استحقاق کمیټۍ ته دلاړشی کنه۔

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Question No. 816, asked by Mr. Akram Khan Durani, MPA, may be referred to the Standing Committee?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Question is referred to the Standing Committee on Wild Life.

جناب اکرم خان درانی، زه د جناب طاؤس خان صاحب، منسټر صاحب شکریه ادا کوم چه دوئ ما سره Agree شو او دا سوال ئے کمیټۍ ته اولیږلو۔

Mr. Speaker: Honourable Najmuddin Khan, MPA, to please ask his Question No. 851.

* 851 _ جناب نجم الدین، کیا وزیر جنگی حیات و ماہی پروری از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ـــ

(ا) ضلع دیر بالا اور ضلع دیر پائین میں وائلڈ لائف کے کتنے ملازمین کام کر رہے ہیں، ان کی تعداد، عہدہ اور سکونت کی تفصیل فراہم کی جائے۔

(ب) حکومت نے تاحال ضلع دیر بالا اور ضلع دیر پائین میں وائلڈ لائف کی ترقی کیلئے کیا اقدامات کئے ہیں، مکمل تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب محمد طاؤس خان (وزیر جنگی حیات و ماہی پروری)، (ا) ضلع دیر بالا اور ضلع دیر پائین میں محکمہ جنگی حیات کے درج ذیل ملازمین کام کر رہے ہیں۔

نمبر شمار	نام اور عہدہ	سکونت
1	منصور سلیم ۔ انچارج رینج آفیسر	مینگورہ
2	جنت گل ۔ ہیڈ وائلڈ لائف واچر	لاموتنئی
3	دل محمد ۔ وائلڈ لائف واچر	تلاش
4	فضل رازق۔ ایضاً	ڈوگ درہ
5	اسفندیار۔ ایضاً	میدان
6	فضل سبحان۔ ایضاً	براول
7	فضل رحمٰن۔ ایضاً	تیمرگرہ
8	فیض طلب ۔ایضاً	پتراک
9	عبدالرحیم ۔ ایضاً	تیمرگرہ
10	انورزیب۔ ایضاً	ایضاً
11	احسان اللہ ایضاً	ایضاً
12	محمد آیاز ۔ ایضاً	باڈوان
13	شہریار۔ ایضاً	اسبنڈ
14	حضرت فقیر۔ ایضاً	تھل

(ب) حکومت نے ضلع دیر بالا اور ضلع دیر پائین میں جنگلی حیات کے تحفظ کیلئے مذکورہ بالا عملہ تعینات کیا ہے ۔ اس کے علاوہ حکومت نے 92-1991 میں ترقیاتی سکیم Establisment, Protection and Management of Game Reserve in Swat کے تحت علاقے میں کامرانی کے نام سے مخصوص شکار گاہ قائم کی ہے جس میں بغیر پرمٹ کے شکار کرنا ممنوع ہے۔ مزید برآں حکومت صوبہ سرحد نے دیر بالا کی وادی کمراٹ کو اقوام متحدہ کے پروگرام برائے ترقی کے مالی وسائل کے حامل منصوبے "حیاتیاتی تنوع کی بقاء" کیلئے 1997 میں منتخب کیا تھا۔ اس منصوبے کے تحت وادی کمراٹ کی حیاتیاتی تنوع کو تحفظ و ترقی کے ساتھ ساتھ لوگوں کیلئے دیرپا آمدنی کا ذریعہ بنانا تھا اور قدرتی وسائل کے دانشمندانہ استعمال کو یقینی بنانے کیلئے مقامی لوگوں کی فنی تربیت کے ذریعے استعداد بڑھانی تھی جس کیلئے لوگوں کے تعاون و اشتراک سے باقاعدہ منصوبہ بندی کرنی تھی اور محدود پیمانے پر مقامی لوگوں کی فلاح و بہبود اور قدرتی وسائل کی ترقی کیلئے کام کرنے تھے لیکن بدقسمتی سے حکومت کی خاطر خواہ کوششوں کے باوجود کچھ شرپسند عناصر کی وجہ

سے اس منصوبے پر باقاعدہ کام نہ ہو سکا اور بامر مجبوری کمراٹ کی بجائے اس منصوبے کو وادی انروڑ میں منتقل کیا گیا۔ وادی کمراٹ کی منفرد حیثیت کو مد نظر رکھتے ہوئے حکومت نے ایک بار پھر لاموتی اور وادی کمراٹ کو نئے شروع ہونے والے سات سالہ منصوبے میں شامل کیا ہے اور اگر لوگوں کا تعاون حاصل ہوا تو انشاء اللہ آئندہ سال سے دوبارہ اس منصوبے پر کام کا آغاز کیا جائے گا۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! بی بی چونکه یوه قابله مشره ده او په پښتو ورته ډیر عبور حاصل دے۔ زما تصحیح نے اوکړله، زه نے ټهیک کړم۔ ونیل نے چه تاسو ځنګلی نه یئ، غرځنی یئ غرځنی، یعنی د ځنګل د علاقے۔ نو زه د خپل غرځنی ورور، وزیر صاحب نه دا تپوس کومه (قہقہے) خپل ورور نه، د خپل غرځنی ورور نه، لکه مونږ غرځنیان یو، بی بی وائی، ما مخکښ خبره کړے وه چه مونږ د یوے علاقے ځنګلی ورونړه یو نو هغه منسټر صاحب هم په هغے باندے ټهیک نشاندهی اوکړه چه نه، داسے نه یو، خو هغوی له نے هم اصلی معنی نه ورتله چه څه ورته وینا کول پکار دی او ما له نے هم نه راتله۔ دا بی بی وروستو زمونږ تصحیح اوکړله چه تاسو ځنګلی نه یئ خو غرځنی یئ، اوس د بی بی دا خبره او ترجمه تر څو پورے ټهیک ده او زمونږه دا تر څو پورے ټهیک ده؟ خو د خپل غرځنی ورور، منسټر صاحب نه دا تپوس کوم جناب سپیکر، چه مونږه خو تر اوسه پورے د دے محکمے څه افادیت او نه لیدلو او رښتیا خبره دا ده، زه ستاسو په وساطت سره منسټر صاحب له داد ورکوم او زه د هغوی د کارکردګئ ستائنه کومه ځکه چه هغوی ډیر کوشش کړے دے----------

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، یو خو د نجم الدین خان دے ته، دا شے چه ستاسو د قانون لیول باندے دا اختیار ورکوی دا د خبرو کولو؟ اول دا خبره ده جی۔ دویم غرځنی وائی، ما خو دا هیڅ کله نه دی ونیلی، دوئ به وی، زه نه یم په دے کښ۔ (قہقہے)

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر!----------

جناب سپیکر، هغه خو دے، دا کاغذ ما ته راوړئ----------

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! دا ټول د عبدالسبحان خان شرارت دے چه دلته پرے انکار کوی گنی نو بہر هغوی ما سره په دے Agree دی چه دواړه غرځنی وروڼړه یو او زه خو نے د وروری دعویٰ کومه۔ که دوی را نه تښتی نو زه څه نه شم ویلے ----------

بیگم نسیم ولی خان، سپیکر صاحب! چونکه زما نوم واغستے شو، احمد حسن خان واغستلو۔ ما خو ورله ترجمه کړے ده د کوهستانی۔ "کوهستان" د "کوه" نه اوخی او "کوه" د فارسیٔ ټکے دے۔ کوهستانے ورته په فارسیٔ کښ وائی او "غرځه" ورته په پښتو کښ وائی۔ چه کوم خلق په غر کښ اوسی، هغوی ته خلق غرځنی وائی۔ دا داسے خراب ټکے نه دے، زمونږه پخپله سوات کښ کور دے، مونږه هم نیم غرځنی یو۔ (قہقہے)

جناب جان محمد خټک، * ++++++++++++++ (قہقہے)

بیگم نسیم ولی خان، د پښتو ډکشنری به راوړو چه په پښتو ډکشنریٔ کښ د کوهستانی مطلب غرځه وو او کنه؟

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! دا اوس Academic خبره شوه --------

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، دے چه څه وائی، په هغے باندے مونږ نه پوهیږو۔ دا "کوهستان" لفظ صحیح دے، په هغے باندے یقین لرو۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! دا نن خو مخکښ د جان محمد خټک صاحب یو سیاسی فلسفه وه چه څه بابا وائی او څه بی بی وائی، نو ټهیک وائی۔ نن پوهه نه شوم چه نن نے ډیر زبردست اعتراض اوکړو نو اوس نه شم ویلے چه د دے به تاسو صحیح معنیٰ اولټوی زما خو د بی بی په دے ترجمه باندے یقین دے۔ جناب سپیکر! --------

حاجی محمد عدیل، میں پوائنٹ آف آرڈر پر ہوں۔ ریکارڈ کی درستگی کیلئے کہ جان محمد خٹک نے جو کچھ کہا ہے، وہ غلط سیٹ پر بیٹھ کر کہا ہے، اسلئے ان کی بات صحیح نہیں ہے اور ریکارڈ میں نہیں آنا چاہیئے

---

*++++++++++++++ بحکم جناب سپیکر صاحب حذف کیا گیا

جناب جان محمد خٹک، *+++++++++++++++++++++++++

(قہقہے)

جناب سپیکر: جان محمد خان! ----------

حاجی محمد عدیل: سپیکر صاحب! جان محمد صاحب په غلط سیټ باندے ناست دے، غلطے خبرے کوی، دوئ نه پوهیږی۔

جناب سپیکر: د حاجی صاحب Objection چه دے، As per rules بالکل ٹھیک دے۔ هغه به نه ریکارډ کیږی۔

جناب احمد حسن خان: جناب سپیکر! جان محمد خٹک هم د غرنیزے علاقے سره تعلق نه لری نو دے د غرنیزے علاقے په معاملو باندے څه پوهیږی؟ جناب سپیکر! زما خبره شاید نیمگړے پاتے شوه۔ ما دا عرض کولو چه منسٹر صاحب یقیناً د دے سوالونو د جوابانو د پاره پوره کوشش کړے دے او تیار ورله راغلے دے او تر ډیره حده پورے تسلی بخش جوابونه ئے هم ورکړل۔ مونږه دا غواړو جناب سپیکر، چه د دے سوالونو په ذریعه باندے یا د دے جوابونو په ذریعه باندے دلته کښی ماحول هم خوشگوار وی او هر هغه مقصد حاصل شی چه کوم د اپوزیشن د صحیح رول عکاسی کوی۔ جناب سپیکر، زه صرف د هغه په خدمت کښی دا عرض کوم د ضمنی سوال په لحاظ سره چه زما د خیال مطابق دومره لویه محکمه او دومره زیات افسران او د دومره لوئے خرچ باوجود د دے محکمے چه د کومے محکمے کارکردگی د دے صوبے د وسائلو ذریعه جوړیدے شی د عام صوبه سرحد د اوسیدونکی، د پختونخوا د اوسیدونکی د یو پښتون یا د یو بل وروړ د تسلیٔ مطابق نه دے، آیا زه د جناب منسٹر صاحب نه دا تپوس کومه چه په دے سلسله کښی د حکومت څه منصوبه بندی ده چه دا د وسائلو حاصلولو یو بهترین ذریعه کیدے شی؟ د دوئ څه خیال دے؟ څه منصوبه ئے ده چه په هغے باندے عملدرآمد اوشی او د دے صوبے عوام مطمئن شی۔

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری: جناب سپیکر صاحب! فاضل ممبر صاحب ډیره

* ++++++++++++++ بحکم جناب سپیکر صاحب حذف کیا گیا

ښه خبره کوی جی۔ دا وائلډ لائف چه دے نو د تمامے دنیا یو ادارے په شکل باندے دے نو لهذا صوبه سرحد په دے کښ لکه د نورو صوبو نه صوبه سرحد ډیر مخکښ دے۔ نو زما هم دغه که حزب اختلاف وی او که اقتدار واله وی، ټولو ته دا سوال دے که د بهر نه هم راشی نو دے محکمے ته د لږ ترجیح زیات ورکړے شی د انسانی زندګئ د پاره نو په دے باندے فائده ده د ټولو انسانانو- حیوانات چه زیات شی نو په دے کښ زه هم دغه کوشش کوم چه کوم د مرکز نه مونږ ته راځی که د صوبے نه، نو زما دے محکمے ته لږه زیاته ترجیح مرکړے شی نو په هغے کښ دے ټولو ته فائده ده، یوازے زما فائده نه ده۔

حاجی محمد عدیل: جناب سپیکر! کچھ ضمنی سوالات کرنا چاہتا ہوں؛ جناب سپیکر! انہوں نے کہا ہے کہ کامرانی کے علاقے میں بغیر پرمٹ کے شکار کرنا ممنوع ہے، تو یہ بتائیں گے کہ کس کس جانور کے شکار کیلئے پرمٹ کی کیا کیا فیس ہے؟ لائسنس فیس کیا کیا ہے؟

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری: یہ ایک نیا سوال ہے۔ وہ تو کمیٹی میں چلا گیا ہے۔ ابھی آپ کو پھر کیا بتا دیں؟ (شور)

حاجی محمد عدیل: اچھا، پھر بتا دیں۔ (قہقہے)

Mr. Speaker: Honourable Aurangzeb Khan, MPA, to please ask his Question No. 853.

جناب محمد اورنگزیب خان: محترم سپیکر صاحب! یہ جنگلی، پہاڑی، شہری اورصحراوں کے رہنے والے لوگوں کی باتیں ہو رہی ہیں تو ایک اچھا سا شعر یاد آ گیا ہے جی، بڑا اچھا شعر ہے اور بڑی مدت سے شعر اس اسمبلی میں نہیں پڑھے گئے۔

ایک سپیرا بین لئے صحراوں میں پھرتا تھا
آبادی کے رہنے والے سانپ بڑے زہریلے تھے

یہ جیسے اکرم خان درانی صاحب نے فرمایا کہ پریویلجز کمیٹی کو سوال جانا چاہئے، سپیکر صاحب، گزشتہ جو اسمبلی تھی، جب شیرپاؤ صاحب وزیر اعلیٰ تھے، وہ بھی آپ کو یاد ہوگا جس دن حلیم خٹک اور حاجی عدیل صاحب کی یہاں لڑائی ہوئی تھی، یہ کوئسچن میں نے اس وقت پوچھا تھا۔ اس وقت مجھے اس محکمے نے غلط جواب دیا تھا اور آج وہی سوال میں نے دہرایا ہے، دوبارہ پوچھا ہے تو اس کا صحیح جواب انہوں نے دیا ہے۔ تو محترم سپیکر صاحب،

یہ ایک Fit سوال ہے۔

* 853 _ جناب محمد اورنگزیب خان، کیا وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری از راہ کرم ارشاد فرمائیں کہ ـــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ حکومت نے ضلع کوہاٹ میں جنگلی حیات کی افزائش کی نسل کیلئے مختلف مقامات پر 'Reserve Areas' قائم کرنے کیلئے اراضی حاصل کی ہے؛

(ب) اگر (ا) کا جواب اثبات میں ہو تو مذکورہ 'Reserve Areas' کہاں ہیں' اراضی کا رقبہ کتنا ہے اور کس ذریعہ سے یہ اراضی حاصل کی گئی ہے۔ تفصیل فراہم کی جائے؟

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ تانڈہ ڈیم کے قریب بڈھ کے مقام پر جنگلی حیات کی افزائش کیلئے اراضی حاصل کی گئی ہے؛

(د) آیا یہ بھی درست ہے کہ تانڈہ ڈیم کیلئے حاصل کی گئی اراضی دوسرے مقاصد کیلئے استعمال میں لائی گئی ہے؛

(ہ) اگر (ج) اور (د) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ اراضی مالکان کو واپس کرنے کا کوئی ارادہ رکھتی ہے؟

جناب طاوس خان (وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری)، (ا) یہ درست نہیں ہے کہ حکومت نے ضلع کوہاٹ میں جنگلی حیات کی افزائش کیلئے مختلف مقامات پر 'Reserve Areas' قائم کرنے کیلئے اراضی حاصل کی ہے البتہ حکومت نے مالکانہ حقوق متاثر کئے بغیر نجی اور شاملات دیہہ کی اراضی پر "گیم ریزرو" قائم کئے ہیں۔

(ب) کوہاٹ میں قائم کئے گئے "گیم ریزرو" کی تفصیل درج ذیل ہے؛

نمبر شمار	نام	حیثیت	رقبہ ہیکڑ
1	جیڑ	حکومتی گیم ریزرو	13288
2	توغ مانگرہ	ایضاً	3300
3	ریست توئی بانڈہ	ایضاً	5908
4	مارچونگی	ایضاً	4480
5	رکھ ٹوپی	ایضاً	17600
6	کچامرئی	ایضاً	11135
7	درملک	ایضاً	9788

8	ڈھوڈاپایہ	ایضاً	1578
9	غورزندی	ایضاً	6649
10	شنہ وڑئیں	ایضاً	5360
11	بلیاہین	ایضاً	7090
12	ڈھوک ڈھیری	پرائیوٹ گیم ریزرو	203
13	دربوکچ	ایضاً	364
14	ڈھوک لوہاراں	ایضاً	2992
15	کمر	کمیونٹی گیم ریزرو	5096
16	تلکن	ایضاً	3814
17	استرزئی پایان	کمیونٹی گیم ریزرو	1476
18	کنڑہ چینہ	ایضاً	359
19	سماری بالا	ایضاً	3416
20	دروازی بانڈہ	ایضاً	1000

(ج) حکومت نے تانڈہ ڈیم کے گردا گرد جنگلی حیات کی افزائش نسل کیلئے وائلڈ لائف پارک قائم کیا ہے۔ یہ پارک حکومتی اراضی پر قائم کیا گیا ہے جو تانڈہ ڈیم کی تعمیر کے وقت حاصل کی گئی تھی۔ حکومت نے پارک کیلئے کوئی اضافی اراضی حاصل نہیں کی ہے۔

(د) یہ درست نہیں ہے۔ تانڈہ ڈیم کی اراضی محکمہ آبپاشی اور محکمہ جنگلات اور محکمہ جنگلی حیات و ماہی پروری کے مشترکہ استعمال میں ہے۔

(ہ) مذکورہ اراضی بلاشرکت غیرے حکومت کی ملکیت ہے اور حکومت اسے نجی ملکیت میں دینے کا کوئی ارادہ نہیں رکھتی۔

جناب محمد اورنگزیب خان، یہ قانونی نکتہ بھی ہے جناب سپیکر صاحب۔ میرا ضمنی سوال منسٹر صاحب سے یہ ہے کہ جو Reserve areas ہیں' ان پر حکومت خرچ کرتی ہے یا جس کے پاس وہ Reserves ہیں' جس کی زمین یا شاملات لی گئی ہیں' وہی آدمی خرچ کرتا ہے؟ کوہاٹ میں دو جگہ پر میرے حلقے میں Reserve game areas بنائے گئے ہیں جی- ایک گزشتہ دور میں جس میں صرف چوالیس لاکھ روپے کا ریسٹ ہاؤس بنایا گیا ہے اور اس ریسٹ ہاؤس کی چابیاں اس پرائیوٹ شخص کے پاس ہیں۔ وہ اس کے قبضے میں ہے اور وہ ریسٹ ہاؤسز جس مقصد کیلئے استعمال ہوتے ہیں' وہ میں یہاں بیان نہیں کرنا چاہتا اور

چودہ سو چھتر ہیکٹر ایریا، ایکڑ بھی نہیں، جریب بھی نہیں، کنال بھی نہیں، مرلے بھی نہیں، اُسترزئی پایاں کی میں بات کر رہا ہوں، یہ ہے سیریل نمبر 17 پر، منسٹر صاحب ذرا نوٹ کر لیں جی، ایک پرائیویٹ شخص کے پاس گورنمنٹ کی پراپرٹی جس پر چوالیس لاکھ روپیہ خرچ آیا ہے، ریسٹ ہاؤس اس کے قبضے میں ہے، وہ اس کو استعمال کر رہا ہے اور پھر اس نے بورڈ لگائے ہوئے ہیں کہ بغیر خصوصی اور سپیشل پرمٹ کے یہاں پر کوئی شکار نہیں کر سکتا۔ اچھی بات ہے، پرمٹ بھی وہی جاری کرتے ہیں، فیس بھی وہی لیتے ہیں۔ آیا پرمٹ دینے اور فیس لینے کا طریقہ کار کیا ہے گورنمنٹ کا؟ یہ میرا دوسرا کوئسچن ہے۔ منسٹر صاحب اگر نوٹ کر رہے ہوں تو تیسرا سوال میرا یہ ہے، لاہور ہائیکورٹ کی رولنگ ہے جناب سپیکر صاحب، کہ اگر گورنمنٹ Land Acquisition کے تحت ایک مقصد کیلئے، Purpose کیلئے زمین حاصل کرے تو اس زمین کو دوسرے مقصد کیلئے استعمال نہیں کیا جا سکتا۔ مثال کے طور پر یہاں پر میں نے یہی کوئسچن پوچھا ہے جز (د) میں، جس کا جواب انہوں نے عدالت کے فیصلے سے ہٹ کر دیا ہے۔ سوال میرا یہ ہے کہ تانڈہ ڈیم کی اراضی Acquire کی گئی تھی سن 61-1960 میں ایوب خان صاحب کے دور میں، میں نے گزشتہ اسمبلی کی دور میں یہ سوال پوچھا تھا کہ آیا تانڈہ ڈیم کی اراضی وائلڈ لائف والے Reserve Game کیلئے استعمال ہو سکتی ہے؟ تو اس وقت انہوں نے جواب دیا تھا کہ نہیں، ہم نے کوئی زمین ان کو نہیں دی ہے۔ سب زمین تانڈہ ڈیم ایریگیشن محکمے کے پاس ہے جی۔ میں نے سوال کے جز (د) میں، میں نے پوچھا ہے کہ "آیا یہ بھی درست ہے کہ تانڈہ ڈیم کیلئے حاصل کی گئی اراضی دوسرے مقاصد کیلئے استعمال میں لائی گئی ہے؟" تو اب یہاں پر جواب دے رہے ہیں کہ "یہ درست نہیں ہے۔ تانڈہ ڈیم کی اراضی محکمہ آبپاشی اور محکمہ جنگلات"، اب یہ غلط بیانی ہے کیونکہ محکمہ آبپاشی الگ محکمہ ہے اور جنگلات الگ محکمہ ہے اور جنگلی حیات و ماہی پروری الگ محکمہ ہے، ایریگیشن والوں نے زمین دی ہے جنگلی حیات والوں کیلئے، ان کو دے دی ہے جی، حاصل کی گئی تھی ایریگیشن کیلئے، تو میری Request یہ ہے، جیسے میں نے پوچھا ہے کہ "اگر (ج) اور (د) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ اراضی مالکان کو واپس کرنے کا کوئی ارادہ رکھتی ہے؟"، یہ کہتے ہیں کہ نہیں، ہماری زمینیں ہماری استعمال میں ہیں، ہم واپس نہیں کرتے۔ جس موضع کے بارے میں، میں نے سوال پوچھا ہے محترم سپیکر صاحب، وہ موضع بڑھ ہے۔ ان کی وہی اراضی ہے، بارانی زمین ہے، حکومت نے حاصل کر لی۔ اب ان لوگوں کا اور کوئی روزگار

نہیں ہے ماسوائے کلاس فور کی نوکریوں کے یا مزدوری کے یا کڑھائی سلائی، جو بھی ان کے دن کی پچاس ساٹھ روپے کی مزدوری ہے۔ یہ زمین گورنمنٹ نے لے لی ہے اور دوسرے مقصد کیلئے دوسرے محکمے کو دے دی ہے۔ اگر ایریگیشن کے محکمے کے استعمال میں ہوتی تو الگ بات تھی، کوئی اعتراض نہیں تھا لیکن ایریگیشن نے دوسرے ڈیپارٹمنٹ کو دے دی ہے۔ ایک Notification بھی ہوا تھا اس بارے میں، Notification ہوا ہے، انہوں نے حوالہ نہیں دیا ہے۔ تو میری Request یہ ہے محترم سپیکر صاحب کہ اس سوال کو Standing Committee کے سپرد کیا جائے تاکہ یہ Thrash out ہو جائے کہ ہائیکورٹ کی رولنگ کی خلاف ورزی ہوئی ہے اور یہ جو Reserve areas ہیں، یہ پرائیویٹ شخص کے قبضے میں کیسے میں ہیں جی؟

ارباب محمد ایوب جان: جناب سپیکر صاحب! دے کبن یو Supplementary question دے۔ اورنگزیب خان دا تپوس اوکړو چه د Hunting reserve Areas نشاندهی اوکړئ- ډیپارټمنټ نشاندهی کړے ده او دے کبن جی خبره دا ده جناب سپیکر صاحب چه کوم خایونه مخصوص کړے شوی دی ښکار د پاره، د هغے پوره Notification کیږی- د Notification نه پس که زه ښکار ته خمه یا که تاسو خئ ښکار ته نو پانچ سو روپو باندے یو پرمټ کیږی- که یوه پارټی ستاسو سره زه هم خمه نو درے یا څلور Guns خی نو پچیس سو روپئ- بیا که تاسو سره خنده سپے وی نو د هغے دوه نیم سوه روپئ نورے اخلی او یو Gun په سر باندے اته Birds allowed دی- اوس جناب سپیکر صاحب، دے کبن زما دوه Supplementary questions دی- یو خو دا چه دا فیس دومره زیات شو چه تاسو خپله هم ښکار کوئ، تاسو کلی کبن خپله هم سپی ساتئ، بازونه به اول نه ستاسو مشرانو ساتل، تاسو ته زما په خیال زما نه ښه علم دے چه یو سړے، تاسو څوکنو ته روان شئ، ما هم خان سره بوخئ، سات سو روپئ به تاسو ورکوئ، زما به هم سات روپئ ورکوئ، پټرول به لګوئ نو چه تاسو هلته Reserve خانے ته لاړشئ چه کوم ګورنمنټ Reserve کړی دی او Notification کیږی هر کال، نو هلته کبن د وائلډ لائف دا تنزری یا تاروګان یا زرکے دومره نه وی ، They just declare it. جناب سپیکر صاحب! وائلډ لائف ډیپارټمنټ Preservation of wild life

بالکل نه کوی۔ نو زه د منسټر صاحب یا حکومت نه دا تپوس کومه چه دومره یو محکمه تاسو ساتلے ده، د تنزرو ښکارخو اوشی، نومبر نه شروع شی او د جنورئ End پورے ختم شی خو After that تاسو د دے Preservation د پاره یا د مرغو نسل زیاتولو د پاره څه اقدامات کړی دی؟ زه خو هر کال خمه، هر وخت خمه، په دے تیره هفته کښې هم زه ښکار له تلے وومه نو جناب سپیکرصاحب، ما د ګورنمنټ د طرف نه، د وائلډ لائف د طرف نه هیڅ څه نه دی کتلی - We are paying tax or we are paying money/fee against that hunting. نو هغه Preservation دوئ قطعاً نه کوی۔ زما ستاسو په وساطت ګورنمنټ بنچز ته دا اپیل دے چه یو خو تاسو دا Facility for preservation of wild life تاسو زیاته کړئ۔ دوئ بالکل اوس پورے یو کار هم نه دے کړے۔ دریم جناب سپیکر، 91-1990 کښې اسفندیارخان یو قرارداد پیش کړے وو، هغه Unanimiously دے هاؤس کښې پاس شوے وو، خدائے پاک د جنرل فضل حق اوبخښی جی، هغه وخت کښې مارشل لاء وه او جنرل صاحب یا ګورنر صاحب به چرته تلو نو هغوی به وئیل چه دا ایریا چه ده، نو This is Governor's Reserve. نو ټهیک ده،، هغه خو مارشل لاء وه، Fundamental Rights به نه وو جی، نو هغے نه پس مونږه یو قرارداد پاس کړو چه دا کوم Reserve areas دی، د ګورنر په نوم یا وزیر اعلی په نوم، دا ختم کړئ او خلقو ته Facility ورکړئ چه عام سړے په پرمټ باندے هلته تلے شی۔ نو جناب سپیکر صاحب، لکه زمونږ یا زمونږ د پارټئ د طرف نه د کالا باغ په باره کښې مختلف قراردادونه پیش شو، د پښتونخوا قراردادونه پیش شو، د هغے څه حال شو؟ هم دغه شان یو قرارداد د وائلډ لائف متعلق Unanimously دے ټول هاؤس پاس کړے وو چه د مارشل لاء دورخو ختم شو، اوس خو عوامی دور دے، Fundamental rights دی، Human rights دی،.نو هر یو سړی ته دا اجازت به وی، پرمټ به اخلی او ښکار له به ځی۔ اوس جناب سپیکر صاحب، څنګه چه اورنګزیب خان خبره اوکړه چه کوهاټ کښې څومره Reserves دی، زه جناب سپیکر صاحب تاسو ته وایمه، جنرل فضل حق صاحب، خدائے د ئے اوبخښی، یو هغه وخت کښې شینا وارے Reserve

وو، د هغے نه پس طے بانده بل Governor's Reserve شو- بیا هغے نه پس جناب سپیکرصاحب، علی کچ، لاچئ کښ، افتخارالدین خان ته پته ده، هغه Chief Minister's Reserve شو یعنی زمونږ د هغه قرارداد نه پس جی- بیا هغے نه پس هغه جی کرک کښ چهتو یو ډیر ښه Hunting place دے، تاسو به هم وایئ چه زه به هم خم، زه به خم، You can't go. عام سړے نه شی تلے- ما پخپله چیف منسټرصاحب ته Request کولو چه ما ته یو پرمټ راکړئ چه زه جبن ته لاړ شم، هغه چیف منسټر وو نه، چرته مانسهرے ته په دوره باندے تلے وو، نو جبن چه دے، هغه د چیف منسټر، هغه قرارداد، متفقه قرارداد نه پس---------

حاجی بہادر خان، ارباب صاحب، دا نور دغه پکښ لږ---------

ارباب محمد ایوب جان، نو هغے نه پس جی جناب سپیکرصاحب، دوه Reserve نورهم سوا شو- زه ستاسو په خدمت کښ دا عرض کومه جناب سپیکر صاحب، چه کوم قرارداد متفقه طورباندے دے هاؤس کښ پاس کیږی، پکار دی چه هغے باندے د عملدرآمد اوشی او Preservation د اوشی جی- ډیره مهربانی- (تالیاں)

جناب سپیکر، طاؤس خان! زما خیال دے تاسو ته به په دے څه اعتراض نه وی چه کمیټئ ته په حواله شی؟

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! اس میں-----------

وزیر جنگلی حیات و ماہی پروری، سپیکر صاحب! جی یو عرض زه کوم چه دا فاضل ممبر، اورنګزیب صاحب چه ونیلی دی، په دے خبرے باندے ما ته بالکل اعتراض نشته مګر یوه خبره شته، دے کښ صحیح نوم ما ته که اوس اوښائی یا که ما ته راخی چیمبر کښ ښائی بیا، هغه ما ته نوم د اوښائی چه دا پرائیوټ کوم سړی سره دے؟ یو، دویمه خبره دا ده جناب، دا تانده ډیم سره اوس دا زمونږه محکمے هغه کیر چاپیر چه کړی دی، هغه د سرکار زمکے دی، سرکاری زمکے دی، په څه وجه باندے راغلل؟ دوئ د ریکارډ راکړی- که د قوم سره ایګریمنټ د هغوی نشته نو قوم ته د پاتے شی مګر د قوم نه دی، هغه سرکاری

زمکے دی۔ دوئ د ریکارډ کښی ما ته اوښائی چه دا سرکاری دی که دا عوامو دی؟ نور ارباب صاحب چه کوم ونیلی دی نو ارباب صاحب چه څه وائی، بالکل هغه صحیح تجویز باندے زما عمل دے۔ دوئ به هم ما سره اتفاق کوی په دے کښی۔

<u>وزیر بلدیات</u>. سپیکر صاحب! ایک دو چیزیں میں کہنا چاہتا ہوں کہ اگرچہ I am not the concerned Minister لیکن دلچسپی کی وجہ سے کچھ انفارمیشن ہے۔ اورنگزیب خان نے جہاں تک بات کی ہے، تو ہم گورنمنٹ کی طرف سے بھی ان کو Assurance دینا چاہتے ہیں کہ اگر ایسا کوئی ناجائز قبضہ ہوا ہے سرکار لینڈ پر، چاہے کوئی بھی ہو تو اس کو وہاں سے خالی کرانا چاہئے، This is from the Government side اور ڈیپارٹمنٹ کی طرف سے یہ ہونا چاہئے۔ انہوں نے نام نہیں لیا، ہمیں بھی نہیں پتہ کہ کون ہے؟ باقی ارباب صاحب نے بات کی ہے چونکہ ہمیں بھی شکار کا شوق ہے، ایک نیا Concept جو صوبائی حکومت Develop کر رہی ہے، جیساکہ ارباب صاحب نے کہا کہ وائلڈ لائف کی جیسے Preservation کرنی چاہیئے، اس کے مطابق نہیں ہو رہی ہے تو وائلڈ لائف کی طرف سے ایک نیا Concept ابھی آیا ہے Which I think, is the only solution, کہ جن کے وہ Reserves ہیں، وہ اسی کمیونٹی کے حوالے کئے جائیں۔ اس سے جو انکم ہوتی ہے، اس سے کوئی Fund raising ہوتی ہے، اگر دو، تین، چار، پانچ لاکھ روپے اس Reserve کی انکم ہوتی ہے، تو اسی کمیونٹی کو دی جائے اور ایک دفعہ کمیونٹی کو وہ پیسہ اپنے Development کیلئے، اپنے Infrastructure کیلئے ملنا شروع ہو گیا، تو Autmatically preservation ہوگی اور کوئی غیر ضروری آدمی آ کے وہاں شکار نہیں کر سکے گا اور اس کا ایک Exmaple سپیکر صاحب، میں دیتا ہوں کہ To start with پہلی دفعہ صوبہ سرحد میں بلکہ میں سمجھتا ہوں پاکستان میں اس سال مارخور اور Ibex کے تقریباً آٹھ ھنٹس Internationally advertise کئے گئے ہیں، ایک جرمن فرم نے پندرہ ہزار ڈالر Per مارخور اور تین ہزار ڈالر Per Ibex دینے پر آمادگی ظاہر کی ہے اور They are purchasing that اور ان کو ظاہر ہے فیڈرل گورنمنٹ نے اجازت بھی دینی ہوتی ہے تاکہ وہ ٹرافیز وہاں سے جا سکیں۔ وائلڈ لائف ڈیپارٹمنٹ نے Over all پورے پاکستان میں غالباً چھ ہنٹس کیلئے Permission دی ہے کہ سال میں آپ مار سکیں گے جس میں غالباً، I am not sure, but I think, چار مارخور، اور تقریباً چار Ibex ابھی پندرہ ہزار ڈالر سپیکر

صاحب، آٹھ، ساڑھے آٹھ لاکھ روپے ہوگیا اور وہ آٹھ، ساڑھے آٹھ لاکھ روپے اسی کمیونٹی کو دیئے جائیں گے اور ایک دفعہ ان کو وہ پیسہ مل گیا، They will make sure کہ میں، آپ یا کوئی آدمی غیر ضروری جائے تو وہاں کسی کو رائفل لے کے جانے بھی نہیں دیں گے۔ تو یہ ایک نیا Concept ہے And I think, this is only way اور ہم سب کو مل کر اس کو Encourage کرنا چاہیئے تاکہ یہ کامیاب رہے۔

جناب سپیکر: پھر تو ٹھیک ہے کہ سٹینڈنگ کمیٹی کو چلا جائے، اس میں یہ تمام ڈسکس ہو جائے گا۔

Minister for Local Government: Mr. Speaker! it has to be approved in their Board. This is the concept.

جناب سپیکر: ان کی Recommendations آجائیں گی۔

وزیر بلدیات: ہاں Recommendations، ٹھیک ہے۔

Mr. Speaker: Those who are interested, they can give their opinion and their good suggestions as well.

Is it the desire of the House that Question No. 853, asked by Mr. Aurangzeb Khan, MPA, may be referred to the Standing Committee?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Question is referred to the Standing Committee on Wild Life.

جناب محمد اورنگزیب خان: شکریہ جناب سپیکر صاحب آپ کا بھی، یوسف ایوب خان صاحب اور ملک صاحب کا بھی اور سارے ہاؤس کا جی۔

میاں مظفر شاہ: پوائنٹ آف آرڈر، سر۔ سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر: جی، جی!

میاں مظفر شاہ: نن جی زه دے اسمبلئ ته چه راننوتم په دے کټ باندے نو يو کس وو، څه بيچ نے نه وو لګولے او هلته نه ورته يو آواز اوکړو نو هغه زه اودرولمه او ما نه نے تپوس اوکړو چه ستا نوم څه دے؟ ما اووئيل چه بهئي، ته

ځوک یے، زه خو تا نه پیژنم۔ نو هغه سړے چه کوم د اسمبلئ بیچ لګولے وو، شاته ولاړ وو او دا سړے مخکښې ولاړ وو جی، نو ما ورته اوونیل چه ته ځوک یے چه ما نه تپوس کوے او زه خو تا نه پیژنم۔ نو د داسے سړی Identification پکار دے چه آیا د Intellegence سړے وو، ځوک وو او ولے نے دا تپوس اوکړو؟ دا اوس چه زه رانوتمه، نو مهربانی د اوکړئ، یا خو به زه Privilege Motion داخل کړم جی او ګنی تاسو بیا Instructions ورکړئ۔

جناب سپیکر، زه به نے نن را اوغوارمه۔ خټک صاحب! نن دا پته اولګوئ چه چا دا تپوس کړے وی، که دا هر ځوک وی او چه د هر یو ډیپارټمنټ وی، هغه هم را اوغوړئ او خپل سړے هم را اوغواړئ۔ او د دواړو نه تپوس اوکړئ، بیا ما ته اووایئ۔)

Honourable Muhammad Hashim Khan, MPA, to please ask his Question No. 590. Muhammd Hashim Khan!

*590 ۔ جناب محمد ہاشم خان (دیر)، کیا وزیرمنصوبہ بندی، ماحولیات و ترقیات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ــــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ کچھ عرصہ پہلے موضع نوئے کلے، لوچکے، یگوٹل اسبنٹر (ضلع دیر) کیلئے نارکاٹیکس فنڈز کے تحت آبپاشی کی سکیم منظور ہوئی تھی،

(ب) آیا یہ درست ہے کہ مذکورہ مواضع میں پائپ بھی بچھائے گئے تھے لیکن کام ادھورا چھوڑ دیا گیا ہے،

(ج) اگر (ا) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو مذکورہ سکیم کو مکمل نہ کرنے کی وجوہات بتائی جائیں، نیز آیا حکومت مذکورہ سکیم کو مکمل کرنے کا ارادہ رکھتی ہے، تفصیل فراہم کی جائے؛

وزیر اعلیٰ، (ا) ہاں، یہ درست ہے کہ دیر ڈسٹرکٹ ڈیویلپمنٹ پراجیکٹ کے فنڈز سے موضع نوئے کلے، لوچکے، اسبنٹر (ضلع دیر) کیلئے آبپاشی کی سکیم منظور ہوئی تھی۔

(ب) ہاں یہ درست ہے کہ مذکورہ مواضع میں پائپ بچھائے گئے تھے اور مذکورہ سکیم پر منظور شدہ تخمینہ لاگت کے مطابق جتنا کام کرنا تھا، وہ مکمل کیا گیا ہے البتہ یہ درست نہیں کہ کام ادھورا چھوڑ دیا گیا۔

(ج) مذکورہ مواضع کیلئے آبپاشی کی مذکورہ بالا سکیم منظور شدہ تخمینہ لاگت کے مطابق مکمل ہو چکی ہے البتہ علاقے کے لوگوں کا مطالبہ ہے کہ اس سکیم میں مزید توسیع کی جائے جس کیلئے فی الحال فنڈز نہیں ہیں البتہ اگر دیر پراجیکٹ کیلئے مزید فنڈز مہیا ہو گئے تو اس سکیم میں توسیع ہو گی۔

جناب محمد ہاشم خان(دیر)، دوئ جی زما د سوال جز (ا) سره اتفاق کړے دے خو د جز (ب) دا جواب جی بالکل غلط دے او زه د دے نه مطمئن نه یم صاحب۔ زما علاقه ده او زه دا Request کوم چه کوم صاحبان ما ته د دے څیزونو جوابونه راکوی نو پکار دی، دوئ سره هلته محکمے شته او هغه موقعے له د ما سره خی چه زه ورته اوښایم چه بیا دا جهګړه زمونږه په اسمبلئ کښ نه وی۔ فنډ د هغے د پاره چه څومره مخکښے هغوی مختص کړے وو او ورکړے وو، ٹھیک ده چه فنډ به هغوی ختم کړے وی، لازمی خبره ده چه فنډ ختم کیږی او چه کله فنډ ختم شی نو کار پخپله ادھورا پاتے شی او کار مکمل شوے نه دے۔ نو زه د دے سوال نه بالکل مطمئن نه یم جی او زما کارونه په دغه نوے کلی او بوچکی کښ د واټر سپلائی کارونه تر اوسه پورے نیمګړی پراته دی جناب۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

ستاسو خبره خو اوشوه کنه جی۔

جناب محمد ہاشم خان، نه جی، زما د سوال جز (ج) پاتے دے۔

جناب سپیکر، لا نور څه هم پکښ پاتے دی جی؟

جناب محمد ہاشم خان، او کنه جی، دا جز (ج) پکښ جواب پاتے دے۔

جناب سپیکر، جز (ج) پاتے دے؟ ښه جی۔

جناب محمد ہاشم خان، ما چه په جز (ج) کښ څه تپوس کړے وو نو دوئ زه جی د هغے نه هم مطمئن کړے نه یم او بیا دوئ لیکی چه "مذکورہ مواضع کیلئے آبپاشی کی مذکورہ بالا سکیم منظور شدہ تخمینہ لاگت کے مطابق مکمل ہو چکی ہے" -------

جناب سپیکر، تاسو پرے خپله خبره اوکړئ چه سپلیمنټری کونسچن مو پرے څه دے؟

جناب محمد ہاشم خان، زما پرے دا دے چہ د کومو سوالونو ما تہ جوابونو راکڑے شوی دی نو د دے نہ زہ مطمئن نہ یم او ---------

جناب سپیکر، تاسو وایئ چہ دا ټول جوابونو نے غلط درکڑی دی؟

جناب محمد ہاشم خان، نہ جی، دا جواب ٹھیک دے چہ فنڈ منظور شوے وو، سکیمونہ شروع شوی وو او جی شوی ہم دی خو دوئ وانی چہ دا مکمل شوی دی او زہ ورتہ وایم چہ دا مکمل شوی نہ دی۔ فنڈ تاسو ختم کڑے دے او سکیمونہ زما نیمگڑی پاتی دی۔

جناب سپیکر، جی!

جناب علی افضل خان جدون(وزیر قانون و پارلیمانی امور)، جناب سپیکر! سوال کے جواب جو میری دانست پر آئے ہیں، ان کے مطابق جو تحریری جواب دیا گیا ہے، اس کو میں سپورٹ کرتا ہوں اور جہاں تک کہ ایک ضمنی سوال تھا تو ضمنی سوال تو بعد میں آنا چاہئے تھا مگر جو جواب میں ہے، وہ بھی ہے، جہاں اس کا ذکر نہیں ہے، وہ بھی آ گیا کہ جب مزید فنڈز Available ہوں گے تو باقی جگہ پر بھی اس میں توسیع کر دی جائے گی اور اگر آنریبل ممبر کو اس پر Satisfaction نہیں ہے، جہاں تک میں ان کی بات سمجھ سکا کیونکہ اسمبلی میں بھی شور تھا اور وہ خود بھی بہت جلدی اور تیزی میں بول رہے تھے تو جہاں تک اس بات کا تعلق ہے، This Question may be referred to the appropriate Committee تو اس میں ہم اس کو کر لیں گے۔ It may be referred تاکہ ان کی اس میں تسلی ہو سکے اور تفصیل سے وہ بات ہو سکے۔

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that Question No. 590, asked by Mr. Muhammad Hashim Khan, MPA, (Dir) may be referred to the Standing Committee on P & D?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Question No. 590 is referred to the Standing Committee on P & D.

ارباب محمد ایوب جان، جناب سپیکر صاحب! زمونږہ ورور، ایوب خټک راغلے دے جی، نو I welcome him to the Assembly.

Mr. Speaker: Honourable Haji Bahader Khan, MPA, to please ask his Question No. 862.

* 862 _ حاجی بہادر خان (دیر)، کیا وزیر منصوبہ بندی' ماحولیات و ترقیات از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ ــــ

(ا) آیا یہ درست ہے کہ ضلع دیر میں "ایفاد پراجیکٹ" شروع کیا گیا ہے۔

(ب) (اول) پراجیکٹ پر علیحدہ علیحدہ مد میں کتنی آسامیوں پر بھرتی کی گئی ہے۔

(دوم) پراجیکٹ ہذا کن کن تحصیلوں کیلئے ہے۔

(سوم) کل آسامیوں اور بھرتی شدہ ملازمین کی تعداد بمعہ گریڈ' ولدیت' ڈومیسائل اور بھرتی کا طریقہ کار بتایا جائے' نیز حلقہ وار تفصیل فراہم کی جائے؟

وزیر اعلیٰ: (ا) جی ہاں' یہ درست ہے۔

(ب) (اول) پراجیکٹ کے منظور شدہ PC.1 کے مطابق مندرجہ ذیل آسامیوں پر بھرتی کی گئی ہے۔

نمبر شمار	نام آسامی	تعداد
1	اکاؤنٹنٹ	ایک۔
2	کمپیوٹر آپریٹر' آفس اسٹنٹ	چھ۔
3	اکاؤنٹ اسسٹنٹ' کیشیر	دو۔
4	کمیونٹی ڈیویلپمنٹ کوآرڈنیٹر	ایک ۔
5	ٹریننگ آفیسر	ایک ۔
6	سینئر سوشل آرگنائزر (مرد)	ایک ۔
7	سینئر سوشل آرگنائزز (وومن)	ایک ۔
8	سوشل آرگنائزر (مرد)	تین۔
9	سوشل آرگنائزز (وومن)	ایک۔
10	وومن کٹینشن آفیسرز	تین ۔
11	ڈرائیورز	بارہ ۔
12	چوکیدار	چھ۔
13	نائب قاصد	چھ۔

14 لیبرز دو۔

15 سٹور کیپر ایک ۔

(دوم) پراجیکٹ ہذا درج ذیل سات تحصیلوں کیلئے ہے۔

1	تحصیل تیمرگرہ ۔	2	تحصیل بلامبٹ۔
3	تحصیل لعل قلعہ	4	تحصیل براؤل ۔
5	تحصیل منڈہ	6	تحصیل ثمرباغ ۔
7	تحصیل دیر۔		

(سوم) پراجیکٹ میں کل آسامیوں کی تعداد بیاسی ہے جن میں سے سینتالیس آسامیوں پر بھرتی ہو چکی ہے۔

دیر ایریا پر اجیکٹ میں بھرتی کا طریقہ کار، گریڈ 1 تا 15 میرٹ کی بنیاد پر مروجہ طریقہ کار کے مطابق کمیٹی کرتی ہے جس کا چیئرمین کمشنر ہے۔ گریڈ 16 اور اوپر کیلئے بھرتی طریقہ کار کے مطابق پراونشل سلیکشن کمیٹی کرتی ہے جس کا چیئرمین ایڈیشنل چیف سیکرٹری ہے۔

حاجی بہادر خان، شکریہ، سپیکر صاحب ----------

جناب سپیکر، دا بهادر خان، تاسو له ما هغه اجازت درکړو چه کوم اعتراض تاسو کړے وو چه وخت ختمیږی او زما سوال پاتے کیږی۔ حقیقت دا دے چه د سوالونو وخت ختم شوے دے خو هغه ټائم مونږه تاسو ته ایکسټرا درکړو۔

حاجی بہادر خان، ډیره مهربانی، صاحب۔ خو زه جناب، دا Request ستاسو په وساطت باندے منسټر صاحب ته کوم چه د دے دا سوال نے ټول غلط ورکړے دے، دا د هم دے Standing Committee ته حواله کړی چه بس خبره خلاصه شی۔

جناب سپیکر، سوال نے ټول غلط ورکړے دے که جواب نے غلط ورکړے دے؟

جناب بہادر خان، جواب نے غلط ورکړے دے۔

جناب سپیکر، جواب نے غلط ورکړے دے، سوال خو ستا دے۔

جناب بہادر خان، دا جواب نے ټول غلط دے، نو منسټر صاحب ته دا

درخواست کوم ستاسو په وساطت باندے چه دا هم حواله کړی، اصلاح به نے اوشی او زه به نے ورته اوښانم چه دا غلط دے او دا ٹھیک دے۔

جناب سپیکر، کمیټئ ته، که منسټر صاحب سره پرے بیا خبره کول غواړے؟

جناب بہادر خان، کمیټئ ته چه حواله شی نو بس فیصله به پرے اوشی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! میرا ضمنی سوال ہے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر! یہ آنریبل ڈپٹی سپیکر نے جو ضمنی سوال کرنا ہے تو اس سلسلے میں آپ ہماری راہنمائی فرمائیں گے، مگر ان کو ضمنی سوال کرنا ہے تو میرے خیال میں ان کو کرنے دیجئے۔ حاجی صاحب کی طرف سے ضمنی سوال بھی آ جائے تو میں جواب دے دوں گا۔

حاجی محمد عدیل، مہربانی۔ جناب سپیکر! انہوں نے کہا ہے کہ گریڈ ایک سے گریڈ پندرہ تک میرٹ کی بنیاد پر مروجہ طریقہ کار کے مطابق سلیکشن پراجیکٹ کمیٹی کرتی ہے، صرف یہ بتا دیں کہ گریڈ ایک سے چار تک کیلئے ان کا میرٹ کیا ہے؟

جناب بہادر خان، بل جی دے کښې ما دا خبره کوله چه ما د دے تفصیل غوښتے وو چه کوم کسان تاسو بهرتی کړی دی، د دوئ ډومیسائل او د دوئ تحصیل یا حلقه وارما ته اووایئ، نو په هغے کښې که تاسو خیال کړے وی نو دا ټول دیر نے ورکړے دے۔ دیر، دیر، دیر، دا نے ټول لکه تحصیل وار نے ما له نه دی راکړی او نه نے حلقه وار راکړی دی۔ د دے پراجیکټ یو خو دوه کاله اوشو، تر اوسه پورے پکښې د څلورو آنو کار نه دے شوے۔ دا دومره کسان تنخواګانے اخلی او د نن پورے پکښې زمونږه په دیر کښې د څلورو آنو کار نه دے شوے، یوه۔ بل په دے پی سی ون کښې دا کوم تحصیلونه ورکړی دی، تحصیل تیمرګره، تحصیل لعل قلعه، تحصیل مونډه، تحصیل دیر، تحصیل براول، تحصیل بلامټ، تحصیل ثمرباغ، دا کوم کسان چه بهرتی شوی دی، دا په دے تحصیلونه کښې نه دی بهرتی شوی۔ دا کلاس فور د دے نه علاوه چه کوم تحصیلونه دی، په هغے کښې بهرتی شوی دی۔ نو په دے وجه دوئ دا دهوکه کړے ده چه دیر، دیر، دیر۔ دا نے ټول پکښې دیر، دیر ورکړے دے او هغه تفصیل نے نه دے ورکړے چه کوم ما غوښتے دے۔ نو زه دا Request کوم

چه دا د حواله کړی Standing Committee ته او په دے کښ به پخپله پته اولگی چه دا ټهیک شوی دی او که غلط شوی دی؟ د دے به ټوله اصلاح اوشی۔ دا دوه کالو کښ کم از کم دے کښ کار نه دے شوے نو ولے نه دے شوے؟ پکار ده چه اوس شروع کیږی، چه په طریقه کار ټهیک شروع شي۔ نو دے د پاره به دا اصلاح اوشی۔ نو زه دوئ ته دا Request کوم ستاسو په وساطت چه کمیټئ ته د حواله کړی۔

جناب سپیکر۔ جی، حمید اللہ خان۔

جناب حمید اللہ۔ په دے کښ جی دا تاسو په دے آخری پانړه اوگورئ، نائب قاصد ئے پکښ د چارسدے نه اغستے دے۔ نائب قاصد جی د چارسدے نه هلته بهرتی شوے دے۔ کوم دیر، دیر نے چه لیکلی دی نو دا کوم پراجیکټ چه زمونږه د تحصیلونو د پاره دے نو د دے تحصیل نه پکښ یو کلاس فورهم نه دے بهرتی شوے، سر۔ دا ئے هسے لیکلی دی دیر، دیر۔ نو که دا ئے کمیټئ ته حواله کړو، نو ښه به وی، سر۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور۔ جناب سپیکر! جیسا کہ پہلے جناب ہاشم خان کے سوال کے جواب میں بھی ہم نے یہ کہا تھا کہ اس کو اگر Appropriate سمجھتے ہیں تو اس کو کمیٹی کے حوالہ کیا جائے۔ اب جناب محترم بہادر خان صاحب ہمارے قابل احترام رکن ہیں، میں ان کی بات کو بھی تسلیم کرتا ہوں کہ اگر ان کے علاقے کے لوگوں کو جائز حق نہیں ملا اور اس رول کے مطابق نہیں ملا اور اس کی Violation ہوئی ہے اور صوبے کی کسی اور جگہ سے لے کر آئے ہیں تو اس کو بے شک کمیٹی کے حوالہ کر دیں تاکہ وہاں یہ Thrash ہو جائے۔

حاجی محمد عدیل۔ جناب سپیکر! جب ایک سوال کا جواب غلط دیا جائے تو وہ پھر Standing Committee on Privileges کو جانا چاہئے کیونکہ ---------

جناب سپیکر۔ حاجی صاحب! ڈائریکٹ اس پر نہیں ہوتا ہے کہ سٹینڈنگ کمیٹی کو چلا جائے۔ سٹینڈنگ کمیٹی کو جب چلا جاتا ہے اور اگر وہ اپنی سفارشات میں کہے کہ واقعی یہ Intentionally Violation ہوئی ہے اور ہاؤس کی Insult ہوئی ہے، Then it can be referred to the Privileges Committee other wise --------

حاجی محمد عدیل، میرا تو ضمنی سوال ہے۔

جناب سپیکر، وہ تو اب کمیٹی میں ہو جائے گا۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر! میں یہ گزارش کروں گا کہ محض جوابات تو کمیٹی میں نہیں جاتے، Unless it is a violation -------------

جناب سپیکر، کمیٹی میں آ جائے گا۔ Is it the desire of the House that Question No. 862, asked by Haji Bahadar Khan, MPA, from Dir may be referred to the Standing Committee?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. The Question is referred to the Standing Committee on P&D.

جناب احمد حسن خان، شکریه مستر سپیکر، خو دے کښې زمونږه د ټولو ممبرانو دلچسپی ده۔ چه کله Meeting وی نو مونږه دے پکښې هم راوغواړی چه نشاندهی پکښې اوکړو۔

Mr. Speaker: The sitting is adjourned for tea break and we will re-assemble after half an hour. Thank you very much.

(اس مرحلہ پر چائے کیلئے ایوان کی کارروائی آدھ گھنٹے کیلئے ملتوی ہو گئی۔)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔)

معزز اراکین کی رخصت

جناب سپیکر، ذیل معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کیلئے درخواستیں ارسال کی ہیں، جناب شیر زمان شیر صاحب، ایم پی اے، نے 01-12-1998 کیلئے، جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ، ایم پی اے، نے 01-12-1998 کیلئے اور جناب سید محمد علی شاہ باچا لالا، ایم پی اے، نے 30-11-1998 to 02-12-199 کیلئے، تو Is it the desire of the House that leave may be granted to the honourable Members?

(The motion was carried.)

Mr. Speaker: The leave is granted.

تحاریک التواء

Mr. Speaker: Haji Abdur-Rehman Khan, MPA, to please move his Adjournment Motion No. 266.

حاجی عبدالرحمان خان، سپیکر صاحب! ډیره مهربانی۔ جناب سپیکر! "معمول کی کاروائی روک کر اس اہم مسئلے کو زیر بحث لایا جائے کہ سیمنٹ کی قیمتوں میں سو روپے فی بوری اضافہ کر دیا گیا ہے اور آٹے کے بعد ملک میں سیمنٹ بحران عملاً نافذ ہو چکا ہے۔ ملک بھر میں سیمنٹ کی بے تحاشا اضافی قیمت اور قلت نے سنگین صورت حال اختیار کر لی ہے جس کی وجہ سے سرکاری و نجی تعمیراتی منصوبوں پر کام رک چکا ہے جس کا اثر براہ راست غریب عوام پر پڑ رہا ہے۔ مزدور اور کاریگر سیمنٹ کی قیمتوں میں اضافہ کی وجہ سے براہ راست متاثر ہو رہے ہیں اور غریب عوام میں سخت بے چینی پائی جاتی ہے۔" جناب سپیکر صاحب! حیرانگی خو دا ده چه سرے دے حکومت ته اوگوری نو ډیر افسوس اوکړی چه په یوه شپه کښې یو سل او شل روپۍ بورۍ گرانه شوه۔ اوس دوئ آیا دا چیک کړی وو چه په سټاک کښې خلقو سره څومره سیمنټ دی؟ چه د کلو نه خلق مزدورئ له راشی نو د سیمنټ د گرانۍ د وجے نه څوک مزدوری نه مومی۔ چه مزدوری نه مومی نو غریبانان ناست وی په کلو کښې۔ د اوږو درک نه لگی۔ نو دا څنگه عجیبه عجیبه کارونه دوئ کوی چه دے غریبو سره مذاق کوی؟ په یوه شپه کښې ایک سو بیس روپۍ بورۍ دوئ گرانے کړی دی نو دا ډیر ناروا دی او ډیر ظلم دے او ډیر زیاتے دے۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! اس تحریک التواء پر بات کر سکتے ہیں؟

جناب سپیکر، پہلے وہ جواب دیدیں تو پھر آپ بات کریں۔

جناب حبیب اللہ خان کنڈی (وزیر صنعت)، جناب سپیکر! عبد الرحمان خان ډیر اهم خبره دے هاؤس کښې راوستله۔ دے کښې شک نشته چه د اکتوبر میاشتے په مینځ کښې دا قیمتونه زیات شوی دی۔ پراونشل گورنمنټ فوراً فیډرل گورنمنټ سره رابطه اوکړله ولے چه دا قیمتونه فیډرل گورنمنټ کنټرول انټرپرائزز مقرر کوی او آل پاکستان سیمنټ مینوفیکچررز ایسوسی ایشن والا نے هم راوغوښتل نو هغوی دا اووئیل چه مونږه باندے ټیکسونه زیات

دی۔ بہرحال پراونشل گورنمنټ په هغے باندے Satisfied نه دے او فیډرل گورنمنټ ته ئے۔ تاکید کړے دے چه کنټرول انټرپرائزز ته اووائی چه دا قیمتونه Stable کړی۔ واپس ئے په داسے خائے باندے راولی چه هغه څه وی۔ بہرحال جی په مارکیټ کښ د سیمنټ کمی نشته دے، دا ده چه ګران شوی دی او په هغے باندے پراونشل گورنمنټ ته ډیر زیات Concern دے۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر صاحب! څه عجیبه غوندے خبره دوئ کوی۔ زه دوئ نه تپوس کوم چه وجه څه وه چه په یو شپه کښ سیمنټ تاسو ګران کړل؟ ما لیدلی دی داسے دکانونه چه لس لس زره بورئ پکښ پرتے وے، دا لس زره بورئ چه هغه سړی سره پرتے وے سټاک کښ او په ما باندے سو روپئ بورئ ګرانه شوه، په دے غریب عوام باندے اثر پریوتو او که پرے نه وتو؟ حکومت ته ترے څه خیر شو؟ مونږه خوشحالیږو چه خدائے د تاسو له نورهم طاقت درکړی چه دا خلق ښه پهنساؤ کړئ چه درپسے راپاسی۔ بغیر د راپاسیدو نه تاسو نه سم کیږئ۔

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، سپیکر صاحب! میں ایک بات کر لیتا ہوں جی، حاجی صاحب کی بھی وہی بات ہوگی۔ میں یہ عرض کرنا چاہتا ہوں کہ عبدالرحمان خان صاحب نے جو بات کی ہے، میں بالکل % 100 ان کے ساتھ متفق ہوں اور "بو خان" نے بھی یہی کہا ہے کہ جی ہم فیڈرل گورنمنٹ کے جواب سے -----------

آوازیں، حبیب اللہ خان۔

وزیر بلدیات، حبیب اللہ خان ----------

حاجی محمد عدیل، "بو خان" کون ہے جی؟

وزیر بلدیات، ہم سب ان کو پیار سے "بو خان" کہتے ہیں۔ We are not satisfied with that jee. پچھلے سال بھی سیلز ٹیکس کی Exemption تمام سیمنٹ فیکٹریز کو پاکستان میں دی گئی تھی، صوبہ سرحد کی گورنمنٹ نے اس کو Oppose کیا تھا اور چیف منسٹر نے خود ان کو لکھا ہے کہ یہ آپ نے غلط کیا ہے۔ جو کچھ تین چار کارخانوں کو آپ نے صرف سیلز ٹیکس کی Exemption دی تھی صوبہ سرحد کیلئے خصوصاً جس کی وجہ سے چار کارخانے ہمارے صوبے میں لگے تھے سیمنٹ کے، چار چار، پانچ پانچ ارب روپے کی

انوسٹمنٹ ہوئی تھی اور وہی Facilities آپ نے پورے پاکستان کو دے دی ہیں اور Naturally وہ پھر ایک Level play ground ہوگیا، کسی قسم کی Incentives ان کو نہیں دی گئیں۔ حکومت کی طرف سے بھی میں یہ کہوں گا کہ یہ سراسر ناانصافی ہے اور یہ حکومت Prices determine نہیں کرتی، یہ سیمنٹ مینوفیکچرز ایسوسی ایشن کرتی ہے۔ جب پرائم منسٹر صاحب یہاں تشریف لائے تھے تو ہم نے ان کو بھی یہ چیز پوائنٹ آوٹ کی ہے اور آج بھی -----------

جناب فرید خان طوفان، "سیلز ٹیکس" کا کیا ہے؟

وزیر بلدیات، سیلز ٹیکس کی Exemption دی تھی پورے پاکستان میں اور اس کے باوجود سیمنٹ کے ریٹ کو کم ہونا چاہئے۔ یہ سیمنٹ ایسوسی ایشن کے جو صنعکار ہیں، یہ لوگوں کے ساتھ ایک ظلم کر رہے ہیں اور انہوں نے Prices بڑھا دی ہیں۔ ہم سارے ہاؤس کی طرف سے متفقہ یہ چاہتے ہیں کہ اس کو Reduce کیا جائے اور اگر نہ کریں تو وہ سیلز ٹیکس کی Exemption جو چند فیکٹریوں کو دی گئی ہے، وہ کینسل کی جائے۔

جناب بشیر احمد بلور، جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب سپیکر، حاجی صاحب تاسو نه مخکښې پاسيدلی دی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! بڑی عجیب بات ہے کہ حکومت اپنی ناکامی کا اعتراف کر رہی ہے۔ عجیب بات ہے، کہتے ہیں کہ جناب، Price -----------

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! بات یہ ہے جی، حاجی صاحب، پلیز -----------

جناب احمد حسن خان، انہیں بات کرنے دیں، جناب۔

حاجی محمد عدیل، آپ ہمیں بات کرنے دیں -----------

وزیر بلدیات، اگر صوبے کے مفاد میں اگر کوئی Frankly بات کرے تو اس کو یہ ناکامی کہتے ہیں اور میں نے پہلے کہہ دیا ہے کہ حکومت کا اس کے ساتھ کوئی تعلق نہیں ہے -- -----------

حاجی محمد عدیل، اپنے گناہوں کا اعتراف کرنا، تو -----------

وزیر بلدیات، اس کے ساتھ سیمنٹ ایسوسی ایشن کا تعلق ہے۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! یوسف ایوب صاحب بڑے اچھے آدمی ہیں، بہت سارے محکمے ان کے پاس تھے، بہت ساری درخواستیں ہماری ان کے پاس ہوں گی۔ جناب سپیکر!

ن یہ ہے کہ حکومت جس وقت کہہ دیتی ہے کہ وہ اس معاملے میں ناکام ہے تو حکومت اخلاقاً استعفیٰ دے کر گھر چلے جانا چاہیئے ورنہ جس طرح یہ بی۔جے۔پی کو چار صوبائی سبلیوں میں شکست ہوئی ہے صرف پیاز پر۔ یہ کیسی بات ہے کہ جی، ہم سیمنٹ کو ٹرول نہیں کر سکتے ہیں؟ آپ ہر چیز کو کنٹرول کر سکتے ہیں۔ Price control آپ ے اختیار میں ہے۔ آپ کے وزیر اعظم صاحب سیمنٹ فیکٹریوں کے فنکشن وغیرہ میں ریک ہوتے ہیں، ان کی تقریبات میں جاتے ہیں -------------

زیرِصنعت، سر! یہ "سیمنٹ پرائس کنٹرول" اسلام آباد میں ہے، یہ فیڈرل گورنمنٹ کرتی ہے -------------

جی محمد عدیل، میں یہی کہہ رہا ہوں جناب ----------

زیرِصنعت: اور پراونشل گورنمنٹ نے یہ معاملہ Take up کیا ہوا ہے۔

اجی محمد عدیل، وہاں بھی یہ مسلم لیگ (ن) کی حکومت ہے۔ جناب سپیکر! اگر سیمنٹ اے کارخانے دار Cooperation نہیں کر رہے تو وزیر اعظم کیوں ان کے فنکشنوں میں ے ہیں؟ وزیر اعظم ان کے ڈنر اور لنچوں میں کیوں شریک ہوتے ہیں، ان کے کارخانوں ن افتتاح کیوں کرتے ہیں؟ ان کارخانوں کا افتتاح کرتے ہیں جن کے خلاف جناب یوسف وب صاحب نے پچھلی اسمبلی میں کہا تھا کہ ان کو ناجائز زمینیں دی گئی ہیں، ان کے تھ Favour کیا گیا ہے؟ اب سوال یہ ہے کہ جس وقت بجٹ میں سیلز ٹیکس Exempt لر دیا گیا تھا سارے پاکستان کیلئے تو ہم نے اعتراض کیا تھا۔ میری بجٹ تقریر ہے، ہم نے یہ کہا تھا کہ یہ ظلم اسلئے ہوا ہے کہ ہمارے صوبے میں یہ ایک سہولت تھی سیمنٹ ٹریوں کیلئے لیکن یہ سہولت Withdraw کر لی گئی ہے۔ اس وقت انہوں نے ہمیں رٹ نہیں کیا تھا لیکن جناب سپیکر، اب یہ ظلم نہیں ہے کہ ایک دن ایک سو پینتس پے پر سیمنٹ کی بوری بک رہی تھی اور دوسرے دن دو سو پچاس روپے اس کی قیمت لئی؟ یہاں تو ہم ایک روپے مہنگا آٹا یا پھر ایک آٹھ آنے مہنگی روٹی بیچنے والے کو تو پکڑ تے ہیں، نانبائی کو تو پکڑ کر جیل بھیج دیتے ہیں، 3 MPO اور 16 MPO استعمال کرتے ، تو کیا ان سیمنٹ فیکٹریوں والوں کیلئے 16 MPO نہیں ہے، 3 MPO نہیں ہے؟ اگر ونشل گورنمنٹ کرنا چاہے تو کر سکتی ہے لیکن پراونشل گورنمنٹ تو ان کے فنکشنوں جاتی ہے، ان کے ڈنر اور لنچ کھاتی ہے اور پھر یقیناً ڈنر اور لنچ وغیرہ وہ قوم سے

نکالتے ہیں۔ اگر یہ سیمنٹ فیکٹری والوں نے قیمت بڑھائی تھی تو وزیر اعظم کو چاہئے تھا کہ اس کے فنکشن میں نہ جاتے۔

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! ----------

جناب سپیکر، ایک منٹ' ایک منٹ پلیز۔ هسے اپوزیشن ته زه یو Request کوم چه هر کله Treasury Benches په یوه خبره تاسو Fully support کوی، تر دے حده پورے یو منسټر پاڅی چه تاسو که څه قرارداد راولئ نو هغه هم درسره زه پاس کوم نو بیا پکار ده چه تاسو هغه Criticism په Provincial Government to that extent, that doesn't look nice. (تالیاں)

ولے چه هغه مونږه بیا په هغه کیس کښ، حاجی صاحب، Let me clear it, جی په داسے کیس کښ چه مونږ صحیح شے چه دواړه پرے let me clear it, Coincide کوو، یو منټ، فرید خان، ----------

جناب فرید خان طوفان، سر! یوه خبره کوم۔

جناب سپیکر، زه خبره ختم کړم نو بیا لس خبرے اوکړئ۔ چه دوانړه تاسو یوه خبره اوکړه، تاسو وایئ چه دا زیاتے دے، هغوی وانی چه مونږ نه دے کړے، فیډرل گورنمنټ کړے دے، مونږ درسره یو، مونږ تاسو سره په هر څه تیار یو، نو بیا پکار ده چه تاسو د خپل Provincial Treasury Benches سره په هغه باندے اتفاق اوکړئ او څه لائحه عمل ورله راوباسئ خکه چه مونږ بیا په هغے کښ هم نه پریږدو نو دا We are not acting as Legislature, then we are acting as political parties. خو چه په هاؤس کښ که As Members دوئ داسے یوه خبره اوکړی او تاسو نے سپورټ کړئ نو دوئ له پکار دی چه تاسو ته دا او نه وانی چه پروسه کال مو داسے کړے وو او بل کال مو داسے کړے وو یا فلانکے داسے کوی۔ No. نو دا لږ Spirit to this extent, زما خو دے کښ دومره پورے به تاسو ته Request وی، دوانړو سائډونو ته چه To this extent چه تاسو دغه یو بل -----

(تالیاں)

Minister for Industies: Thank you, Sir,

جناب فرید خان طوفان، تاسو بالکل حقه خبره اوکړه- ستاسو د خبرو سره مونږ مکمل اتفاق کوو او تاسو چه کومه خبره کړے ده، دے کښ بله خبره نشته- یوه خبره جی کوو چه یوسف ایوب صاحب په کومے طریقے سره خبره اوکړله، دا ډیره ټهیک خبره ده- دے کښ مونږ ورسره اتفاق کوؤ خو زه هغه ماحول خرابولو د پاره نه، یو حقیقت ښودلو د پاره چه دلته کښ کوم پرابلم دے، چه هغه پرابلم حل شی- دا Sales Tax Exemption چه ملاؤ شوے دے کنه، دوئ په هغه وخت کښ منسټر انډسټریز وو او مونږه په یو کیبنټ کښ وو، دوئ او ما په دے باندے خبره کړے ده جی- د همایون سیف الله، سلیم سیف الله چه کومه کارخانه ده په پیزو کښ، زه د هاؤس د ریکارډ د پاره دا خبره کول غواړمه چه پیزو کښ کومه کارخانه ده، لویه کارخانه ده او هغوی ته Exemption ملاو وو صرف په دے صوبه کښ او نور پاکستان کښ نه وو او چه کله هغوی په هغه ریټ خرڅول چه کوم په نور پاکستان کښ وو نو دا یوسف ایوب صاحب ما سره کیبنټ ملګرے وو، دوئ مونږ ته اوونیل چه دا خو عجیبه کار دے چه دوئ هم، دوئ ته پکار دی چه خپل سیمنټ ارزان کړی- تاسو اودریږئ، دا خبره اوکړه چه دا Exemption چه دے، دا ختم شی- نو دا خبره ده چه دا دوئ د دے د پاره په پاکستان کښ ختمول چه د دوئ خپل مخالف چه کوم دی، همایون سیف الله او سلیم سیف الله، دوئ نے رام کول غوښتل- دا یوه خبره ما کول غوښتل، نوره څه خبره نه وه-

جناب سپیکر، 'Privileged communication' چه وی، هغه بعض لږ خان سره ساتئ، هغه مه کوئ-

جناب محمد ایوب خان آفریدی، سر! ما مخکښ هم ----------

جناب سپیکر، حاجی عدیل خان! تاسو نه مخکښ هغوی پاڅیدلی دی-

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! قرار داد ------------

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! د دے په بدل کښ خو یوسف ایوب صاحب ته پکار ده چه د دوئ هم څه خبره اوکړی په دے حال کښ کنه- زه خو د

هغوی سابقه (قہقہہ) ---------

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! فرید خان نے میرے حوالے سے بات کی ہے۔ صوبہ سرحد میں چار کارخانے ہیں جن کو یہ Exemption ملی تھی۔ ایک ہے لکی سیمنٹ، دوسرا بیسٹ وے سیمنٹ، تیسرا سعدی سیمنٹ اور ایک فوجی ویلفیئر کا بن رہا ہے جو کہ نظام پور میں ہے۔ چار مختلف انڈسٹریز کو یہ Exemptions ملی ہوئی تھیں اور کوئی انڈسٹری بھی چار، ساڑھے چار یا پانچ ارب روپے سے کم کی نہیں ہے۔ حاجی صاحب نے بات کی ہے کہ میاں نواز شریف صاحب ایسے کارخانوں کے، Industrialists کے فنکشن میں جاتے ہیں تو ہری پور میں ہمارا جو اعتراض تھا، جب ہم اپوزیشن میں اکٹھے تھے پچھلی حکومت میں کہ غلط طریقے سے یہ زمین دی گئی ہے، تو وہاں کی جو لوکل ایڈمنسٹریشن ہے، اس کارخانے کے مالک اور ہم جو وہاں کے ایم پی ایز ہیں، سردار مشتاق خان، میں تھا اور میرے انکل، گوہر ایوب خان تھے، ہم نے ایک کمیٹی بنا کر پرائم منسٹر کو Clearly بتایا کہ ہم آئے ہیں جناب، اس کو آپ ہر حالت میں Resolve کریں کیونکہ لوگوں کے ساتھ زیادتی ہوئی ہے، تو اس مالک کو انہوں نے ڈائریکشن دی ہے کہ آپ کو Compensation دینی پڑے گی۔

جناب سپیکر، ایوب آفریدی صاحب۔

جناب محمد ایوب خان آفریدی، شکریہ، سپیکر صاحب۔ سر! میں بھی یہی بات کرنا چاہتا تھا کہ جب ہمارے صوبے میں اربوں روپے کی Investment ہو اور فارن میں جو لوگ رہتے ہیں، وہ آ کر کریں تو یہ کارخانہ جس کا افتتاح میاں محمد نواز شریف صاحب نے As a Prime Minister کیا ہے، سر جب وہ Abroad گئے تو لندن میں، یہ وہاں کے رہنے والے لوگ ہیں انہوں نے اربوں روپے یہاں لگائے ہیں، سرمایہ کاری کی ہے تاکہ یہاں لوگوں کو روزگار ملے۔ تو حاجی عدیل صاحب کو تو ان چیزوں کو Appreciate کرنا چاہئے نہ کہ یہ کہیں کہ وہ وزیر اعظم کیوں وہاں پر افتتاح کرتے ہیں؟ میں یہ کہنا چاہتا تھا کہ ایسے کارخانوں کو تو Appreciate کرنا چاہئے۔

جناب سپیکر، جی ملک صاحب، تاسو ډیر وخت پس پاڅیدلے یئ۔ څه خبره مو کوله؟

ملک نقیب اللہ خان (وزیر فزیکل پلاننگ اینڈ ہاؤسنگ)، هغه وخت فرید خان یوه

خبره اوکړله، ما خو ونیل چه دا خو ډیره د راز خبره وه خو ښکاره شوه په مینځ کښې جی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! مجھے اجازت دیں۔

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر! خبره زما ده۔

وزیر صنعت، جناب سپیکر صاحب! ----------

حاجی محمد عدیل، وہ وزیر ہیں' بعد میں بات کریں۔ جناب سپیکر! آپ نے بات کی ہے کہ قرار داد' ہم Appreciate کرتے ہیں کہ وزیر موصوف نے یہ کہا ہے کہ ہم ایک قرارداد پاس کریں۔ ہم نے بھی بڑی قراردادیں پاس کی ہیں' آپ یہ بھی کہیں کہ اگر ہماری متفقہ قرارداد پر وفاقی حکومت عمل نہ کرے تو پھر آپ کیا کریں گے؟ پھر آپ ہماری طرف آ جائیں گے؟

وزیر بلدیات، جناب سپیکر صاحب! آپ نے ابھی ایک رولنگ دی ہے' ایک Advice دی ہے۔ حاجی صاحب' میرا خیال ہے آج کچھ زیادہ ہی Hyper ہوئے ہیں' پتہ نہیں کچھ زیادہ جوش میں نظر آ رہے ہیں۔ ہم اپنا فرض پورا کرنا چاہتے ہیں لوگوں کے مفاد کیلئے۔ میرا خیال ہے کہ حاجی صاحب چاہتے ہی نہیں ہیں کہ یہ سیمنٹ کا مسئلہ حل ہو۔

جناب بشیر احمد بلور، سر! عرض یہ ہے کہ ہمارے آنریبل منسٹر انڈسٹریز نے کہا کہ چونکہ Taxes زیادہ ہو گئے تھے اسلئے مِلز والے بیٹھے اور انہوں نے بیٹھ کر ریٹ زیادہ کر دیئے ہیں۔ ہمارے دوسرے آنریبل منسٹر نے کہا ہے کہ ایکسائز سب کی ختم کر دی گئی ہے۔ تو میں حیران ہوں کہ یہ دونوں یہاں Contradiction کر رہے ہیں لیکن اس کے باوجود ریٹ زیادہ ہوئے ہیں۔ میں Treasury Benches کا مشکور ہوں کہ انہوں نے یہ مہربانی کی ہے کہ ہم ایک Collective قرارداد پیش کریں اور اب چاہئے کہ ایک آدمی ادھر سے اور ایک ادھر سے بیٹھ کر حاجی عدیل صاحب کے ساتھ ایک قرارداد لکھیں اور اس کو ہم متفقہ طور پر پاس کر لیں۔ میرے خیال میں یہ بہتر ہو گا۔

وزیر صنعت، قبول ہے۔ بالکل صحیح ہے۔ ان کا Suggestion ہمیں منظور ہے۔

جناب سپیکر، جی سبحان خان! تاسو خبره کوله جی۔

جناب عبدالسبحان خان (وزیر اطلاعات)، زمونږه آنریبل ډپټی سپیکر صاحب دا اوونیل چه کوم قرارداد دے خانے نه Unanimously پاس شی نو په هغے به بیا

مخالفت نه کوو نو د اسلام متعلق هم دلته یو ریزولیوشن Unanimously پاس شوے وو او بیا چه کله په نفاذ شریعت بحث وو نو هم د هغه طرف نه ډیر زیات مخالفت شوے وو نو دا ښه داسے خبره ده چه دوئ د په خپله تینګ وی نو مونږه خو تینګ یو۔ (قہقہے)

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! ہم حضور صلی اللہ علیہ وسلم کا اور قرآن کا اسلام ماننے کیلئے تیار ہیں لیکن "رائے ونڈ" والے محل کا اسلام ماننے کیلئے تیار نہیں ہیں۔

وزیر اطلاعات، سپیکر صاحب! ډیره د افسوس خبره ده، نه کاله هغه اسلام هم قبول وو، نه کاله هغه پاکستان هم قبول وو، نه کاله هغه شیر شاه ثانی هم قبول وو، اوس نه پوهیږو چه څنګه چل دے چه اوس پکښ څه فرق راغلے؟

میاں افتخارحسین، سپیکر صاحب! دا د اطلاعاتو وزیر صاحب چه کومه خبره اوکړه، د دے وضاحت ښکه ضروری دے چه د شریعت په حواله باندے د یو مسلمان د دے سره هیڅ اختلاف نشته دے خو چه کوم سړے د اسلام نوم استعمالوی او خپل اقتدار اوږدوی نو د هغے مخالف مخکښ وو، اوس هم یو او بیا به هم یو۔

جناب محمد اورنگزیب خان، انشاء اللہ۔

جناب سپیکر، عبدالرحمان خان!

جناب عغفور خان جدون (وزیر خوراک)، جناب سپیکر! ---------

جناب سپیکر، جی!

وزیر خوراک، تاسو عبدالرحمان خان ته آواز اوکړو که دوئ په هغه مخکښنئ خبره باندے خبره کوی نو دوئ دا اوکړی ښکه چه زه نوے خبره کومه۔

جناب سپیکر، زما خیال دے عبدالرحمان خان، دا خو تقریباً دوابړه منی۔ تاسو نن کښینئ چرته او یو متفقه قرارداد ډرافټ کړئ، سبا که خیر وی نو-----

حاجی عبدالرحمان خان، په دے مینځ کښ جی یوه خبره زما بله ده کنه۔ دوئ پرے ښان نه پوهه وی۔ زما دا خبره ده چه دے صوبه کښ کوم سیمنټ پراته وو د آرزان نرخ، هغه ګران ولے خرڅ شو؟ خبره دا ده چه دا د وزیر صنعت ناکامی ده چه په سټاک د خلقو سره کوم سیمنټ پراته وو نو هغه آرزان پراته

وو خو هغه په دے خلقو باندے ګران خرڅ کړے شو- نو هغه خو ټهيک ده چه قرارداد به پيش کړو خو د دے به دوئ مونږ له څه جواب راکوی چه دا سيمنټ ولے ګران خرڅ شو؟

وزيرصنعت، جناب سپيکر صاحب! دا قيمت حکومت خو نه دے زيات کړے- دا خو سيمنټ مينوفيکچرز ايسوسی ايشن والا زيات کړے دے-

حاجی عبدالرحمان خان، د حکومت څه ذمه داری ده؟

وزيرصنعت، او هغوی کړی دی او حکومت په دے باندے ډير تشويش ظاهر کړے دے-

حاجی عبدالرحمان خان، د حکومت ذمه داری څه ده؟ خو تاسو هر سړے خو---

وزيرصنعت، فيډرل ګورنمنټ سره ئے خبره کړے ده، کنټرول پرائس ايجنسيز ته ئے خطونه ليکلی دی- ورته ئے ونيلے دی چه دا به نه کوئ- مونږ خو دوئ سره په هرے خبرے تيار يو- بيا دوئ بار بار تپوس کوی چه دا ولے زيات شو، زمونږ لاس کښ خو نه دے- دا خو Cement Manufacturers Association يو Meeting اوکړو او هغوی قيمتونه زيات کړل- حکومت په هغے باندے Action tightly اغستے دے-

جناب سپيکر، کنډی صاحب! هغوی دا خبره نه کوی- عبدالرحمان خان دا وائی---------

وزيرصنعت، څه متعلق وائی؟

جناب سپيکر، عبدالرحمان خان وائی چه هغه Already existing stock وو نو هغه هم په ګران قيمت خرڅ شو- دا خبره کوی-

وزيرصنعت، نو جی هغه خو ټهيک ده، سټاکس خو پراته وی، د هغے خو پته نه لګی کنه- غلط وائی، It's a free market ------------

جناب بشير احمد بلور، سپيکر صاحب! پوائنټ آف آرډر کښ دا عرض کوم چه يوه کميټی جوړه شی، تاسو جوړه کړئ چه دے باندے د قرارداد اوليکلے شی چه سبا پيش شی- يوه کميټی تاسو جوړه کړئ جی-

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپيکر صاحب! خبره دا ده چه زه په دے ګواه يمه

چه ټول پیښور د سیمنټو نه ډک وو په آرزان نرخ باندے او هر کله چه نرخ اوچت شو، هر سټاکسټ سو روپئ بورئ د دے خلقو نه ګټه واخسته۔ آیا د حکومت ذمه داری څه ده؟ حکومت د دے ذمه دار دے او که نه دے چه د دے ګرانئ سد باب به کوی او که نه؟

جناب سپیکر: جی، فتح محمد خان!

جناب فتح محمد خان (وزیر جنګلات): تاسو جی ډیره ښه خبره کړے وه چه داسے پکار ده چه مونږه دا اسمبلی په طریقه چلوؤ جی خو زما په خیال زمونږ دا هم څه په روایاتو کښ یو دغه دے چه حکومت والا به همیشه یوه خبره کوی، اپوزیشن والا به بله کوی۔ که حکومت ټهیک کوی، اپوزیشن نے خلاف کوی او که اپوزیشن ټهیک کوی نو حکومت نے خلاف کوی۔ په بار بار باندے د دے خبرے دهراؤل خو زما په خیال چه هیڅ ضرورت نه وو۔ عبدالرحمان خان چه کومه خبره کوی چه سټاک پروت وو نو هغه د چا سره پروت وو، څومره سټاک وو، چا خرڅ کړو، په څو نے خرڅ کړو؟ دا اوس خبره کیدے شی۔ د یو غیر ضروری خبرے مطلب څه جوړیږی جی چه څومره سټاک وو، چا سره سټاک وو؟

جناب سپیکر: بس جی، یو کس به ګورنمنټ ورکړی او یو کس به هغوی کړی او بیا تاسو قرارداد اولیکئ سبا که خیر وی نو Suspension د پاره اووایئ. بیا به ګورو۔ جی تاسو منظور باچا صاحب، خبره کوله۔

سید منظور حسین: ډیره مهربانی۔ سپیکر صاحب! دا ما سره د 30 تاریخ "مشرق" اخبار دے۔ په یو کم دیرشم تاریخ باندے د میاں حسن کلی سرور شاه یو نوجوان ظاهر تاج، چمتار ته تلے وو د خپل یو رشته دار دعا له۔ درے بجے واپس راتلو نو یو پولیس والا ورته آواز ورکړو چه اودریږه۔ په سائیکل باندے وو، دے او نه دریدو نو هغه پرے فائر اوکړو او هغه مړ شو۔ پولیس بروقت ایکشن اوکړو او هغه سړے، خپل پولیس والا نے ګرفتار کړے دے خو صرف هغه علاقے خلقو جلوس اوخکلے وو، هغوی د ګورنمنټ نه دا مطالبه کوله، نو زه ستاسو په ذریعه باندے د وزیر اعلیٰ صاحب توجه دے

طرف ته راګرخومه چه دا ظاهر تاج چه وو، دا يو د کُنډے مورخوئے وو او واده نے کړے وو، درے بچی نے وو- د خاندان واحد کفيل وو- نو ستاسو په ذريعه زه اپيل کومه چيف منسټر ته چه د دے ظاهر تاج د خاندان خيال اوساتی او چه څه مالی امداد کيدے شی نو هغه هغوی ته د ورکړی جی-

جناب محمد افتخار خان، جناب سپيکر صاحب! ګزارش دے جی په دے سلسله کښ- دا سارو شاه چه کوم دے، دا زمونږه په دے حلقه کښ يو کلے دے او ظاهر تاج سره چه کوم زياتے شوے دے جناب سپيکرصاحب، حقيقت کښ دا دے چه په هغے باندے څومره افسوس اوشی نو کم به وی- ګزارش دا دے چه هم په دغه سلسله کښ جی د مشرانو يو وفد د مردان د ضلعے د انتظاميے سره ملاؤ شوے دے، زه هم هغوی سره ملاؤ شوے يمه او زه دا وايمه جناب سپيکر صاحب، چه کوم کانسيټبل چه دا ډز کړے دے او دا سړے نے ويشتلے دے، د هغه خلاف باقاعده مونږه ايف .آئی آر درج کړے دے، د هغه خلاف باقاعده تاديبی کارروائی کيږی او پرون جناب سپيکر صاحب، سره د وفد، د ظاهر تاج چه کوم وارثان وو، هغوی سره مونږه د ډويژن او د ضلعے انتظاميے سره مکمل مذاکرات کړی دی، خبرے مو کړی دی او څنګه چه زما محترم؛ باچا صاحب کومه خبره اوکړه جی، هغوی د Compensation case هم وزير اعلیٰ صاحب ته ليږلے دے او مونږه هغوی سره نن هم په دے باندے خبره کړے ده چه سبا پورے به که خير وی، مونږ ته به هغوی په دے باندے فيصله واوری چه په هغه Compensation باندے هغوی څه فيصله اوکړه؟ ورسره ورسره جناب سپيکر صاحب، مونږه هغوی ته دا وئيلی دی چه هغه سړی له، چه کوم نه دا غلطی شوی ده، د مکمل سزا ورکړے شی څکه چه يو ډير غير ذمه دارانه حرکت نے کړے دے- بلکه ما خو دا وئيل چه که ما ته چرته موقعه ملاؤ شوه دے سيشن کښ د خپل نورو قانديتو سره، زه به دا ګزارش کوم جناب سپيکر صاحب، ستاسو په وساطت باندے خپل انتظاميے ته، خپل Law Enforcing Agencies ته چه هغه کس له چه کم سے کم ګريجويټ نه وی، په لاس کښ ټوپک نه دی ورکول پکار- جناب سپيکر صاحب! دا يوه واقعه نه ده، داسے ډير واقعات اوشو او زه دا وايمه چه دا يو غريب، يو يتيم هلک نه وو،

دا هرچا سره کیدے شی۔ نو دا غیر ذمه دارانه حرکت چه کوم دے، چه د دے دُهراویدل بیا اونشی۔ نو که تاسو مناسب گنړئ جناب سپیکر، زه خو دا وایم چه د گورنمنټ د طرف نه هم او زمونږ د اپوزیشن چه کوم مشران دی، که تاسو اجازت کوئ، زه خو وایمه چه د دے واقعاتونه مونږه نن دا فائده واخلو چه داسے Reforms یا داسے اصلاحات په دے صوبه کښې د Law Enforceing Agencies باندے یو داسے پابندی اولگوؤ ځکه چه جناب سپیکر صاحب، په دے صوبه کښې دے وخت کښې د هر یو څیز قیمت شته خو د انسانی ژوند هیڅ قیمت نشته او هره ورځ چه مونږه دا گورو په اخباراتو کښې او په نورو واقعاتو کښې نو دا مونږه گورو چه د Life and property هغه Safety بالکل Nil ته رسیدلے ده۔ نو زه دا وایمه که تاسو مناسب گنړئ نو دے هاؤس ته هم زه دا اپیل کوم جناب سپیکر، ستاسو په وساطت چه داسے کسان چه کوم په دے خبره باندے پوهیږی، په دے خبره باندے تجربه لری، ځکه چه کله نه کله یو غیر ذمه دار پولیس والا یا کستم والا یا بل یو سړے چه کوم په لارکښې ولاړ وی او خلق په عذابوی او که یو کس، هسے یو دا هلک چه کوم دے جناب سپیکر، د افسوس خبره دا ده چه دا په غوړوڼو هم دروند وو نو په سائیکل باندے به یو سړے څه یوښی؟ څه سمگلنگ به اوکړی، کوم داسے یو تخریبی حرکات به اوکړی؟ نو په دے وجه باندے جناب سپیکر صاحب، که تاسو مناسب گنړئ، که زما نور رونړه مناسب گنړی نو زه به دا اووایمه چه داسے یو کمیټی جوړه کړئ، Time frame ورکړئ او دا اصلاحات ډیر ضروری دی جناب سپیکر، Because this will have far reaching affects. جناب سپیکر! You feel safe and secure چه یو سړے او هغه په سائیکل روان دے، هغه ته آواز اوکړو، هغه غریب په غوړوڼو باندے دروند دے او بیا پرے ډز اوکړو او بیا ترے اوتښتیدو او بیا غریب په نهر کښې غورزیدلے دے And he was hit in the thigh and he died because of over bleeding. نو زه دا وایمه جناب سپیکر صاحب، For the the sake of problems, for the sake of people of this provicne, this action has to be taken.

جناب بشیر احمد بلور، پوائنټ آف آرډر۔ سپیکر صاحب! کوم خبرے چه

زمونږه ورور، افتخار مهمند اوکړے، بالکل جی په دے زه هم اتفاق کوم او دے کښې دا عرض لرم چه دا تقریباً یو څلور ورځے اوشوے، تاسو به هم اخبارکښې لوستے وی چه یوه لارۍ راتله په جی ټی روډ باندے او کسټم والا فائر اوکړو او زما د حلقے د دوه دیرش کالو عمر یو خوان هلک مړ وو۔ زه هلته لاړم، ما تپوس اوکړو چه څه چل وو؟ وئیل نے چه چرته گاډے به تلو پیښور نه لاهور ته، نو هغے ته به انتی سمگلنگ والا اشاره کړے وی، هغه به نه وی ولاړ، دوئ پرے فائرنگ کولو نو اخوا نه دا د دوئ لارۍ راروانه وه، واپس راتلل، هلته واپسی باندے خو نه څوک سمگلنگ کوی او نه څه راوړی۔ هغه خوان هلک، د بتیس کالو هلک هلته شهید شو، مړ شو۔ بیا هغوی د خپل طرف نه څه ایکشن واخستو؟ نو ما هغه وخت کښې تهانړے ته ټیلیفون اوکړو، ایف آئی آر هم هغوی اولیکلو خو د هغے باوجود څنګه چه زمونږه دے ورور خبره اوکړه چه داسے ناجائز طریقے سره یو سړے چه دا سور لائٹ ماتوی او په هغوی باندے تاسو ډزکوی نو دا کوم قانون دے؟ چه د سړی د قتل د پاره پهانسی سزا ده، خالی دا لائٹ ماتولو یا اشاره ماتولو باندے خو څوک داسے فائر نه کوی۔ نو پکار ده چه حکومت د خپل دے ایجنسو ته دا اطلاع اوکړی، پولیس ته د اوکړی، کسټم والا ته د او وائی چه داسے مهربانی د اوکړی چه داسے فائرنگ د نه کوی۔ هغه خلق چه د کومو خلقو پکښې هیڅ تعلق نه وی، هغه عاجزان پکښې مړه کیږی او خوان هلکان مړه کیږی نو دے کښې د حکومت نوټس واخلی۔

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! -----------

جناب سپیکر، دا بهادر خان مخکښے پاڅیدلے وو جی، خو یوه خبره درته کوم چه وخت دوه بجاؤ شی نو زه به درنه پاڅم جی۔

حاجی بهادر خان (دیر)، زما غرض هم دا دے سر، دا خو Lapse کیږی کنه۔ نو دا خپل کارروائی شروع کړئ، سر۔ دا خو به بیا کیږی۔ دا خو په دے ټوله صوبه کښې مړه دی خلق۔

جناب محمد شعیب خان، دا جی پوائنټ آف آرډر ډیر دی خو زمونږه دا کال

اتینشن هم ضروری دی کنه۔

Mr. Speaker: Alhaj Muhammad Hashim Khan, MPA, (Charsadda) to please move his Adjournment Motion No. 270.

جناب محمد ہاشم خان (چارسده)، شکریه۔ جناب سپیکر صاحب! دا اووایم که نه بس صرف هغه ------------

جناب سپیکر، اووایئ جی۔

جناب محمد ہاشم خان، جناب سپیکر! معمول کی کارروائی روک کر اس فوری اور اہم نوعیت کے مسئلے پر بحث کی جائے کہ خزانہ شوگر ملز سے نکالے گئے ملازمین میں سے گریڈ ایک تا پندرہ کو گولڈن شیک ہینڈ اور دیگر بقایا جات دیئے جا رہے ہیں جبکہ گریڈ سولہ اور اس سے اوپر کے ملازمین کو ابھی تک ادائیگی کا فیصلہ نہیں کیا حالانکہ سب ملازمین ایک ہی طریقہ کار کے مطابق نوکری سے فارغ کئے گئے ہیں اور سب ملازمین کو ایک ہی Terms and conditions کے تحت ملازم رکھا گیا تھا۔ لہٰذا سب ملازمین کو یکساں انصاف فراہم کیا جائے۔

جناب سپیکر صاحب! دا د خزانے شوگر ملز چه کله دوئ خرخوؤ نو دوئ فیصله دا اوکړه چه مونږه به ایک نه پندره پورے ملازمین له گولډن شیک هینډ ورکوو او د هغے هغه فائل Already approve هم شو، پیسے ئے هم ورکړے خو دے کښې څه ټیکنیکل ملازمین داسے وو چه هغه د لاندے سکیل نه بره شو لکه فټروو یا پکښې څه نور داسے ټیکنیکل سرے وو چه هغه سوله سکیل ته هم لاړو، اتهاره سکیل ته پکښې هم لاړو۔ اوس هغه په خپل قابلیت او خپل اهمیت او په خپل محنت باندے پروموټ شو خو اوسه پورے حکومت هغه له گولډن شیک هینډ نه دے ورکړے۔ مزدوران چه څومره د ایک نه پندره پورے وو، مونږه اوریدلی دی چه هغوی له ئے ایک چار ورکړی دی دگولډن شیک هینډ هغه پیسے او کومه پورے آوریدلی دی، نو نن سحر چه ما معلومات اوکړو یا چه تر کومه پورے ما ته علم وو، هغوی د پاره دوئ یو او یو نیم منظوری ورکړے ده۔ مطلب دغه یوه تنخواه یا یوه نیمه تنخواه به دوئ ورکوی چه کوم ډیر زیاتے دے او ډیر ظلم دے خکه چه

یو سرے په دے شوگر ملز کښې د لس کالو راسے، پنځلسو کالو راسے، شلو کالو، داسے داسے ملازمین پکښې دی چه هغه د شروع نه تر اوسه پورے په دے ملز کښې نوکران دی او هغه اویستلے شو۔ هغوی خو په نورو نوکرو کښې ځوک نه اخلی۔ د هغوی خو عمر زیات شو بیا به چرته ځی؟ بله خبره د ټولو نه اهم کول غواړو، دا خزانه شوګر ملز چه وو، دا د ټولو نه زیات او لوئے مل دے، په دے کښې زمونږه د چارسدے، زمونږه د پیښور خلق تقریباً ټول نوکران وو، مزدوری به ئے پکښې هم کوله۔ نان ټیکنکل، ټیکنیکل خلق چه وو، هغه هم داسے وو۔ داسے پکښې اوشو سپیکر صاحب، دوئ خو دا ټول اوخکل، واپس چه ئے کوم کسان واخستل نو ډیر معمولی کسان پکښې دوئ واپس هغه زاړه خلق واخستل، نور کسان پکښې دوئ د بهر، د پنجاب نه راوستل۔ داسے کسان ئے پکښې هم راوستل چه فوجی ریټائرډ کسان پکښې هم یو درے څلور کرنیلان راغوښتلی شوی دی چه هغوی له پنځوس، پنځوس زره روپئ میاشت تنخواه ورکوی۔ نو کم از کم حکومت د هم دا کوشش اوکړی او دا خبره د هغه ملز مالک سره اوکړی چه کوم خلق د دے خانے نه اوخکلی شو، کوم ټیکنیکل خلق دی چه هغه د دے ملز په چلولو باندے پوهیږی یا ئے پکښې عمر تیر کړے دے، وخت ئے په کښې تیر کړے دے، ریکارډ ئے پاک وو، یونین کښې ئے حصه نه وه اخستے یا په بندیدو کښې ئے حصه نه وه اخستے نو هغه خو کم از کم واپس د انسانی همدردئ په شکل باندے واپس واخلی۔ څکه چه د پیښور او د چارسدے خلقو څه ګناه کړے ده؟ پیپر ملز هم داسے د پنجاب یو سړی واخستو او د چارسدے پیپر ملز هغه سړی بند کړو او اتهاره سو مزدورانو پسے هغه پکښې نوټیفیکیشن اوکړو۔ صرف یو سل او شل کسان پکښې کار کوی۔ دا مِل هم داسے شو۔ تیر شوے ورځو کښې اخبار کښې راغلی وو چه یو نان ټیکنیکل سړے یا Low ټیکنیکل سړے هغوی اخستے وو او د دے هغه بوائلر چه وو، هغه ټول والوتو۔ مل بیا اودریدو، زمیندارو ته هم تکلیف دے چه مِل ته ئے ګنے نه ځی او هغه ملز مالک ته به هم تکلیف وی چه د هغه دا مل باندے دومره پیسے، کروړونه روپئ ورکړے او هغه ښه نه چلیږی۔ نو داسے څه خبره پکښې اوشوه نو زه

ستاسو مشکور یم جناب سپیکر۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! پوائنٹ آف آرڈر پر ہوں۔

جناب سپیکر، جی۔

حاجی محمد عدیل، یہ تو کال اٹینشن نوٹس ہے، Mover نے پیش کرنا ہے۔

جناب سپیکر، ایڈجرنمنٹ موشن ہے۔

حاجی محمد عدیل، ایڈجرنمنٹ موشن ہے۔ جناب سپیکر! خزانہ شوگر ملز کیلئے جو کیبنٹ کمیٹی بنی تھی، میں اس کا رکن تھا اپنی پارٹی کی اجازت سے، تو اگر مجھے اجازت دیں تو میں کچھ، کیونکہ موجودہ محترم وزیر صاحب شاید اس کمیٹی کے ممبر نہیں تھے، بعد میں آئے ہیں، اس وقت دوسرے وزیر صاحب تھے تو میں تھوڑی سا بیک گراونڈ بتاتا ہوں اور میں سمجھتا ہوں کہ یہ انہوں نے ایک اہم مسئلہ اٹھایا ہے۔ جناب سپیکر! اس ملز کو فروخت کرنے کیلئے، اس کو پرائیویٹائز کرنے کیلئے ایک کمیٹی بنی تھی اور اس وقت ہماری مشترکہ حکومت تھی تو میں اس کمیٹی میں اپنی پارٹی لیڈر شپ کی اجازت سے نمائندگی کر رہا تھا۔ اس کی کافی میٹنگز ہوئی تھیں۔ اس میں، میں نے اصرار کیا تھا اور یہ ریکارڈ پر ہے کہ حکومت کا یہ خیال تھا کہ وہاں کے کام کرنے والوں کو One Golden Hand Shake دیا جائے یا One plus یعنی 1.25 ، 1.50۔ میرا یہ سٹینڈ تھا اور اس میں میرے ساتھ یوسف ایوب صاحب نے پورا تعاون کیا تھا کیونکہ اس وقت یہ محکمہ انکے پاس تھا۔-------------

جناب یوسف ایوب خان (وزیر بلدیات)، حاجی صاحب! آپ نے میرے ساتھ تعاون کیا ہے اس مسئلے میں۔

حاجی محمد عدیل، نہیں جی، میں نے اسلئے کہا ہے کہ یہ On record ہے کہ میں نے خط لکھا ہے کہ اگر آپ یہ شرائط نہیں مانتے ہیں تو میں پھر Sign نہیں کرتا۔ تو آخر میں یہ فیصلہ ہوا کہ وہاں کے تمام کارکنوں کو دو گولڈن شیک ہینڈ دیئے جائیں گے۔ اس میں کوئی تمیز نہیں تھی کہ گریڈ ایک سے پندرہ والوں کو دیا جائے گا اور سولہ یا اٹھارہ گریڈ والوں کو نہیں دیا جائے گا۔ ایک تو یہ بات میں کہنا چاہتا ہوں۔ ہاشم خان صاحب نے جو مسئلہ Take up کیا ہے تو فیصلہ یہ ہوا تھا کہ وہاں جو بھی کام کر رہے ہیں، اگر انہوں نے دس سال کام کیا ہے تو ان کو بیس مہینوں کی تنخواہ دی جائے گی، اگر پانچ سال کام کیا ہے تو دس مہینوں کی دی جائے گی تو مہینوں کی، چاہے وہ ایک گریڈ کا ہے یا چاہے وہ اس سے

زیادہ گریڈ کا ہے۔ تو اب مجھے سمجھ نہیں آ رہی ہے کہ مزدوروں کو تو مل چکا ہے اخباری اطلاع کے مطابق اور افسروں کو نہیں دیا گیا ہے ۔----------

وزیر بلدیات، حاجی صاحب! منسٹر کو موقعہ تو دیں، شاید ایک منٹ میں ساری Wind up ہو جائے۔ وہ باقی لوگوں کیلئے کافی سارا ---------------

حاجی محمد عدیل، وہ آخر میں بات کریں گے۔ جناب سپیکر! دوسری ہم نے یہ شرط رکھی تھی کہ اس بل کو کم از کم چالیس کروڑ روپے سے کم میں نہیں دیا جائے گا۔ پہلے چھبیس کروڑ کی آفر آئی تھی، دوبارہ چھتیس کروڑ کی، پھر چالیس کروڑ کی اور آخر میں چالیس کروڑ، دس لاکھ کی آفر آئی لیکن ہم نے ایک اور شرط بھی May Bayer والوں سے منوائی۔ ہم نے کہا کہ یہ ساٹھ، ستر کروڑ کی مل ہے، ہم اس شرط پر آپ کو دیتے ہیں کہ یہ جو آنے سیزن ہے، آپ اس کو اس سیزن میں بھی چلائیں گے کیونکہ اگر یہ مل فروخت کر دیں اور آنے والے سیزن میں نہ چلائیں تو اب تو گیارہ سو مزدور سڑکوں پر آئیں گے، پھر گیارہ ہزار کاشتکار آئیں گے۔ تو اس کے ساتھ یہ بھی پابندی تھی۔ اب میں یہ نہیں سمجھتا کہ جب ایک فیصلہ کرنے کی بعد، میرے خیال میں وہ فیصلہ بعد میں کیبنٹ میں گیا اور پاس ہوا ہے، تو یہ بیچارے جو سینئر لوگ ہیں، ان کو گولڈن شیک ہینڈ کیوں نہیں دیا جا رہا ہے؟ شکریہ۔

جناب سپیکر، جی۔

وزیر بلدیات: جناب سپیکر! Before, the Minister reply, یہ واقعی جی ہم ایڈمٹ کرتے ہیں ---------------

حاجی عبدالرحمان خان، بیا به بتول جواب دوئ ورکړی کنه۔

وزیر بلدیات، کہ حاجی صاحب نے ہماری کافی مدد کی ہے اس میں اور خاص طور سے جب ساڑھے چھبیس کروڑ کی Bid آئی تھی تو حاجی صاحب نے کہا تھا کہ میرا تو Sign کرنا بالکل ناممکن ہے، یہ فوری طور پر Reject کریں۔ چالیس کروڑ سے کم پر نہیں بیچیں گے۔

جناب سپیکر، یہ ایک وضاحت ذرا فرمائیں ----------

جناب محمد طارق خان سواتی، جناب سپیکر صاحب! ----------

جناب سپیکر، ایک منٹ جی۔ میاں صاحب! دا لفظ چه دے، دا دوه درے خله Repeat شو، تا به هم نوټ کړے وی، څوک وانی "شیک هینډ" او څوک

واتی "هینډ شیک"، نو دا کوم یو ټهیک دے؟

میاں مظفر شاه، دا جی هغه چه نے چا خبره کوله، ما جی افتخار نه تپوس اوکړو چه ته لږ نے ټهیک کړه۔

جناب محمد طارق خان سواتی، جناب سپیکر! یہ حاجی صاحب نے فرمایا کہ ------------

حاجی عبدالرحمان خان، جناب سپیکر! په دے کښې زه یوه خبره کوم او پاڅیدم۔ رشتیا خبره دا ده -----------

جناب سپیکر، دا یو شے نوټ کوئ جی چه د هغه غریب کوم سوال دے، هغه هم په ځائے پاتے کیږی او دا په دے باندے چه څو مره دی، هغه هم پاتے کیږی۔

حاجی عبدالرحمان خان، په هغے باندے اکرم خان هم دے خو زمونږه د ضلعے خبره ده ------------

جناب محمد شعیب خان (ملاکنډ)، یو کال اټینشن راغلے دے او په یوه خبره باندے چه کوم دومره بحث کیږی، دا مونږه به څه کوو جی؟

جناب سپیکر، دا خپلو ملګرو ته تاسو اووایئ۔ که زه ورته وایم خو خفه کیږیږی به بیا تاسو۔

جناب محمد شعیب خان، مونږه له بیا سبا وخت راکړئ۔

حاجی عبدالرحمان خان، زه په دے ضمن کښې یوه خبره کومه۔ کله چه دا مل جوړیدو، زمونږه د پیښور ضلعے سره په هغه وخت کښې هم ډیر زیاتے شوے وو۔ زه په دے ځائے کښې د وزیر اعلیٰ دا شکریه ادا کومه چه زمونږه د پیښور ضلعے مالداره خلقو ته نے درے څل ونیلی وو چه تاسو د پیښور خلق راشئ او دا مل واخلئ، زه نے تاسو له درکوم۔ زمونږ د مالدارو د وجے نه نن پنجابے راغلے دے او دلته نے دا مل اخستے دے۔ صاحب! زمونږه مزدورانو سره اوس هم، د انډسټری منسټر په نوټس کښې دا راولو چه دلته حق چه دے دا دپیشاور ډسټرکټ دے، پکار ده چه څوک نوکر نیسی چه پشاور ډسټرکټ له اولیت ورکړی او د هغے نه پس بیا نور، خکه چه په هر ځائے کښې مل وو نو زمونږ یو سړے پکښې نه وو۔

جناب سپیکر، طارق خان جی۔ دا طارق خان ډیره موده پس پاڅیدلے دے۔

جناب محمد طارق خان سواتی۔ سر! میں صرف ایک وضاحت چاہتا ہوں کہ یوسف ایوب خان صاحب اور حاجی عدیل یہ کہہ رہے ہیں کہ ہم نے تعاون کیا تھا' میں یہ پوچھنا چاہتا ہوں کہ اس تعاون میں اوپر کس کا ہاتھ تھا اور نیچے کس کا ہاتھ تھا؟ (قہقہے)

حاجی محمد عدیل۔ جناب سپیکر! اُوپر تو خدا کا ہاتھ ہوتا ہے' نیچے میرا خیال ہے تارڑ صاحب کا ہوگا۔ (قہقہے)

حاجی عبدالرحمان خان۔ جناب سپیکر صاحب! په دے ضمن کښې زه يوه خبره کوم، هغه دا چه دے پنجابی زمونږه د پيښور د وفد د وجے نه دا مل روان کړو۔ که نه وی نو نور ملونه خو ولاړ دی د چارسدے۔

وزیر بلدیات۔ سپیکر صاحب! یہ جس آدمی نے بھی لی ہے' چاہے وہ پنجابی ہے' چاہے وہ سندھی یا بلوچی ہے' He is a Pakistani. He is a expatriate. لندن میں پوری عمر کام کرتا رہا ہے اور کروڑوں روپے کی انوسٹمنٹ پاکستان میں آ کر کی ہے۔ ہمیں اس چیز کی خوشی ہونی چاہئے۔ پنجابی یا پختون کی بات نہیں ہے' وہ پاکستانی ہے۔

وزیرصنعت۔ جناب سپیکر صاحب! اول خو دا خبره پته نشته، کوم خوا وه او کوم خوا نے يوړه۔ هاشم خان صاحب چه کومه خبره کړے ده، هغه په خپل خانے جی، دا د ګريډ ايک نه پنډره پورے مزدورانو ته کوم Payment کيږی، دا د ډسټرکټ ايډمنسټريشن اور سی بی اے تر مينځه Meeting شوے او د هغوی يو Agreement شوے دے، د هغه Agreement په رو هغوی ته Payment کيږی او Payment ورته شروع شوے دے۔ تر څو پورے چه د ګريډ سوله And above تعلق دے، هغه د KSM يعنی خزانه شوګر ملز، SDA rules مطابق هغوی ته به Payment کيږی۔ "ګولډ ن هينډ شيک" خو داسے څه په رولز کښې نشته ليکن حکومت د هغے د پاره يو رپورټ جوړه وی او انشاء الله له خو ډير وخت دے، زما خيال دے، دا دوئ ډير زر دا موشن موو کړو، يو دوه هفتے به نے وار کړے وے، بيا که هغه پاتے شوے نو بيا به نے خبره کړے وه۔ انشاء الله حکومت به ډير Favourable کارروائی کوی او څوک به مايوسه وی نه۔ نو هغوی ته به Payment د دوئ نه بعد کيږی۔

جناب محمد ہاشم خان، جناب سپیکر صاحب! زه مشکور یم او منسټر صاحب دا

وضاحت بس کافی دے، صرف دومرہ مے وئیل غوښتل چه هغه اته ویشت کسان یا شپږ ویشت کسان کوم چه دوئ ویستلی وو، هغوی هم دے گولډ ن شیک هینډ کښې شامل دی او که نه؟ او دویمه خبره مے کول غوښتل چه دوئ د صرف دومره لږه خبره اوکړی چه آیا د مل مالک چه کوم دے، دوئ خو به چرته دا مل نه بندوی یا به دا Dismantle کوی خو نه؟ چه دا یقین دهانی پکښې اوکړی۔

<u>وزیر صنعت</u>، سپیکر صاحب! څو پورے دا کوم مخکښې دیرش تنه ویستلی شوی دی، زه نه یم خبر چه هغوی که ویستلی شوی دی، هغوی ته ورکوی یا نه ورکوی؟ دا زه نه شم وئیلے۔ خو تر څو پورے چه د دے Dismantling خبره کوی نو هغه خو مونږه په دے شرط ورکړے دے چه په دے Crushing Season سیزن کښې به هغه سټارټ کوی او سټارټ کړے نے دے۔ نو داسے۔۔

<u>وزیر اطلاعات و نشریات</u>، پوائنټ آف آرډر، سر۔ دا آنریبل هاشم خان، زمونږه گران ممبر چه کومه خبره اوکړه نو زه به لږ د هاشم خان په سپورټ کښې دا خبره کوم چه دوئ چه دمخکښنو کومه حواله ورکړه، دا غالباً چونتیس کسان دی جی نو که هغه میاشت دوه مخکښې شوی وی او دا څه پرون شوی وی یا په بله ورځ کښې شوی وی نوهسے که دوئ د هغه سره بیا لنک اولګوئ نو بیا به د دے وروستنو کسانو سره لږ زیاتے اوشی۔ نودا وروستی چه کوم دی، پرون پورے نے دا کړی دی۔ زه د دوئ په سپورټ کښې خبره کوم نو چه دغه Difference ، اوس فرض کړه دوه میاشتے مخکښې کومو کسانو سروس پریښودلے وی او هغوی ته بیا معاوضه ملاؤیږی نو هغوی ته د هغه وخت سره او دوئ سره چه پرون پورے کوم کسان شوی وی نو هغوی له د د پرون پورے ورکړی جی۔

<u>Mr. Speaker</u>: Honourable Mian Iftikhar Hussain, MPA, to please

move his Adjournment Motion No. 276.

<u>میاں افتخار حسین</u>، جناب سپیکر صاحب! ستاسو مهربانی جی۔ "اسمبلی کی کارروائی روک کر اس اہم مسئلے پر بحث کی جائے یہ کہ حال ہی میں نذر باغ بالمقابل کننگھم پارک

سالہا سال سے جاری ٹرانسپورٹ اڈے کو ختم کرکے سینکڑوں خاندانوں کے کاروبار کو تباہ کر دیا گیا ہے اور پولیس ٹرسٹ کے نام پر ٹرانسپورٹروں کے اڈے کو ٹرسٹ کے زیر کنٹرول کر دیا گیا" ------------------

وزیر اطلاعات، کننگھم پارک جی کوم خائے دے، کننگھم پارک نه دے۔

وزیر بلدیات، "کننگھم پارک" یہ وہی ہے جو "چرگانو چوک" کے ساتھ آتا ہے' یہ اس کی بات کر رہے ہیں۔ (قہقہے)

میاں افتخارحسین، ہاں' یہ بادشاہوں کی ------

وزیر اطلاعات، کیا اس نے اسلام آباد اور تربیلہ ڈیم بنا کر بُرا کیا ہے؟

میاں افتخارحسین، تاسو جی دوه بجے ٹائم ایخودے دے او دوئ د اخوا نه دلچسپی نشته ---------

جناب سپیکر، ما نه دے ایخے۔ دا قانون تاسو جوړ کړے دے، هغے کښې دے۔ ما هغه هم اوکتلو چه دو بجے ٹھیک دے که نه؟

Haji Muhammad Adeel: But you can extend. It's up to you.

Mr. Speaker: I am not going to extend.

میاں افتخارحسین، "ٹرسٹ کے زیر کنٹرول کر دیا گیا ہے جس سے ٹرانسپورٹر برادری میں شدید بے چینی پائی جاتی ہے۔ لہٰذا اس پر بحث کی جائے"۔

سپیکر صاحب! ستاسو د نظر نه هم به تیر شوے وی، تقریباً دا د شلو، پنځویشت کالو راسے دے فردوس سینما ته مخامخ نذر باغ فلیٹس کښې به اډے وے۔ او دا اډے باقاعده په اجازت باندے دی۔ د RTA' د PTA او د کمشنر چه د هغوی کوم رولز دی، دا هغه رولز لاندے هغوی ته اجازت وو او هغه اجازت د لاندے هغوی کاروبار چلولو۔ زما په یادداشت کښې خو تقریباً شل کاله اوشو چه دا کاروبار روان وو۔ په مینځ کښې دا خبره راغله چه حکومت ته یو پرابلم پیښ شو، او عوامو ته هم چه دا ټرانسپورټ پرابلم د دے نه جوړیږی نو دا د دی ځائے نه شفټ کول غواړی۔ د هغے د پاره مذاکرات روان وو تیر کال او په مذاکراتو کښې دا خبره حکومت د هغوی سره اومنله چه مونږه د دے ځائے نه تاسو اوباځو نو د دے په بدل کښې به تاسو له ځائے درکوو۔ په هغه سلسله کښې

هغوی سره په روډ ویز چه زره د جی ټی ایس اډا ده، باندے خبره اوشوه او تر دے پورے چه هغه خلقو ته دوئ خایونه هم اوښودل او هغوی پرے قرعه اندازی اوکړه او هغوی ته خپل خپل خانے هم ملاو شو خو چونکه په هغے باندے یوے ښځے Writ اوکړو او دا نے اوونیل چه دا زمکه چونکه د جی ټی ایس د پاره Acquire شوے وه او اوس د حکومت چه کومے ارادے دی نو هغه بد لے شوے او دا چونکه زمونږه وه نو دا زمکه زمونږ کیږی، دا د حکومت نه ده۔ عدالت ته لاړل، عدالت دا خبره اوکړه چه فی الحال د په دے باندے هیڅ کار نه کیږی چه تر څو پورے Decision نه وی راغلے۔ ټرانسپورټرانو، اډو والو د حکومت سره خبره منلے وه خو د عدالت په وجه یو کال دا خبره Delay شوه او حکومت دلته د اډو والو سره دا خبره اومنله چه خیر دے، تاسو لږ د ټریفک د مسئلے په وجه نیم بس په دے گیراج کښ دننه اودروئ۔ هغه خلقو دا خبره اومنله او نیم بس به په گیراج کښ دننه او نیم به بهر وو۔ هغه کال چه تیر شو، اوس چه حکومت دا خبره اوکړه چه نه، په هر قیمت چه وی نو مونږ به روډ ویز ته خو۔ دا به اوس دوئ په دے باندے پوهیږی چه د کورټ فیصله څه راغله یا په کورټ کښ څه فیصله اوشوه یا دا پراپرټی د جی ټی ایس ده او که نه ده؟ او دا چه د حکومت د کومے محکمے سره ده، په دے کښ هم تفصیلات شته دے خو په هغے کښ زه مخکښ نه خمه خو حکومت دا فیصله اوکړه چه مونږه تاسو بهر ته اوباسو۔ هغه د اډو مالکانو هم هغه رنگ اوکړل چه دوئ ورسره څنگه وعدے کړے وے۔ هلته لاړل او هلته چه کومے اډے په دے مینځ کښ پاتے وے، هغوی د پاره هم دا خبره اوشوه۔ قرعه اندازی اوشوه او هغوی ته خپل خپل Base پوائنټ آوټ شو چه دا ستا، دا ستا، دا ستا او هغه باندے د هر یو خپل خپل بورډ اولگیدو او هغه خلقو خپل کارشروع کړو۔ په دے دوران کښ هفته پس پولیس راغلو، حالانکه د اډو مالکانو ته حکومت خایونه ورکړی وو، د هغوی میزونه نے هم گزار کړل، منشیان نے هم اووهل او ونیل نے چه د اډو دا بره چه بورډونه تاسو لگولی دی، دا هم اخوا کړئ خکه چه دا د پولس ویلفیئر ټرسټ ته حواله شوے دے، مونږ به نے چلوؤ، مالکان په مینځ کښ چا راوستی دی؟ او تر دے پورے دا

خبره لاړه، له چه په دے دوران کښې مذاکرات هم کيدل- حکومت به ونيل چه نه، دا خو سوال نه پيدا کيږی- دا خو زورکاروبار دے، تاسو ته څوک وائی چه اوځئ او پوليس به دلته ونيل چه مونږ ته حکم دے چه او نے باځئ- اوس دا ډيل خبره تر مينځه روانه وه او دے دوران کښې دا خبره اوچته شوه چه د بس مالک چه پيسے ورکوی او پوليس، چونکه ځائے د سرکار دے نو اډے والا مينځ کښې څه کوی چه دے پکښې دے؟ او يا خو دا Commitment وو چه د دے ځائے اوځئ- سپيکر صاحب! په دے ځائے کښې زه يوه خبره کول غواړم چه په نذر باغ کښې کوم خلقو اډے شروع کړے وے؟ دوئ په هغے کښې پنځوس پنځوس لکهه او شپته شپته لکهه روپئ په پټکی ورکړے وے او په هغے باندے کاروبار شروع کړے وو- او د شلو کالو کاروبار، پنځويشت کالو کاروبار، تاسو اندازه اولګوئ چه څومره Investment په دے کښې شوے به وی؟ د هغے نه پس په داسے انداز باندے نے دا خلق اوخکل او بيا په هغے کښې د هغه ځائے د اډو مالکانو د حکومت سره خبره اوشوه، په دے کښې د مياشتے تنخواه هم مقرر شوے وه- دومره پورے خبرے ټول په Detail باندے شوے وے- زه صرف جی دومره خبره په دے کښې کول غواړم چه چرته د پوليس د ترسټ د پاره داسے طريقه خپله شوے ده چه پوليس ته اووائی چه تاسو پرے Attack اوکړئ يا نے داسے کاروبار چرته په دے وطن کښې، دلته کښې جی دا يوه خبره په دغه باندے کول غواړی چه د ذاتی کاروبار پابندی شته؟ آيا ذاتی کاروبار به څوک نه کوی؟ او که چرته نن حکومت په دے باندے فيصله کوی چه په مينځ کښې اډو والا څه کوی، نو سبا خو به خلق دا سوال هم اوچت کړی چه ګورنر هم شته دے، حکومت هم شته دے، په مينځ کښې اسمبلی څه کوی؟ نه، د هر څيز خپل خپل افاديت وی- سبا به دوئ دا تپوس کوی، سبا به دوئ دا سوال اوچت کړی، په دے ځائے کښې به دوئ دا خبره اوکړی چه موټر يو خرڅوی او اخلی نے بل، دا موټر بارګين د څه د پاره دے؟ سبا به دوئ دا سوال اوچت کړی چه زمکه يو اخلی او خرڅوی نے بل، نو دا پراپرټی ډيلر د څه د پاره دے؟ آيا دا حکومت خلقو له کاروبار ورکول نه غواړی او د دوئ چه کوم اړهتيان دی جی د سبزی منډئ، د کروړونو روزانه هلته بوليانے کيږی، آيا

دا ارهتی به د مینځ نه اوباسی؟ سبزی اخلی یو، سبزی خرڅوی بل- زه جی ستاسو په وساطت عرض کوم، چونکه زه د مسئلے حل غوارمه، دا مسئله چه کومه ده، ډیره تیزه مسئله ده او رشتیا خبره دا ده چه پنځلس ورځے اوشوے چه په دے کښ مسلسل مذاکرات روان دی او دومره په دغه انداز کښ مذاکرات روان دی چه د خلقو عزت نفس چه کوم دے، هغه مجروح کیږی- چه یو شل کاله خلقو، خلقو ته سهولت ورکړے دے، هغه حکومت چه هغه جی ټی ایس نه شو چلولے، هغه حکومت چه د هغه خپله اداره ناکام شوه او پرائیوټ خلق راپاسیدلی دی او خلقو ته یوه Facility ورکوی، پکار دا ده چه دے Facilities کښ اضافه اوکړی، دغه خلقو سره کمک اوکړی او دغه خلق چه په دے فیلډ کښ خپله پیسه لګول غواړی او د هغوی خپلے اډے دی، هغوی سره د دوئ خپل مدد اوکړی نو د حکومت د طرف نه مدد نشته او چه چا په خپلو پیسو باندے خپل کار روان کړے دے، هغوی ته ئے دوئ پریږدی نه- نو زه د حکومت نه په دے موقع باندے دا درخواست کوم چه په دے دروان کښ زمونږه د آئی جی پی صاحب سره ملاقات اوشولو او هغه مونږ ته دا Surety راکړه چه ستاسو د تیر حکومت د کمشنر سره کوم مذاکرات شوی دی، چونکه هغه هم زمونږ حکومت وو نو مونږه د هغے خبرو به خیال ساتو او مونږ د خپل حکومت د Commitment باقاعده پابند یو- نه پوهیږم چه آئی جی پی سره به تر څومره پورے اختیار وی؟ بیا ئے دا خلق ډی آئی جی ته حواله کړل، هغه ډی آئی جی یو تجویز پیش کړو چه ستاسو دغلته څومره اډے دی، دغه اډے د دریو څلورو اډو پورے محدود شی او یو بل سره د په ملګرتیا کښ شریک شی- خیر دے، هم زور سستم د چلوی- تر دغے وخته پورے هم هغه اډو والا ورسره دا خبره اومنله چه خیر دے چه تاسو ته پرابلم دے، زمونږه په کاروبار کښ ګوتے مه وهئ، په کومے طریقه سره چه تاسو خپله مسئله حل کول غواړئ، تاسو ئے حل کړئ خو که ته زما داډے د مالک په حیثیت باندے زما حیثیت ختموے، ما ته نن وائے چه ته سرکاری زمکے ته تلے یے څکه تا له آرډر نه درکوم- ما سره خو اجازت شته کنه، ما له بل خائے بیا اجازت راکړه- نه، اډا به هم نه چلوے، دے خائے نه به هم اوځے، هلته

درکومه هم نه او ستا کاروبار ختم۔ نو ستاسو په وساطت زه سپیکر صاحب، دا خبره کوم چه درے سوه کسان په دے کښې ملازم وو نو درے سوه واړه کسان بیروزګاره شو۔ چه د دے طرف نه کوم Commitment شوے دے د هغه خلقو سره او دا کم سے کم د شلو کالو ما ته یاد دی او د دیرشو، پنځه دیرشو کالو کاروبار دے او زه دا زوړ وزیر چه کوم دے، وزیر ټرانسپورټ چه زوړ وزیر وو، دے په دے کښې لږ خبر هم دے، د ده تجربه هم شته او پخپله هم کاروباری دے او په دے دوران کښې د ده خبرے شوی هم دی نو زه حکومت ته دا خوست کوم چه کم سے کم لکه، زوړ وزیر، یوسف ایوب جی یادوم-------

ایک آواز، هغه خو عبدالسبحان دے، زوړ نه خوان۔

میاں افتخار حسین، "زوړ" نه مراد د محکمے زوړ یعنی 'Ex' یره، خدائے مو په نیکئ کړه۔ (قہقہے) ښه Young دے جی۔ د دے مثال جی یو زه درکومه چه د کوهاټ اډے اووتے، جی یو مثال ورکومه چه لنډ ئے ختم کړم، د کوهاټ اډے هم دغه رنګ اووتے، هم دغه رنګ په هغه سټینډ کښې هغوی ته خپل خپل خانے ملاؤ شو، هغوی د خانے د ټریفک مسئله هم حل شوه، هغوی ته خپل خانے هم ملاؤ شو، نو زه په دے بنیاد باندے وزیر صاحب ته او دے حکومت ته خواست کوم چه دا بے چینی د ختمه کړی او زر تر زره د دا مسئله حل کړی۔ مهربانی۔

جناب یوسف ایوب خان(وزیر بلدیات)، اجازت ہے سپیکر صاحب؟

جناب سپیکر، جی۔

وزیر بلدیات، میاں صاحب اور میں "تحریک نجات" کے دوران ڈیرہ اسماعیل خان کی ایک ہی بیرک میں دو مہینے رہے ہیں۔ میرا خیال ہے آج یہ ذرا خفا ہیں مجھ سے "زوړ وزیر" کہہ دیا ہے۔ پتہ نہیں ہے اس کا کیا مطلب ہے؟ (قہقہہ) سپیکر صاحب! یہ تین، چار دفعہ پہلے بھی اڈوں کے، ایک بیرک میں وہاں دو سو آدمی رہتے تھے (قہقہے) دو تین دفعہ پچھلے سال، ڈیڑھ سال کے دوران یہ چیز Raise ہوئی ہے Southern Districts کے جو اڈے تھے، ان اڈوں کے بارے میں اور ایک چیز پر سارا ہاؤس متفق تھا اور Specially

ہمارے شہر کے جو ایم پی ایز یہاں بیٹھے ہوئے ہیں ورنہ کوئی ایسا ایشو نہیں ہے۔ جہاں حاجی صاحب بیچ میں نہ بولے ہوں، آج وہ جان کر نہیں بول رہے Because شہر کیلئے میں سمجھتا ہوں کہ واقعی گورنمنٹ نے یہ ایک ایسا قدم اٹھایا ہے کہ تمام ہاؤس کو اسے Appreciate کرنا چاہئے۔ یہ نہ صرف ٹریفک کا پرابلم تھا بلکہ ہر آدمی کیلئے ایک تکلیف دہ مسئلہ تھا، Specially جو پشاور میں Enter ہوتے تھے اور یہ دکانیں جو کارپوریشن کی ہیں، یہ اڈوں کیلئے نہیں بنائی گئی تھیں، وہ Shops کا Design ہے۔ جو دکانیں بنائی گئی ہیں ان میں ستر ستر Seaters buses کھڑی کرنا، سب سے پہلے Illegality وہ تھی سپیکر صاحب۔ خیر میں میاں صاحب کو اس سلسلے میں Appreciate کرتا ہوں، یہ خود مانتے ہیں کہ واقعی ٹریفک پرابلم تھا اور ہم اپنی رضامندی سے ان نذر باغ کی دکانوں کو چھوڑ کر روڈ ویز ہاؤس میں Voluntarily گئے ہیں۔ سپیکر صاحب! تقریباً ایک سال پہلے جب ان کے ساتھ میٹنگز ہوئی تھیں، میں اس وقت ٹرانسپورٹ کو Look after کر رہا تھا، تو میرے ساتھ بھی Transporters voluntarily جانا چاہتا تھے۔ اب جب یہ ادھر شفٹ ہوئے ہیں، وہ گورنمنٹ کی پراپرٹی ہے۔ Normally تو چاہئے کہ دو اڈے پشاور میں بنے ہوئے ہیں، ایک ایم۔سی کا مین اڈہ ہے اور Southern Districts کیلئے کوہاٹ اڈہ ہے لیکن چونکہ یہ کہتے ہیں کہ ہماری Special قسم کی Vehicles ہیں، Airconditioned vehicles ہیں، یہاں Passengers different ہوتے ہیں یعنی جو بہت غریب آدمی ہیں، وہ جاتے ہیں ایم۔سی کے اڈے سے اور جو تھوڑا سا اپنے اوپر Extra خرچ کرنا چاہتے ہیں، ایک لگژری حاصل کرنا چاہتے ہیں، وہ ہمارے پاس آتے ہیں۔ یہ ویسے اپنے آپ کو ان سے علیحدہ Categorize ویسے کرتے ہیں حالانکہ ہے یہ بھی ٹرانسپورٹ، وہاں بھی بسیں چلتی ہیں، یہاں بھی بسیں ہیں، وہاں بھی کوسٹرز چلتی ہیں، یہاں بھی کوسٹرز چلتی ہیں لیکن اس کے باوجود ہم نے ان کو روڈ ویز ہاؤس میں شفٹ کر دیا ہے۔ اب جب یہ روڈ ویز ہاؤس میں شفٹ ہو گئے سپیکر صاحب، تو وہاں دو قسم کے، کیٹیگریز کے لوگ تھے۔ ایک طرف بارہ یا تیرہ، تیرہ اڈہ اونرز اور دوسری طرف جو ٹرانسپورٹ کے مالکان ہیں، ان کی ایک ایک بس بیس بیس، تیس تیس لاکھ روپے کی ہے۔ انہوں نے انوسٹمنٹ کی ہوئی ہے تو ہم جیسے ہی روڈ ویز ہاؤس گئے تو یہ مالکان سارے آ گئے۔ اب میں تھوڑا سا آپ کو Differentiate کرتا ہوں۔ تقریباً ستر یا پچھتر گاڑیاں جو اس سارے اڈے میں ہیں، وہ اڈہ اونرز کی ہیں اور اس کے علاوہ Hundred and forty three vehicles, buses

and coasters ایسی ہیں جن کے مالکان اڈے والے نہیں ہیں' انہوں نے کہا کہ ہمیں ان اڈے والوں کے حوالے مت کریں۔ یہ کس وجہ سے ہم سے ایک گاڑی نکالنے کے سات سات سو روپے لیتے ہیں' کبھی پانچ سو روپے اور کبھی تین سو؟ اور یہ حقیقت ہے اور میاں صاحب بھی' ظاہر ہے ان کا بزنس ہے' میں یہ نہیں کہتا کہ کوئی غلط کام ہے لیکن دکانوں میں Investment ہماری ہے اور اڈے انہوں نے کھولے ہوئے ہیں' بسیں کھڑی کرنے کی اجازت بھی نہیں ہے تو ہم کس لئے پانچ پانچ' سات سات سو دیں؟ چونکہ "روڈ ویز ہاؤس" گورنمنٹ کی پراپرٹی ہے' پچیس' تیس کروڑ روپے کی ریونیو کی Assessment ہے' یہ صوبائی حکومت کا اتنا بڑا Asset ہے۔ جس کیس کا انہوں نے Mention کیا ہے کہ کوئی عورت ہائیکورٹ میں گئی ہوئی ہے کہ یہ میری پراپرٹی ہے جس کی وجہ سے ابھی تک ہم اس کو فروخت نہیں کر سکے ورنہ اس کو تو ہم نے Privatize کرنا تھا۔ گورنمنٹ کی پراپرٹی ہے اور کسی شخص کی ذاتی پراپرٹی بھی ہو تو جب وہ کسی کو دیتا ہے تو ظاہر ہے .He expects good rent out of it تو وہ ہم نے پولیس ویلفیئر کے حوالے کر دی کہ پولیس اس کو Monitor کرے' اس کو چلائے۔ اب سپیکر صاحب' میں لوگوں کی بات کروں گا' میں' آپ یا ہم سے کوئی بھی' میرے خیال ہے کم اتفاق ہوتا ہے بدقسمتی سے کہ ان اڈوں پر خود جائیں اور دیکھیں لیکن ان کی بہت بُری حالت ہوتی ہے۔ ہم یہ چاہتے ہیں کہ "روڈ ویز ہاؤس اڈہ" کی Out look ایسی ہونی چاہئے جیسے ہمارا پشاور ائر پورٹ ہے' جس کیلئے صوبائی حکومت نے تقریباً اسی لاکھ روپیہ ذہن میں رکھا ہوا ہے کہ اس اڈے پر مزید لگائیں گے لوگوں کی سہولت کیلئے۔ بہترین قسم کے Waiting rooms ' جیسے ائرپورٹ پر بنے ہوئے ہیں' عورتوں اور مردوں کیلئے Toilet facilities' کینٹین' ریسٹورنٹ' ہر قسم کی Facilities ہونی چاہئے اور اس کیلئے ہم باقاعدہ Consultancy کریں گے' پروفیشنل آدمی سے ایڈوانس لی جائے گی کہ یہ لوگوں کو اس اڈے میں سہولت اور ایک اچھا Atmosphere کیسے فراہم کیا جائے گا؟ اڈوں میں آپ جائیں تو آپ دیکھتے ہوں گے کہ کتنا شور ہوتا ہے۔ بعض اوقات اچھے لوگ بھی ہوتے ہیں' بیچ میں عجیب و غریب قسم کے لوگ ڈنڈے لے کر لڑائیاں جھگڑے بھی کرتے ہیں' اور ,This is part of the game یہ اڈوں میں ہوتا ہے۔ تو یہ ہمارے ذہن میں تھا کہ ہمارے پشاور کے لوگوں کو ایک اچھی سہولت دی جائے اور I am sure کہ آپ بھی Appreciate کرتے ہیں۔ اب یہ انہوں نے Bays کی بات

کی ہے' یہ جتنے بارہ یا تیرہ اڈے والے ہیں' متفقہ طور پر ان کی غالباً ڈی آئی جی رینج کے ساتھ میٹنگ ہوئی ہے اور انہوں نے خود Agree کیا ہے' انہوں نے آپس میں اتفاق کیا ہے' اس چیز پر انہوں نے Agree کیا ہے کہ بجائے اس کے کہ ہم 13 Days آپ کو دیں' چار کیٹیگریز میں ان کو Devide کر دیا گیا ہے جس میں اے کیٹگری جو ایکسٹرا لگژری کوچز ہیں اور ایسی بسیں بھی ہیں جن کی قیمت ستر' ستر لاکھ روپے ہے' ان کا کرایہ بھی دوسری بسوں سے تھوڑا سا Different ہے۔ ظاہر ہے کوئی ایکسٹرا لگژری چاہتا ہے تو اس کو ایکسٹر لگژری کیلئے پندرہ' بیس یا پچاس روپے Extra pay کرنا پڑیں گے تو "اے کیٹیگری" وہ کر دی ہیں' ایک Bay وہ ہوگا۔ "کیٹیگری بی" میں وہ بسیں کھڑی کی جائیں گی۔ (ذرا میری بات توجہ سے سُنیں)۔ جو Lahore bound

(شور)

<u>جناب سپیکر</u>۔ واورئ جی، واورئ۔ .Please listen to him

<u>وزیر بلدیات</u>: جو Lahore bound buses ہیں' جو Via 'Motor Way' جاتی ہیں' وہ کیٹیگری بی میں آ جائیں گی۔ "کیٹیگری سی" میں پنجاب کی طرف جو پرانا جی ٹی روڈ ہے یعنی گوجر خان' گوجرانوالہ' اس پرانے جی ٹی روڈ سے جاتی ہیں' ان کا تیسرے نمبر کا Bay ہوگا اور چوتھے نمبر پر وہ تمام ٹرانسپورٹ جو Southern Districts یعنی ڈیرہ اسماعیل خان' ملتان' فیصل آباد' ایبٹ آباد' مینگورہ مختلف Routes سے جاتی ہیں' ان کا چوتھا اڈہ بنا دیا جائے گا تو یہ انہوں نے خود Agree کیا ہے۔ پولیس بھی اس پر متفق ہے اور اس کو انشاء اللہ ہم فوری طور پر Implement کرائیں گے اور غالباً میرا خیال ہے میاں صاحب بھی شاید اس میٹنگ میں ہوں یا نہ ہوں' مجھے نہیں پتہ لیکن یہ ٹرانسپورٹرز خود اس چیز پر متفق ہوئے ہیں اور خاص طور پر سپیکر صاحب' یہ یہاں ضروری ہے' صرف ان کو Facilitate کرنے کیلئے ہم یہ کر رہے ہیں ورنہ جو مالکان ہیں' وہ ابھی بھی اس چیز پر خوش نہیں ہیں لیکن ان لوگوں کا چونکہ پرانا کاروبار چل رہا تھا اور ظاہر ہے ان کا کاروبار ہے' اب ہماری تو یہ کوشش نہیں ہے کہ ان کا کاروبار بند ہو۔ ان کو Facilitate کرنے پر اب بھی Private owners پتہ نہیں' اتفاق کرتے ہیں یا نہیں کرتے لیکن ہماری طرف سے ان کو گرین سگنل ہے کہ ہم اس پر Agree کرتے ہیں۔ باقی آپ نے کوہاٹ اڈوں کی بات کی ہے کہ وہاں پولیس ویلفیئر نہیں ہے' Because this (Kohat Adda) is Provincial Government property اور ایم سی کا جو پرانا پشاور کا بس

سٹینڈ ہے، وہ بنایا ہی اس لئے گیا تھا۔ اگر یہ وہاں جاتے ہیں تو پولیس شاید ان سے ایک روپیہ بھی نہیں لے گی۔ جہاں دوسرے لوگ جاتے ہیں، دوسری بسیں جاتی ہیں یہ بھی جائیں، ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے لیکن چونکہ یہ ایک پراپرٹی ہے، ایک Asset ہے حکومت کا، تو کچھ پیسے ان کی اپنی رضامندی سے ہر Vehicle کیلئے، دو سو روپے بڑی گاڑیوں کیلئے اور غالباً ڈیڑھ سو روپے چھوٹی گاڑیوں کیلئے پولیس ویلفیئر کیلئے یہ دیں گے۔ شکریہ جی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! وزیر صاحب نے ایک عجیب بات کی ہے کہ یہ پراونشل گورنمنٹ کی بلڈنگ ہے اور ------------

جناب سپیکر، جی بہادر خان، څه وایئ تاسو؟

حاجی بہادر خان (دیر)، جناب سپیکر! دا باقی آنتم پاتے کیږی۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! یہ کل کیلئے پینڈنگ رکھ لیں۔

جناب محمد شعیب خان (ملاکنڈ)، نه جی، دا یوازے څه د هغوی اسمبلی خو نه ده۔ دوئ خو ناست وی۔ قسم په خدائے زمونږ په ډیره مشکله باندے دا یو کال اټینشن راغلے دے نو مونږ له وخت راکړئ کنه۔

جناب فرید خان طوفان، دا خو واورئ کنه۔ تاسو والا به راشی کنه۔

حاجی محمد عدیل، جناب سپیکر! استدعا یہ ہے کہ یہ گورنمنٹ کی بلڈنگ ہے، جیسے بھی ہے ایک زمانے میں بنائی گئی تھی، اپنے وقت میں یہ اچھی تھی، اب یہ پولیس ویلفیئر کہاں سے آگئی؟ اگر اس کا تمام منافع یا اس کا کرایہ گورنمنٹ آف "پختونخوا" کو دیا جاتا ہے تو وہ تو ٹھیک ہے لیکن پولیس ویلفیئر نے اپنے فنڈ سے تو یہ بلڈنگ نہیں بنائی ہے اور پولیس کے وہ افسران جو Look after کرتے ہیں، ان کو تنخواہ ملتی ہے۔ تو میں سمجھتا ہوں کہ یہ ایک غلط روایت ہے۔ اس کی تمام آمدن گورنمنٹ کو جانی چاہئے۔

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! یہ بلڈنگ جی ٹی ایس کی تھی اور جی ٹی ایس Dis-band ہو چکی ہے۔ یہ پراونشل گورنمنٹ کا Discretion ہے کہ وہ کوئی بلڈنگ جس ڈیپارٹمنٹ کے حوالے کرے، اس کو کوئی روک نہیں سکتا And it is absolutely legal.

حاجی محمد عدیل، نہیں، یہ گورنمنٹ کی بلڈنگ ہے اور اس کا پیسہ گورنمنٹ کو جانا چاہئے۔

جناب علی افضل خان جدون (وزیر قانون)، جناب پولیس بھی گورنمنٹ کا حصہ ہے۔

اسی صوبے کی پولیس ہے' باہر سے تو نہیں آئی۔

حاجی محمد عدیل، نہیں، آپ دیکھیں ناں، پولیس ویلفیئر ایک الگ چیز ہے، ان کی اپنی پنشن ہے، گریجوٹی ہے تو اس سے ہو، جیسے آرمی ویلفیئر ہے۔ اگر آپ ساری زمینیں ویلفیئر میں مختلف اداروں کو دیں تو پھر سیکرٹریٹ کے ملازمین کی ویلفیئر کیلئے بھی کوئی بلڈ نگ دے دیں' اسمبلی کے سیکرٹریٹ کو بھی -------------

Minister for Local Government: We are thinking about that also.

آہستہ آہستہ کریں گے ناں۔ حاجی صاحب' ساری ویلفیئر ایک ساتھ تو شروع نہیں کر سکتے۔

حاجی محمد عدیل، ایک طرف تو آپ Privatization کرتے ہیں اور دوسری طرف آپ سرکاری محکموں کی' ان کا مسئلہ تب حل ہوگا جب یہ گورنمنٹ کے پاس رہے۔

میاں افتخار حسین، زہ جناب سپیکر صاحب، رشتیا خبرہ دا دہ چہ پتہ نشتہ چہ چا تہ بہ څومرہ احساس د دے خبرے وی، دا ډیرہ Serious او سنجیدہ مسئلہ دہ۔ او دا پہ کوم طرز کښ چہ وزیر صاحب خبرہ اوکڕہ، دا خبرہ چہ گنی مینځ کښ د اډے والا دا پیسے ولے اخلی؟ نو ما د دے خبرے وضاحت اوکڕو۔ جناب سپیکر صاحب! د خبرے شکل بدلیږی۔ د دے خو دوہ شکلہ دی چہ یا خو وزیر صاحب داسے Surety ما لہ راکڕی چہ د هغے پہ مینځ کښ خبرے اوشی کہ د هغے خبرو رزلټ راونہ وتو نو چہ زہ دا حق محفوظ اوساتم، مطلب دا دے چہ زہ بیا دا خبرہ پہ اسمبلئ کښ---------

وزیر بلدیات، سپیکر صاحب! جو بات میں نے کی ہے، میں گورنمنٹ کی طرف Surety دیتا ہوں کہ جو میں نے Proposal دی ہے کہ یہ ہم کریں گے، I assure you on that. میٹنگ ان کی ہوگئی ہے، اڈے والے اور پولیس ویلفیئر والے، دونوں نے بیٹھ کر یہ چیزیں طے کی ہوئی ہیں اور میاں صاحب کو اس چیز کا پتہ ہے۔

میاں افتخار حسین، نہ، نہ جی سپیکر صاحب، دا خبرہ د اسمبلئ پہ فلور باندے کیږی۔ سبا بہ هر رنگہ خبرہ راځی۔ داسے خبرہ دہ چہ زہ وایم چہ دا خبرے شوے دی او پہ دے عمل نہ کیږی۔ بل زہ دا خبرہ کومہ جی یو خو کہ د بحث خبرہ وی نو زہ وایمہ چہ ایډمټ د شی او پہ دے د پورہ بحث اوشی او کہ داسے نہ وی جی نو د دے Surety ---------

جناب سپیکر، دومره بحث پرے اوشو چه نورد دے نه زیاتی بحث په دے باندے نه شی کیدے ---------

میاں افتخارحسین، د دے بحث خو یو لا حاصل بحث وو۔

جناب سپیکر، تاسو په دے طریقه ځئ چه څه د رولز طریقه وی۔ یا خو ایډجرنمنټ موشن چه تاسو Move کړئ نو بیا په هغه وخت خبره کوئ۔ او هغه چوده کسان دی، که هغه پاځی، هغه به دغه کوی دلته تاسو Full fledged بحث اوکړئ، هر یو راپاڅئ، بحث پرے کوئ۔ هر یو راپاڅئ، بحث پرے کوئ او بیا واییٔ بحث ته نے ایډمټ کړئ، ?Why دا اسمبلی ده که دا ګپ دے؟

No, I will not admit it for the discussion.

میاں افتخارحسین، نه نه جی، داسے خبره نه ده۔ نه نه جی، مه نے ایډمټ کوئ جی۔ داسے خبره نه ده۔ یوه خبره جی چه زه خپله خبره واضحه کړم، د ګورنمنټ دطرف نه بل رنګه خبره راغله، د مسئلے حل پکښ را اونه وتو نو تش دبحث د پاره خو هډو څه مسئله نه شوه جی۔

جناب سپیکر، د مسئلے حل چه را او نه ځی، ګورنمنټ درته یو Assurance درګړو که حل نے راو نه وتو نو بیا شل طریقے دی، په هغے باندے ته بیا راتلے شے۔ په تا باندے څه پابندی ده؟ څه پابندی خو نشته دے په تا باندے۔

میاں افتخارحسین، ښه جی، داسے ده چه دا خبرے چه کومے شوی دی، لکه دوئ مینځ کښ د مالکانو خبره کوی، د مالکانو حیثیت چه هلته مالکانه حقوق تسلیم شی، په دے Commitment باندے دوئ وتے دی۔ دا هلته د هغوی حیثیت تسلیمول دی۔ کوم بس چه د چا سره نه چلیږی، هغوی باندے هیڅ پابندی نشته دے۔ که حکومت د هغے د پاره خان له خپل Arrangement کوی، شل ځله د اوکړی خو چه کوم خلق نے اوخښکلی دی او دوئ ورسره وعده کړے ده، د هغوی مالکانه حقوق خو به تسلیموی۔ نو که د دے Surety وی نو ټهیک ده جی، بس دوئ نے چه بیا په کومه طریقه وانی، د خبرو څه طریقه به وی، که داسے خبره اوشوه چه بس، اوُ به شی او بیا به زه بله اسمبلئ کښ دا خبره اوچتوم نو د هغے خو شپږ میاشتے .Already تیرے شوی وی۔

وزیر بلدیات، میں نے تو یہ چار Bays کا بتا دیا ہے، یہ ہم کریں گے۔ اس پر ان کو مطمئن ہونا چاہئے، I assure you on that -

جناب سپیکر، زما خیال دے چه دا اوس پینځه 'Call Attention Notices' دی، نو که زر زر کول غواړئ نو زه درته، نورو هم (شور) او که Carried over نے کړو؟ (شور)

(آوازیں، Carried over نے کړئ۔)

توجہ دلاؤ نوٹس

جناب سپیکر، Carried over کړو۔ بیا یو دوه گهنټے به نور ناست یمه، بنه جی Haji Bahadar Khan, MPA, to please move his 'Call Attention Notice' No. 673.

حاجی بہادر خان (دیر)، شکریہ، سپیکر صاحب۔ "جناب سپیکر صاحب! میں آپ کی وساطت سے ہاؤس کی توجہ ایک عوامی مسئلے کے طرف دلانا چاہتا ہوں کہ بلدیات ڈسٹرکٹ کونسل فنڈز سے پچیس لاکھ روپے کی منظوری ہوئی تھی اور اب فنڈ بند کر دیا گیا ہے، بحث کی جائے"۔

جناب والا! دیره اهمه مسئله ده۔

جناب سپیکر، یو منټ There will be no piont of order and there will be no discussion on these 'Call Attention Notices', only the mover will move and the Minister will reply and only one option is left to that mover and no one will speak.

حاجی بہادر خان (دیر)، جناب والا! د دسترکټ فنډ مسئله ده۔ ما ته په تیر شوی کال کښې فنډ الاټ شوے وو، ریلیز شوے وو۔ سیکرټری صاحب او ایډمنسټریټر باقاعده ما ته په دے کښې دا کاپی کړے ده چه ستا بتیس سکیمونه منظور شو او مونږه ------

چه ستا بتیس سکیمونه منظور شو او مونږه اخبار ته اولیږل، لکه ټینډر ته مو اولیږل او ټینډر نے اوشو۔ ټینډر شوی سکیمونه زما کینسل شو او هغه پیسے نے راواخستلے، په دیر کښې نے دوه کسانو له ورکړلے۔ چونکه په

دےباندے زما استحقاق هم مجروح شوے دے، ما تاسو ته وینا کړے وه خو زه ستاسو په وساطت دا درخواست کومه چه زما دا کوم سکیمونه منظور شوی وو، دے سکیمونو ته د ما له بیرته په دسترکټ کونسل کښې پیسے راکړی او دا د منظور کړی او اُو د کړی۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

جناب یوسف ایوب خان(وزیر بلدیات)، جناب سپیکر صاحب! پچھلے سال 1997-98 کے اے۔ ڈی۔ پی میں پہلے Reflect کیا گیا یہ ڈیویلپمنٹ فنڈ پچھتر لاکھ روپے۔ کوئی ایکسپورٹ ٹیکس یا کسی Dispute کے مسئلے میں That fund was reduced to 57 lac rupees جس کی وجہ سے ان کا یہ Delay ہوگیا۔ In the mean time ہم نے Ban impose کر دیا Developmental Funds پر۔ ابھی وہ Ban اٹھایا ہے تو میرا خیال ہے پچھلے ہفتے ان کو پہلی Instalment پانچ لاکھ روپے کی میں نے خود ریلیز کروائی ہے اور That process is going on and inshallah we will facilitate him.

حاجی بہادر خان، ما عرض کولو جی، ته اودریږه چه دا خبره خو لږه سر ته اورسی اوس کنه۔ سر! تاسو د هغه تیر شوے کارروائی زور زمونږ نه مه اوباځئ۔ ما دا عرض کو جی چه ما له د دا Surety راکړی چه په دے راروان کښې د راله خیر دے راکړی خو کم از کم چه دا کوم ایډمنسټریټر ما ته کاپی کړے ده، د دے باقاعده ما سره ثبوت شته دے۔ دا درے ځلور کاپئ دی راسره۔

جناب سپیکر، بهادر خان! منسټر صاحب تاسو ته دا خبره اوکړه، هغوی وائی چه پینځه لکهه روپئ مو ورته ریلیز کړے دی او باقی هم ورته ریلیز کوو، نو زما خیال دے .This is sufficient

حاجی بہادر خان، نو بس دا Surety د راکړی چه دا نورے به درته زه ریلیز کومه۔ بس ټهیک ده۔

جناب سپیکر، خو هم دغه وائی کنه چه په مزه په مزه درته ریلیز کومه کنه۔

حاجی بہادر خان، په دے کال کښې د راته اوکړی سر، نو دا د راته اووائی، په دے کال کښې د راته اوکړی، دا پچیس لاکھ روپئ د ما ته پوره کړی۔

وزیر بلدیات، دیکھیئے جی، Off hand مجھے کیا پتہ ہے کہ اس کونسل میں پانچ لاکھ پڑے

ہیں، پچاس لاکھ پڑے ہیں یا کروڑ پڑا ہوا ہے، تو میں کیسے کہدوں کہ میں پچیس لاکھ دے دوں گا؛ کل دے نہ سکوں تو؛

حاجی بہادر خان، پچیس لاکھ روپو پورے زما شولے، کہ د باقی زیاتے کمے وی نو خیر دے۔

وزیر بلدیات، جتنا اس کونسل کا Developmental fund ہے، اس کے مطابق دوں گا۔ نہ جی، میں نے تقریباً پانچ لاکھ روپئ ان کو دیئے ہیں، I think he should be satisfied for the time being. ہمارے اپنے Treasury Benches کے لوگ بیٹھے ہیں، ان سے پوچھیں، ابھی تک کسی کو بھی ریلیز نہیں ہوئے ہیں، میرے اپنے حلقے کے فنڈز ریلیز نہیں ہوئے ہیں، ان کے ریلیز ہو گئے ہیں۔

جناب سپیکر، کہ Funds available وی کنہ، کہ Available وی، ھغہ وانی ھاں جی۔

حاجی بہادر خان، جناب! یو عرض کومہ جی، دا د ډسټرکټ کونسل فنډ چہ دے، دا زمونږ د چونگی محصول روپئ دی۔ د ھرے حلقے خپل خپل حق دے، دہ چہ ما تہ پانچ لاکھ روپئ ریلیز کړے دی نو دا نے پہ دے سگنی فنډ کښ ما تہ ریلیز کړے، پہ تیر شوی کښ خو خے زما نہ اغستے دی۔ زہ ھغہ وایمہ چہ ھغہ تیر شوے د ما تہ اوس راکړی۔ لکہ دا باقاعدہ ما تہ چھټئ شوے دہ، گنی پہ دے زہ کورټ تہ ھم تلے شم۔ دا زما حق دے۔

جناب سپیکر، آپ دیکھ لیں، ان کا مسئلہ Solve کرلیں اگر وہ Possible ہو تو کچھ کر لیں پھر۔ ٹھیک شوہ جی؟

حاجی بہادر خان، گنی کمیټئ تہ نے حوالہ کړئ۔ دا د بیا د بلدیاتو سټینډنگ کمیټئ تہ لاړشی۔

جناب سپیکر، بہادر خان! داسے کار اوکړئ کنہ چہ فی الحال خو تاسو تہ پانچ لاکھ روپئ ریلیز شوے دی۔ دا تہ پہ خپل حساب کښ ھم پہ زړہ کښ گنړہ، تہ بار بار نوے ورتہ څہ لہ یادوے؟ ھغوی وانی چہ پہ ھغہ کښ ستاسو د ډسټرکټ کونسل فنډ کہ پیسے وے نو Definitely زہ بہ ورتہ دا ریلیز کوم۔ بیا پرے چہ څہ کوے۔ Mr. Zareen Gul Khan, MPA, to please move his

'Call Attention Notice' No. 680. Zareen Gul Khan!

وزیر بلدیات: جناب سپیکر! پریس والے لوگ سب چلے گئے ہیں۔ اب یہ بھی جا رہے ہیں اور There is no one, --------

جناب زرین گل: شکریہ۔ "محترم سپیکر صاحب! میں حکومت کی توجہ اس جانب مبذول کرانا چاہتا ہوں کہ مانسہرہ ویلج سپورٹ پروگرام کے تحت سات ماہ قبل جن روڈوں کا سروے کیا گیا ہے، اس پر آج تک کام شروع نہیں کیا جا سکا۔ لہٰذا حکومت اس جانب توجہ دے تاکہ اس پر کام شروع کیا جا سکے"۔

محترم سپیکر صاحب! مانسہرہ ویلج سپورټ پروګرام چه دے، دا اسلامی بینک، ایشین ډیویلپمنټ بینک سپانسر کوی۔ د دے متعلق زما دا وینا وه چه په کالا ډهاکه کښ د مجاهدین پلوسه روډ چوده کلومیټر کومه سروے شوے وه، هغه ضلع بونیر او ضلع مانسهره ترمینځه لنک کول وو۔ نو زه ستاسو په وساطت وزیر صاحب ته وایم چه دا Expedite کړی۔ که د ډالر څه مسئله وی یا څه نور څه خبره وی چه هغه --------

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر بلدیات: جناب سپیکر صاحب! یہ تو پی اینڈ ڈی کا ہے تاہم اس روڈ کے بارے میں مجھے ذاتی طور پر علم ہے۔ زرین خان اور ہماری مشترکہ کوششوں سے گزشتہ عرصے میں یہ ہم نے Sanction کروایا تھا۔ This will be the only link to Kala Dhaka from Mansehra اور یہ ڈائریکٹ گدون اور بونیر کے ساتھ لنک کرے گا۔ یہ بہت ہی Important روڈ ہے اور میرے علم میں ایسی کوئی چیز نہیں ہے کہ اس روڈ کو کینسل کیا گیا ہے۔ یہ تو حکومت کے اپنے Directives ہیں کہ First priority پر مانسہرہ ویلج سپورٹ پروگرام میں اس کو بنایا جائے۔ میرا خیال ہے ایسی کوئی رکاوٹ نہیں ہے، نہ انہوں نے کوئی بات کی ہے۔ اگر اس کی Speed تھوڑی Slow ہے یا Process slow ہے تو انشاءاللہ ہم ان سے کہہ دیں گے کہ اس کو Expedite کریں۔

Mr. Speaker: Mr. Bashir Ahmad Bilour, MPA,to please move his 'Call Attention Notice' No. 689.

جناب بشیر احمد بلور: مہربانی۔ "سپیکر صاحب! گورنمنٹ گرلز پرائمری سکول یکہ توت کو

کرایہ کے مکان سے خالی کرزوا لیا گیا ہے، اس سکول کو تحصیل گور گھٹڑی کے میدان میں شفٹ کیا گیا ہے اور وہاں پر پانی کی ٹینکی توڑی جا رہی ہے جس کی وجہ سے ارد گرد مٹی کے گرنے سے بچوں کی صحت کو سخت خطرہ ہے۔ گورنمنٹ گرلز پرائمری سکول یکہ توت، حلقہ "پی ایف۔ون" سے "پی ایف۔ٹو" کو منتقل کرنے سے بچوں کو سکول آنے جانے میں مشکلات پیش آتی ہیں اور تعلیم حاصل کرنے میں بھی مشکلات پیش آ رہی ہیں"۔

جناب سپیکر صاحب! دا زما په حلقه کښې یو سکول دے او ډیر زیات خسته حال وو نو د هغے د پاره دویٔ هغه ماشومان گور گهټړئ ته شفټ کړے وو خو بیا دا ولے چه یو میاشت اوشوه د دے کال اټینشن نوټس، هغه نه پس مونږ کوشش اوکړو د دے د پاره مونږ د کرایه یو خانے واغستلو، ماشومان هلته شفټ شول۔ صرف حکومت ته دا خواست کوم چه ما ته د دا Surety راکړی چه کوم سکول چه دے، د دے د Reconstuction د پاره یا هغه ټهیک کولو د پاره یا د هغه مرمت کولو د پاره حکومت څه اراده لری که نه لری؟

<u>جناب سپیکر</u>، جی!

<u>وزیر تعلیم</u>، کوم چه کال اټینشن نوټس وو، هغه مسئله خو حل شوه خکه چه سکول بیا واپس په هغه خانے کښې خپل Building ته راغے۔ خو چه کوم خانے پورے د Permanent building تعلق دے نو هغه مونږ به انشاء الله ډیر زر Take up کړو۔

<u>جناب محمد اورنگزیب خان</u>، محترم سپیکر صاحب! ہمیں ابھی تک کل کا ایجنڈا نہیں ملا۔

<u>جناب سپیکر</u>، ولے ایجنډا نه ده تقسیم شوے؟

<u>جناب محمد اورنگزیب خان</u>، جناب! ابھی تک Question and answers نہیں ملے۔

<u>جناب سپیکر</u>، ایجنډا ولے نه ده تقسیم شوے او سه پورے؟

Honourable Muhammad Shoaib Khan, MPA, to please move his 'Call Attention Notice' No. 690.

<u>جناب محمد شعیب خان</u>، شکریہ، سپیکر صاحب۔ "جناب سپیکر صاحب! از راہ کرم ایوان کی کارروائی روک کر اس اہم مسئلے پر بحث کی اجازت دی جائے کہ گورنمنٹ ڈگری کالج تھانہ ملاکنڈ ایجنسی میں طلباء کی تعداد کافی زیادہ ہے، نیز ساری ایجنسی میں یہی ایک ڈگری کالج

ہے اور علاقے کی آبادی بھی کافی زیادہ ہے، لہٰذا مذکورہ کالج میں درج ذیل مضامین کی
ٹ گریجویٹ کلاسز کا اجراء کیا جائے۔ میتھس، پولیٹیکل سائنس، ہسٹری، اسلامیات اور
ٹو"۔

جناب سپیکر صاحب! زما خو څه ډیره وړه غوندے مطالبه ده او د
زیر صاحب نه هم دا توقع ساتم چه په دے به هدو ماسره نوره خبره او نه
ړی خو چه دا کومے خبرے ما اوکړے او ما ته چه دلته اووائی چه او، ستا دا
کار اوشو۔

Mr. Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! دا چه د کومو Subjects دوئ ذکر اوکړو،
Maths، پولیتیکل سائنس، هسټری، اسلامیات او پښتو، نو د Maths خو
به انشاء الله فوری طور باندے چالو شی او پولیتیکل سائنس، هسټری،
اسلامیات، پښتو، د دوئ خبره صحیح ده، واقعی دغه ځائے ضرورت دے خو
چونکه Financial implications involve دی، نوی Posts به Sanction
کیږی نو دا به انشاء الله مونږه فنانس ډیپارټمنټ سره ډیر زر Take up کوؤ۔
جناب سپیکر، تاسو یو سوال کړے وو چه ایجنډا نه ده تقسیم شوے نو ایجنډا
ټوله تقسیم شوے ده - Now I will ask the Honourable Minister for Food
چه ستاسو Answers نه دی راغلی ځکه صبا به د Questions څه Position
کیږی؟

جناب عغفور خان جدون (وزیر خوراک)، مونږ ایجنډا تقسیم کړے ده جی او مونږه
دوه سوه کاپیانے وئیلے دی، دا خو باقاعده اسمبلی سیکرټریټ ته به راغلی
وی۔

جناب سپیکر، جی تاسو ټولو منسټرانو صاحبانو ته دا Request دے چه خپل
خپل ډیپارټمنټ ته اووایئ چه دا لږ په وخت باندے راليږی ځکه دا ایجنډا
تقسیم شوے ده او هغه هغه دے پاځیدو او خبره نے پرے اوکړه۔

جناب محمد اورنگزیب خان، محترم سپیکر صاحب! ما خو تپوس کړے دے جی۔

وزیر خوراک، سبا د پاره دوه گهنټے بنه ټائم ورله ورکړئ چه د زړه بهراس

اوباسی په دے فوډ باندے۔

جناب محمد اورنگزیب خان، ما جی پوښتنه کړے ده، هغوی وائی چه د ډيپارټمنټ نه اوسه پورے نه دی راغلی جی۔

جناب سپیکر، ټانم به پوره یوه گهنټه درکوم۔ بس تاسو د ټانم نه اوس ناجائزه فائده واغستله۔ زه خو مونځ کومه او تاسو په ما باندے مونځ قضا کوئ۔

جناب محمد شعیب خان، جی زما په خبرو کښې بیا هم ټول راخی او Interference کوی۔ وزیر صاحب د ما ته ------

حاجی محمد عدیل، سپیکر صاحب! اگر آپ نماز پڑھنے جاتے ہیں تو -----------

(آوازیں، میں موجود ہوں۔)

جناب محمد شعیب خان، سپیکر صاحب! وزیر صاحب د سوات دے او هلته انګلش او ورسره سائنس، هغه ټول دوئ اغستے دی، زه خو دومره نه غوارم۔ زما خیال دے چه Maths او پولیټیکل سائنس خیر که نه وی نو دا هسټری، اسلامیات او پښتو خو د راته اوکړی۔

جناب سپیکر، هغه خو درته اوونیل چه زه کوشش کوم چه زر تر زره نے اوکړم۔

جناب محمد شعیب خان، کوشش نشته جی، چه فنانس ته خبره اورسی، چه فنانس ته خبره لاړه نو بیا ---------

جناب سپیکر، فنانس نه بغیر خو څه کیدے نه شی۔ چه فنانس سره خبره او نه کړی او Financial sanction نه وی نو هلته بے تنخواه پرے څوک کوی نوکری؟ بے تنخواه پرے خو څوک نوکری نه کوی کنه زور وره۔

وزیر اطلاعات، سپیکر صاحب! دے د چیمبر ته لاړشی، خان به بیا مطمئن کړی، خبره به ورله اوکړی، خبره به خلاصه کړی۔

جناب محمد شعیب خان، زه جی د دے جواب نه مطمئن نه یم او بالکل ترے مطمئن نه یم جی۔

جناب سپیکر، د عبدالسبحان د جواب نه خو مطمئن یے کنه۔

جناب محمد شعیب خان، نه جی، زه نور کښینم، ولے چه ما دومره ورځے

صبر اوکړو، په مینځ کښې یو رادانګی او بل رادانګی نو دا اوس زیاتے دے جی۔ دوئ خو دے مینګوره ته خپل په شریکه اوړی۔ روډونه دوئ له ځی، سکولونه دوئ له ځی، یونیورسټیانے دوئ له ځی ---------

وزیر بلدیات: ایسے تو اسمبلی ختم نہیں ہو رہی، بہتر ہے کہ واک آوٹ ہو جائے۔

جناب سپیکر: اسفندیار! راویغواړه، خان سره مطمئن نے کړه، ورسره خبره اوکړه۔ (قہقہے)

جناب احمد حسن خان: هغه دا نه دی وئیلے جناب سپیکر۔ هغه دا نه دی وئیلے چه زه د منسټر صاحب نه مطمئن نه یم، هغه وائی چه زه د سوال جواب نه مطمئن نه یم۔

جناب سپیکر: زه هم د دے سوال خبره کومه۔

میاں افتخار حسین: سپیکر صاحب! که غټے غټے مسئلے په ملاقات حل کیږی نو څه بدیت دے؟

جناب محمد شعیب خان: میاں صاحب! تا خو نورے خبرے خپلے اوکړے، تقریباً درے پاؤه وخت خو تا فلور واغستو۔ اوس موږ غریبانانو له هم پریږده کنه یار، مهربانی بس ته پریږده کنه چه زه هغه سره خبره اوکړم۔

جناب سپیکر: ستاسو د خبرے جواب درکوی۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! شعیب خان زموږ مشر دے، زموږه د هغه علاقے تعلق هم په خپل ځائے دے۔ زما په خیال ما خو ډیر آسان جواب د دے ورکړو چه میتهس (Maths) خو به فوری طور باندے موږه شروع کړو ځکه دے کښې Financial implications involve نه دی خو دا نور مخلور Subjects چه دی، که دے له شعیب خان چرته داسے استاذان راولی چه هغه تنخواه نه غواړی نو سبا نه به ئے شروع کړو او که بالفرض د تنخواه خبره وی نو هغه به موږه د فنانس سره Take up کړو او انشاء الله او به شی۔

جناب محمد شعیب خان: باچا، ګوره یوه خبره ده، دے نه زه مطمئن نه یم او ته چه څنګه وائے، په هغه طریقه زه بالکل مطمئن نه یم۔ زه نه کښینم۔ ته خو چه کوم دے، سکولونه راتښتوے، هسپتالونه راتښتوے، نو زموږ -----

Mr. Speaker: Mr. Farid Khan Toofan, MPA, to please move his 'Call Attention Notice' No. 728. Farid Khan Toofan, MPA, please.

جناب فرید خان طوفان، جناب سپیکر صاحب! ستاسو ډيره مهرباني، شکريه۔ زه جي تاسو ته يو عرض کول غواړمه که تاسو ما ته اوکتل۔ دا کال اتينشن چه دے، زه صفا خبره کوم، دا ما جي يو غرض لاندے وړکړے دے او هغه غرض زما نه پوره کيږي۔ پريس والا ټول لاړل خو اوس به زه جي تاسو ته خواست کومه چه دا زما کوم کال اتينشن راشي او په دے باندے د ګورنمنټ طرف نه څه Reaction راشي چه په کم ازکم سبا د اسمبلئ د طرف نه يو پريس ريليز کښ دا زمونږه د دے پريس د ټلو نه پس چه کال اتينشن باندے کومے خبرے شوی دی چه دا په اخبارکښ راشي۔ د دے يو وجه ده جي۔ خکه ما دا اووئيل چه صفا خبره کومه چه دا کرک ضلع چه کومه ده__ زه به اول دا Read out کومه، بيا به خبره اوکړم۔

"جناب سپیکر! میرے حلقے کے متعلق اس ایوان میں یہ وعدہ کیا گیا تھا کہ ایک ڈگری کالج برائے طالبات تعمیر کیا جائے گا مگر ابھی تک اس وعدے پر عمل نہیں ہوا۔ مجھے توجہ دلاؤ نوٹس پیش کرنے کی اجازت دی جائے"۔

جناب سپيکر! زه ډير مودبانه طريقه سره تاسو په وساطت سره دا خبره په هاؤس کښ پيش کومه چه کرک ضلع چه کومه ده، دا د دے صوبے د ټولو نه پسمانده ترين ضلع ده خو د دے ضلعے د خلقو د تعليم سره دلچسپي او تعليمي معيار چه کوم دے، هغه په دے صوبه کښ د ټولو نه زياد دے۔ جناب سپيکر صاحب! په کرک ضلع کښ د جينکو کالج نشته۔ اوس دا واحد يوه ضلع ده په صوبه کښ، يو به کوهستان داسے ضلع وي چه په هغے کښ د جينکو کالج نشته دے۔ اوس اوس زمونږ وزير اعلئ صاحب بنوں ته تلے وو، د دويم کالج افتتاح ئے کړے ده۔ دا کوم کال اتينشن چه ما پيش کړے دے، زه د دے په باره کښ حکومت ته چه کوم تجويزونه پيش کول غواړمه چه د حکومت په دے باندے صرف د پوسټونو سينکشن کولو نه بغير نورخرچ اخراجات هم نه راځي۔ جناب، د ايجوکيشن په سلسله کښ کال اتينشن دے او زمونږ د آنريبل

نوجوان منسټر صاحب هډو توجه نشته دے خبرے ته۔ جناب سپیکر صاحب! ــــــــــــ

جناب احمد حسن خان، جناب سپیکر! د کار د ویستو څومره طریقه ورځی۔ چه کار پرېدے وو نو ده ورته جونیئر منسټر وئیلو۔ چه اوس د ده خپله خیره ده نو "نوجوان منسټر صاحب" وائی۔ (قہقہے)

جناب فرید خان طوفان، دا جی 1993 کښې زمونږه موجوده پرائم منسټر، نواز شریف صاحب چه په Visit باندے کرک ته لاړو، هغه وخت ئے په 8 فروری 1992 باندے د جینکو د پاره کالج د منظورئ اعلان کړے وو او د هغے د پاره ئے باقاعده Directive جاری کړے وه۔ بیا بد قسمتئ سره هغه حکومت په 1993 کښې ختم شو نو اوس په دے تیر سیشن کښې یو کال اټینشن باندے ما دا خبره کړے وه۔ نو هغه وخت منسټر صاحب چه کوم وو، کنډی صاحب، هغوی دا وعده ما سره کړے وه چه مونږ به په کرک کښې د جینکو کالج کهلاوو۔ جناب سپیکر صاحب! که کرک کښې دے نوے کالج خلاصوی، نوے Building جوړه وی نو د ملک د معاشی حالاتو په رنړا کښې دوئ دا خبره ما ته کولے شی چه زمونږه وسائل کم دی، چه کله وسائل پیدا شی، نو داسے صورتحال په کرک کښې نه دے۔ کرک کښې د Elementary Female College building جوړ دے۔ جناب سپیکر صاحب! دا Building په 1995 کښې مکمل شوے دے او په دے باندے دو کروړ، څورانوے لاکھ روپئ یعنی تقریباً تین کروړ روپئ لګیدلی دی۔ په دے Building کښې جناب سپیکر صاحب، Main Building چه کوم دے، د هغے نه علاوه د جینکو د پاتے کیدو د پاره 200 Beds Hostel پکښې شتے، Bachelors' Hostel پکښې جدا دے، د سټاف د پاره Building ولاړ دے۔ جناب سپیکر صاحب! زما مطلب دا دے چه کرک کښې د Female د پاره د ایلیمنټری کالج Building جوړ دے۔ په 1995 کښې Complete شوے دے او ستاسو د پاره چه کوم Building جوړ شی او بیا بند پاتے شی، هغه خرابیږی، تباه کیږی۔ اوس خو دے Building کښې که حکومت ایلیمنټری کالج شروع کوی نو ئے هم شروع کولے شی او ورسره د جینکو ډګری کالج هم شروع کیدے شی۔ زه به په ریکارډ باندے دا خبره راولمه چه زمونږ چیف منسټر

صاحب په تیر کال کښې په ټوله صوبه کښې یو کالج چه کوم سینکشن کړے وو نو زه د هغې د پاره د هغوی شکریه ادا کومه چه هغه نے زمونږه په صابر آباد کښې مونږ له یو کالج For Boys سینکشن کړے وو خو هغه وخت کښې هغوی ما سره دا وعده کړے وه چه زه به که خیر وی، دوه میاشتے پس په دے Building کښې تا ته د جینکو د پاره ډگری کالج شروع کړمه۔ اوس زما جی معلومات دا دی او د دے د پاره ما دا شے واضح کړے دے چه دوئ ما سره Commitment کړے وو، منسټر صاحب Commitment اوکړو، او نے نه کړو۔ اوس د هغه کالج Building ولاړ دے، زما دومره خواست دے چه چیف منسټر صاحب روان دے کرک ته، اصلی خبره دا ده چه چیف منسټر صاحب روان دے کرک ته، ما سره Commitment شوے دے او هغه ایسار کړے شوے دے، زه وایمه چه هغه پښتو کښې وائی چه "زما لالے د جوړ شی چه په هر څه وی" زه وایمه چه Building تیار دے، کالج د چیف منسټر صاحب Announce کړی خو ما ته د په دے خانے کښې Surety راکړی، گارنټی د راکړی چه دا گرلز ډگری کالج چه کوم دے، دا به مونږ به کرک کښې په دے Building کښې چه د Female د پاره ایلیمنټری کالج Building جوړ دے، هغه هم پکښې چلیدے شی، دا هم پکښې چلیدے شی، پوسټونه ورته سینکشن کړی۔ دے د پاره یو خواست مے دے چه په دے باندے د منسټر صاحب، بغیر د پیسے علاج به ورته اوښایمه چه په دے کښې به کنجوسی نه کوی او د دے Surety د په دے هاؤس کښې ما له راکړی۔

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! بنوں کښې چه دا دویم ډگری کالج کهلاؤ شوے دے، دا یو سکیم مونږه شروع کړے دے چه کوم خانے کښې زاړه Buildings وی لکه بنوں کښې اوس یو سکول وو چه کوم په 1919 کښې جوړ شوے وو، خالصه د سیکهانو څه سکول وو، د تیر شوی څو کالو نه داسے بیابان پروت وو، اتیا کمرے وے پکښې نو مونږه داسے یو Effort شروع کړے دے چه هغه Utilize کړو او چه کوم خانے کښې کالجونه نه وی یا کوم خانے کښې واړه زیات وی په کالجونو کښې، نو چه هغه خانے کښې سپلیمنټری کالج Provide کړو یا چه کوم خانے نه وی نو هلته نوے کالج جوړ شی او چه کوم

ځائے پورے چه د Staff sanction تعلق دے نو په هغه کالجونو کښې مونږه لکه اکثر تاسو به کتلی وي د کالجونو ټیچران وي نو نن نے یو لیکچرر وي، بیا نے صبا بل وي او بیا دوه ورځے نه وي بیا دویمه ورځ وي، نو کوشش مو کړے دے چه کوم ځائے کښې د کیمسټرئ درے درے ټیچران وي نو د هغه ځائے نه دوه را اوشوکوو، چه کوم ځائے کښې دوه دوه وي، د هغه ځائے نه یو را اوشوکوو، نو دا Surplus ټیچران ترے راویستے شوي دي او بنوں کالج داسے کهلاؤ شوے دے۔ داسے په "گلشن رحمان" کښې گرلز کالج اوس اوس تیرشوے یو دوه هفتو کښې به کهلاؤ شوے وي، یو به په ایبټ آباد کښې کهلاویږي او داسے زمونږه پروگرام دے چه په پوره صوبه کښې په دے لیول باندے دا کالجونه کهلاؤ شي۔ کوم ځائے پورے چه د بنوں د دے گرلز ډگری کالج تعلق دے ، دا (GECTs) 'Government Elementary College for Teachers' یو شپږ داسے جوړ شوي دي په ثابته صوبه کښې چه کوم اوسه پورے لکه Planning ورله داسےشوے دے چه په دے کښې به Teachers training کیدو۔ Teachers training له هغه میعار ته نه دے رسیدلے نو دا اوسه پورے خالي پراته دي۔ خوهغه Teachers Training Programme چه دے، هغه په خپل طرف په طریقے باندے روان دے او چه دا کوم کالجونه جوړ شوي دي، په دے کښې به انشاء الله ټیچرز Train کیږي۔ خو چه اوس کوم دوئ خبره اوکړه چونکه هغه کالج ،جی سی ټی چه دے، هغه ډیر غټ دے او په هغے کښې درے بلاکس دي نو مونږه ایجوکیشن ډیپارټمنټ دا Proposal لیږلے دے فنانس ډیپارټمنټ ته چه په دے درے بلاکس کښې کم از کم په یو بلاک کښې چه دا گرلز ډگری کالج کهلاو شي۔ مونږه فنانس ته دا لیږلے دے۔ جی دا زما سره چهټئ ده، زمونږه ډیمانډ دے۔ چه کله فنانس مونږه ته دا پوسټونه راکړل، مونږه د ایجوکیشن ډیپارټمنټ د طرف نه خپل ډیمانډ لیږلے دے او چه څنگه فنانس دا پوسټونه مونږ له راکړل نو انشاء الله امید دے چه دا کالج به زر چالو شي او څنگه چه فرید خان خبره اوکړه۔ Financial implications in terms of hardware پکښې دومره زیات نشته خو صرف د سټاف د حده پورے د Sanction خبره ده۔ مونږه دا بل Aspect هم کوشش کوو چه دا به Examine

کړو چه مزید مونږه که د نور کالجونو نه څه کمے کولے شو او که دے ته دا سټاف مهیا کولے شو نو دغه Aspect به هم مونږه Examine کړو۔

جناب فرید خان طوفان، جناب سپیکر صاحب! یو منټ اخلم۔ منسټر صاحب خو چونکه کرک ته تلے نه دے نو کرک ضلع کښې چه ------------

جناب سپیکر، او وایو ورته چه لاړ شی درسره؟

جناب فرید خان طوفان، نه جی، زما سره د نه خی۔ خپل کار پسے که خی نو لاړ د شی (قہقہے) نه خیر دے، زه خبره کومه کنه، وایمه چه کرک کښې چه څومره هائی سکولونه دی، Elementary College چه جوړ شی چرته نو هلته به هائی سکولونو او انټر کالج کښې به جینکئ سبق وائی نو Elementary کښې به داخلیږی؟ Elementary College ورته جوړوی خو دګری کالج، انټر کالج نشته دے۔ انټر کالج هم نشته دے جی۔ اوس جی زه دا وایمه چه دا د منسټر صاحب د انفارمیشن د پاره چه سردار مهتاب عباسی صاحب د دے کالج د پوسټونو د Sanction کولو د پاره په 26-4-1997 باندے یوه Directive کړے ده زما دپاره په هغه وخت کښې، فنانس ډیپارټمنټ کښې Directive پرته ده۔ زه وایمه چه که منسټر صاحب پکښې لږه دلچسپی واخلی او اثر رسوخ نے خپل دی، د چیف منسټر په حدودو کښې د دخل نه کوی خوچه دا کوم نے خپل اختیار دے، د هغے نه د کار واخلی نو دا پوسټونه د ریلیز کړی او د چیف منسټر صاحب د تلو نه مخکښې اوس نے استولے شی، اوس کار راته کولے شی څکه چه چیف منسټر صاحب خی نو ډیپارټمنټ به هغه ټول کارونه کوی۔ دوئ د دا مهربانی اوکړی چه دا کوم د چیف منسټر زره وعده ده چه هغه سر ته ورسوی چه بیا خی کرک ته چه نوے وعده کوی نو هغه به نوے شے راکړی کنه، د خلقو به پرے زیات کار اوشی۔ زما دومره دلچسپی ده پکښې چه دوئ د دا دغه ما ته ریلیز کړی۔

وزیر تعلیم، فرید خان چه څنګه اووئیل چه ایجوکیشن ډیپارټمنټ خو خپل Requisition، هلته د چیف منسټر Directive یوه خبره وی او بیا چه Directive اول ډیپارټمنټ ته راشی او ډیپارټمنټ نے بیا په خپل طریقے

Pursue کوی، نو مونږه د ایجوکیشن ډیپارټمنټ په سطح باندے فنانس ته دا لیږلے دے او زه به پکښې Personal Interest هم واخلمه او چه زما نه څه کیږی، هغه به کوم۔

Mr . Speaker: The sitting is adjourned till tomorrow morning and we will re-assemble at 10.00 a.m. Thank you very much.

(اسمبلی کا اجلاس بدھ 2 دسمبر 1998 دس بجے صبح تک کیلئے ملتوی ہو گیا۔)